

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Bc. Zuzana BERGROVÁ

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Analýza zadluženosti českých domácností

Bc. Zuzana Bergrová

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana BERGROVÁ**
Osobní číslo: **E080050**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Analýza zadluženosti českých domácností**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude zaměřena na problematiku zadluženosti českých domácností. Bude analyzovat a komparovat finanční nástroje potřeb domácností a zároveň sledovat jejich strukturu. Závěrem bude provedena analýza vlastních dat a srovnání s celorepublikovým trendem zadluženosti.

Diplomová práce bude obsahovat:

- teoretické vymezení klíčových pojmů
 - empirická data poskytnutá ČSÚ
 - komparace finančních nástrojů
 - vlastní data zadluženosti domácností
 - syntéza získaných poznatků
-

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Česká národní banka

URL <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>

Český statistický úřad — ČSÚ

URL <<http://www.czso.cz/>>

DOČKAL, Emil. Průvodce světem financí. Praha: Profess Consulting, 1999. 350 s. ISBN 80-7259-026-X.

GOWLAND, David. Makroekonomie. Praha: Victoria publishing, 1990. 237 s. ISBN 80-85865-22-X

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. Economie. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 984 s. ISBN 80-205-0494-X

SOLOMON, Michael. R. Consumer behavior: buying, having, and being. 7th ed. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, 2007. 654 s. ISBN 0-13-218694-2

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce:

30. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 11. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 03. 05. 2011

Bc. Zuzana BERGROVÁ

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala Doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za její rady, doporučení a připomínky k obsahové i formální stránce této práce. Ráda bych také poděkovala své rodině, za péči a podporu, kterou mi poskytovala během celého studia.

Bc. Zuzana BERGROVÁ

SOUHRN

Práce se zabývá analýzou zadluženosti domácností. Popisuje finančně úvěrové instrumenty, které domácností používají k pořízení statků a uspokojení svých potřeb. Sleduje jejich strukturu a zároveň provádí komparaci jednotlivých finančních nástrojů. Provádí srovnání vlastních dat zadluženosti českých domácností s celorepublikovým trendem zadluženosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácnost; zadluženost; finanční nástroje; úvěrové produkty; hypotéka; stavební spoření; spotřebitelský úvěr; leasing; spotřeba, úroková sazba

TITLE

Analysis Indebtedness of Czech Households

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the indebtedness of Czech households. It describes financially lending instruments used by households to purchase goods and meet their needs. It follows the structure and also provides comparison of financial instruments. It compares own data with the indebtedness of Czech households nationwide trend of indebtedness.

KEYWORDS

household; indebtedness; financial tools; credit products; mortgage; consumer lending; leasing consumption; credit from building saving; interest rate;

Obsah

ÚVOD	8
1 CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH POJMŮ	10
1.1 EKONOMICKÉ SUBJEKTY TRHU	10
• Domácnosti	10
• Firmy	10
1.2 SPOTŘEBA	10
Spotřeba v roce 2010 v ČR	12
1.3 ZADLUŽENOST	16
1.4 FINANČNÍ TRH	17
1.4.1 Úvěrový trh	18
1.4.2 Bankovní instituce	18
1.4.3 Nebankovní instituce	20
1.5 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ	21
2 FINANČNÍ NÁSTROJE	23
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY	23
2.1.1 Klasifikace úvěrů	23
2.1.2 Úroková sazba	25
2.1.3 Způsoby splácení úvěru	26
2.1.4 Zajištění úvěru	27
2.2 DRUHY FINANČNĚ ÚVĚROVÝCH NÁSTROJŮ	30
2.2.1 Kontokorentní úvěr	30
2.2.2 Kreditní karta	32
2.2.3 Spotřebitelský úvěr	34
2.2.4 Leasing	35
2.2.5 Hypoteční úvěr	38
2.2.6 Úvěry ze stavebního spoření	40
2.2.7 Ostatní úvěry od nebankovních institucí (nebankovní půjčky)	46
2.2.8 Úvěr ze Státního fondu rozvoje bydlení (SFRB)	47
2.2.9 Úvěr od zaměstnavatelů	49
2.3 PŘEHLED ÚVĚROVÝCH PRODUKTŮ DLE JEDNOTLIVÝCH KRITÉRIÍ	49
2.4 VÝHODY A NEVÝHODY ÚČELOVÝCH A NEÚČELOVÝCH FINANČNÍCH INSTRUMENTŮ	51
3 KOMPARACE FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V JEDNOTLIVÝCH LETECH	53
3.1 STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2001	53
3.2 STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2002	55
3.3 STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2003	59
3.4 STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2004	62

3.5	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2005	64
3.6	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2006	67
3.7	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2007	70
3.8	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2008	73
3.9	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2009	76
3.10	STRUKTURA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V ROCE 2010	79
3.11	VÝVOJ ÚČELOVÝCH A NEÚČELOVÝCH ÚVĚŘŮ.....	81
4	SBĚR A VYHODNOCENÍ DAT.....	84
4.1	STRUKTURA ÚVĚŘŮ DOMÁCNOSTÍ.....	85
4.2	STRUKTURA SPOTŘEBITELSKÝCH ÚVĚŘŮ DOMÁCNOSTÍ.....	86
4.3	DALŠÍ UKAZATELE.....	87
5	POROVNÁNÍ S EMPIRICKÝMI DATY	89
	ZÁVĚR.....	92
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	95
	SEZNAM ZKRATEK.....	99
	SEZNAM TABULEK	101
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	103

Úvod

V současné době, kdy téměř celý svět ještě čelí následkům finanční krize, jsou pojmy dluh a zadluženost diskutovány snad ve všech médiích. Až donedávna si totiž většina světa užívala možná nejlepší ekonomická léta ve své historii, a to díky obrovskému ekonomickému rozvoji. Pak ale přišel rok 2008 a s ním finanční a hypoteční krize započatá v USA, která se postupně přelila do celého světa. Nekontrolovatelné utrácení na dluh amerických domácností bylo jednou z příčin této krize. Tento způsob uspokojování potřeb domácností se rozšířil i do dalších zemí světa a stal se novým trendem žití – tzv. žití na dluh. V běžném životě se spousta lidí dostává do situací, kdy právě nedisponuje potřebnými finančními prostředky, které by uspokojily jejich potřeby a tak volí ten nesnadnější způsob, jakým si tyto prostředky opatřit: využijí služeb finančních nebo nefinančních institucí. V mnoha případech využívání těchto služeb je i důsledkem mediálního tlaku finančních institucí. Žití na dluh má své výhody, ale také s sebou přináší spoustu rizik a nevýhod. Dobře získaná půjčka může být velmi výhodná a může vyřešit problém, naopak špatně získaná půjčka se snadno stane noční můrou.

Zadlužení domácností se stalo novým fenoménem od roku 2000. V posledním desetiletí rostl tento údaj téměř exponenciálně, což u řady ekonomů vyvolává hluboké pochybnosti. Největší nárůst objemu úvěrů domácnostem je spatřován do roku 2007. Sice v posledních dvou letech se tempo růstu poněkud zpomalilo, stále však objem úvěrů domácností roste. To, co vyvolává obavy, je jak tempo růstu a určitá nedůvěra ve schopnosti českých rodin nakládat s dluhy a zvládat je efektivně, tak ve schopnosti bank detekovat rizika trhu.¹

Je zvláštní, že k tomuto fenoménu existuje v literatuře pouze velmi málo komparativních studií. I v České republice je tato problematika spíše pojímána více na úrovni odborné publicistiky či vysloveně novinářsky, málo prací je založeno na vědeckých metodách. Proto se i tato práce se zaměřuje na problematiku zadlužení domácností v České republice. Bude analyzovat a komparovat finanční nástroje využívané českými domácnostmi ke krytí jejich životních potřeb. Dále bude sledovat strukturu finančních nástrojů. **Hlavním cílem práce je popsat jednotlivé finanční nástroje, které vedou nejčastěji k zadlužení českých domácností, a na základě empirických dat poskytnutých ČNB a ČSÚ ověřit zjištěnou skutečnost na vlastním vzorku dat.** Ke splnění tohoto cíle je nutné teoretické vymezení společných

¹ SMRČKA, L., Osobní a rodinné finance (Svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek). 1. vydání Praha: Professional Publishing, 2007. 257 s. ISBN 978.80.86946-41-2. s. 85

parametrů všech sledovaných finančních nástrojů a následné samotné vymezení finančních nástrojů. Pro analýzu a následné pochopení souvislostí zadlužení domácností bude popsán vývoj finančních nástrojů v jednotlivých letech, kde bude zároveň hodnocena i struktura využívaných instrumentů. Poté bude následovat sběr dat a jejich zpracování, hodnocení a v konečné fázi porovnání.

Práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola obsahuje charakteristiku základních pojmů, jako jsou: domácnost, spotřeba, zadluženost, finanční trh atd.. Druhá kapitola se zabývá finančními instrumenty, které domácnosti nejčastěji využívají k uspokojení svých potřeb. V této kapitole jsou uvedeny výhody a nevýhody jednotlivých finančních nástrojů. Vývoj od roku 2001 do roku 2010 je náplní kapitoly čtvrté. Obsahuje informace o skutečných hodnotách dluhů českých domácností a sleduje strukturu finančních nástrojů. V další kapitole budou popsána vlastní data zadluženosti u vybraných domácností a poslední, pátá kapitola bude obsahovat porovnání dat poskytnutých ČNB a ČSÚ s vlastními daty zadluženosti. Závěrem bude provedena syntéza získaných poznatků o zadluženosti českých domácností.

1 Charakteristika klíčových pojmů

Jelikož se práce zabývá analýzou zadluženosti českých domácností, v této kapitole budou charakterizovány jednotlivé pojmy, které s touto problematikou úzce souvisí.

1.1 Ekonomické subjekty trhu

Ekonomika funguje jako nepřetržitý koloběh. Každý člověk potřebuje nějakým způsobem uspokojovat své potřeby, ale vzhledem k omezenému množství svých zdrojů, času, nákladů a možnostem vůbec není možné, aby všechny své potřeby svými vlastními silami uspokojil. Proto se stává součástí trhu, kde tyto každodenní potřeby uspokojuje. Trh je místo, kde dochází k výměně činností mezi jednotlivými ekonomickými subjekty prostřednictvím výrobků a služeb. Subjekty trhu jsou domácnosti, firmy a stát (vláda). Každý subjekt vystupuje na trhu na jedné straně jako kupující a na druhé straně jako prodávající.

• Domácnosti

Domácnost je základní společenský a ekonomický subjekt, který přichází na trh za účelem uspokojení svých potřeb. Jedná se o skupinu reprezentovanou konkrétními fyzickými osobami, které jsou nositeli určitých osobních nebo skupinových potřeb. V tomto kontextu se dá uvažovat o domácnosti jako o spotřebiteli.

• Firmy

Cílem účasti firem na trhu a vůbec i cílem jejich existence je maximalizace zisku.

V této práci, která se zabývá zadlužením českých domácností, budou v pozici firem vystupovat banky na území ČR, které nabízejí své finanční produkty, jež poptávají domácnosti za účelem uspokojení svých potřeb.

1.2 Spotřeba

Lidé se rodí s potřebou základních prvků, které jsou nezbytné pro jejich žití jako např. jídlo, pití, vzduch, bydlení atp. Během života a současného začleňování se do různých kultur začínají pociťovat i ostatní potřeby jako je např. luxusní oblečení, mobilní telefony a spousta dalších statků.² Lidé mají neustálou touhu uspokojovat své potřeby, a to i v případě,

² SOLOMON, Michael. R. Consumer Behavior: buying, having, and being. 7th ed. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, 2007. 654 s. ISBN 0-13-218694-2, s. 122

kdy nedisponují dostatečnými finančními prostředky k jejich naplnění. V této situaci nacházejí řešení v bankách a dalších finančních institucích, které jim pomohou jejich potřeby uspokojit.

Může

se jednat o potřebu krátkodobou (mobilní telefon), střednědobou (auto), dlouhodobou (dům). Na všechny uvedené potřeby domácnosti musejí vynakládat ze svého disponibilního důchodu určitou část finančních prostředků. Ta část důchodu, která je spotřebována na uspokojení potřeb domácností, se z makroekonomického pohledu nazývá spotřeba. Ta část důchodu, která není vydána na spotřebu, se označuje jako úspory. Úspory se tedy rovnají disponibilnímu důchodu zmenšenému o spotřebu.

Hlavní položkou, která ovlivňuje spotřebu a úspory, je tedy důchod. Lidé s vyšším důchodem mohou spořit více, naopak ti s nižším důchodem méně. Chudí lidé nemohou spořit vůbec a jejich spotřeba je mnohdykrát vyšší nežli jejich důchod, zadlužují se a mívají sklon k záporným úsporám.

Sledování národní spotřeby má pro ekonomiku země velký význam. Spotřeba je hlavní složkou agregátních výdajů a tudíž hraje hlavní úlohu při určování celkové úrovně produktu a zaměstnanosti. Chování spotřeby a úspor patří proto mezi nejdůležitější otázky makroekonomie.

Faktory určující spotřebu:

- **disponibilní důchod,**
- **permanentní důchod** – „*Průměrný příjem, který domácnost získá na základě svých očekávání a po vyloučení dočasných či přechodných vlivů, jako je počasí, krátký hospodářský cyklus, nenadálé zisky nebo ztráty.*“ [M. Friedman]
- **bohatství** – čistá hodnota hmotných a finančních položek, které vlastní země nebo osoba (všechna aktiva zmenšená o všechna pasiva),
- **úroková míra** – pokud úroková míra klesá, domácnosti mají sklon k většímu utrácení; pokud však úroková míra vzroste, lidé se snaží získat za své úspory v bankách větší výnos, proto spotřebu omezují.
- **očekávání domácností** - pokud domácnosti očekávají pozitivní vývoj v budoucnosti, je možné, že budou více utrácet již v současnosti a obráceně.
- **inflace** - roste-li cenová hladina, klesá i spotřeba, protože klesá reálný důchod i bohatství a naopak.

- **nezaměstnanost** – při vyšší míře nezaměstnanosti spotřeba klesá, lidé mají nižší disponibilní důchod a nemohou si dovolit tolik utrácet.
- **měnový kurz** – pokud domácí měna apreciuje, lidé poptávají více zahraničního zboží.
- **ostatní** – např. sociální faktory.

Spotřeba v roce 2010 v ČR

Hospodaření soukromých domácností sleduje statistika rodinných účtů (SRÚ). Poskytuje údaje o výdajích na spotřebu domácností, sleduje jejich strukturu a tím i získává informace o zvyklostech domácností. SRÚ se využívá jako podklad pro kvalifikované rozhodování při realizaci sociální politiky státu, pro sociální a ekonomický výzkum, pro potřeby Českého statistického úřadu (ČSÚ) a také pro mezinárodní srovnání.³ Za domácnost je považován soubor společně bydlících osob, které se společně podílejí na úhradě základních výdajů (na bydlení, potraviny atd.).

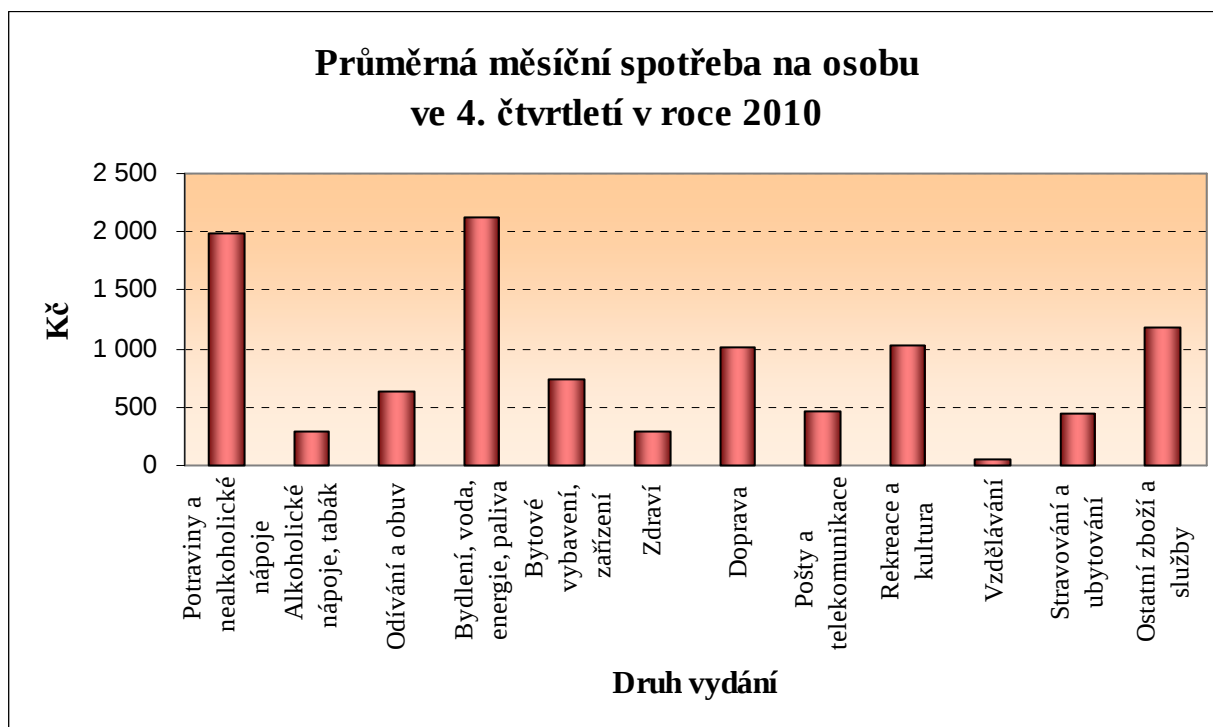
Pro třídění spotřebních vydání se v SRÚ používá klasifikace CZ-COICOP, která je vypracována na bázi mezinárodního standardu COICOP - Classification of Individual Consumption by Purpose. Předmětem klasifikace je zařazení všech druhů individuální spotřeby (vydání za zboží a služby) podle účelu. Pro sledování spotřeby domácností byl vybrán základní soubor tak, aby jeho složení podle zvolených výběrových znaků odpovídalo struktuře domácností v ČR. Jedná se o soubor 3 400 domácností. Sleduje se vydání u domácností zaměstnanců, samostatně výdělečně činných, nezaměstnaných, důchodců bez ekonomicky aktivních (EA) členů a u rodin s dětmi s minimálními příjmy.

Průměrnou spotřebu za měsíc na jednoho člena domácnosti v roce 2010 udává Tabulka 1. Spotřeba je klasifikována do 12 skupin. Pro přehlednost dat byly vytvořeny dva grafy (viz Obrázek 1 a Obrázek 2). Průměrnou měsíční spotřebu na osobu za všechny druhy domácností v roce 2010 prezentuje Obrázek 1.

Je patrné, že největší část svého disponibilního důchodu domácnosti vydávají na potřeby související s bydlením a jeho provozem. Průměrná měsíční částka na bydlení, vodu, energie a paliva v roce 2010 je dle statistiky 2 122 Kč. Další skupinou, která z velké části zasahuje

³ Statistika rodinných účtů | ČSÚ. [on-line]. 2010, [cit. 2010-03-29]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/roдинne_ucty>

do výdajů rodinných rozpočtů, jsou potraviny a nealkoholické nápoje. Jedná o uspokojování základních životních potřeb, které průměrně měsíčně představují vydání v částce 1 984 Kč. Tyto dvě položky nejvíce ovlivňují rozpočet domácností.

Obrázek 1 - Průměrná měsíční spotřeba na osobu ve 4. čtvrtletí v roce 2010

Zdroj: ČSÚ. 3005-10, *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, obsah* | ČSÚ. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/\\$File/3005q403.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/$File/3005q403.pdf)>, vlastní zpracování

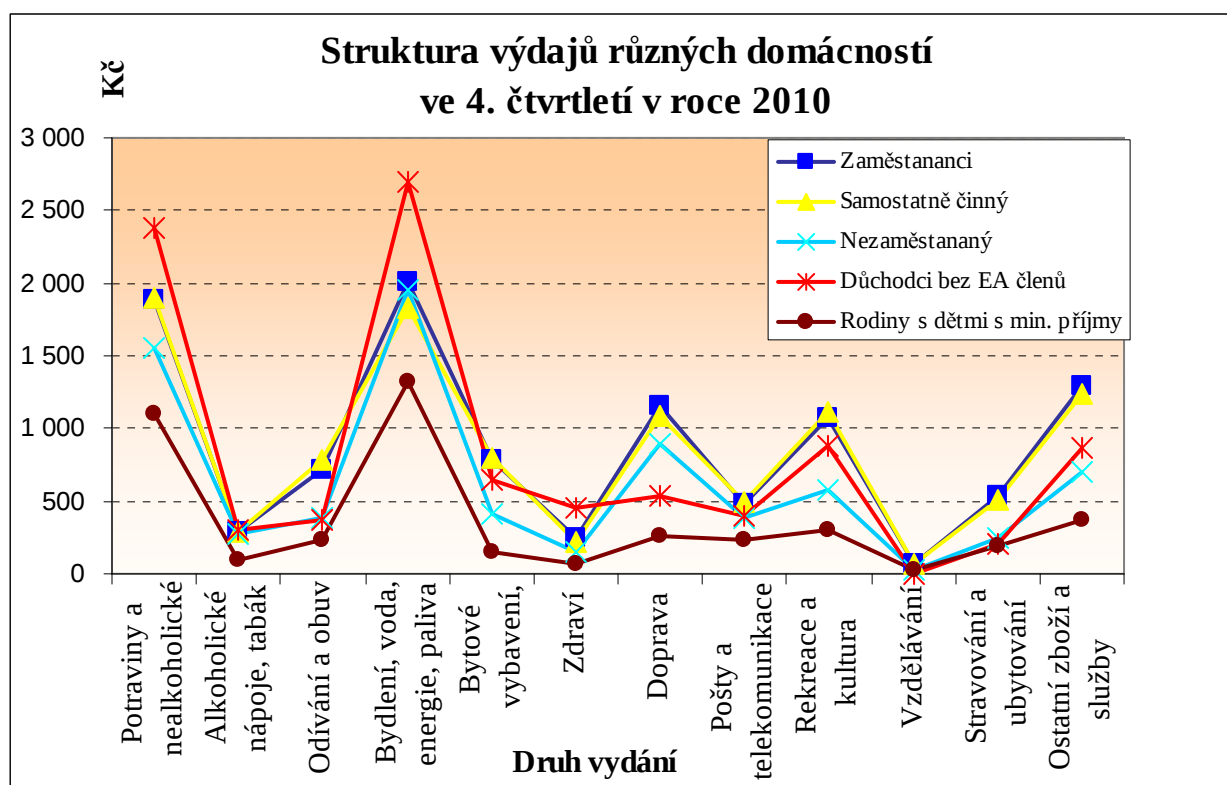
Průměrná měsíční spotřeba, která se pohybuje kolem 1 000 Kč, je shodná dvě skupiny vydání: doprava a rekreace a kultura. Třetí položkou, která představuje pro domácnosti měsíční vydání 1 180 Kč jsou Ostatní zboží a služby. Mezi ostatní zboží a služby patří například výdaje na sociální péči, různá pojištění (životní pojištění, pojištění majetku - nemovitostí, motorových vozidel, ostatní pojištění) a finanční služby. Nejméně však domácnosti vynakládají své finanční prostředky na položky jako je zdraví a vzdělávání. Lze to přisuzovat skutečnosti, že v ČR je zdravotní péče hrazena ze státního rozpočtu a že většina základních, středních a vysokých škol patří mezi státní instituce.

Tabulka 1 - Průměrná spotřeba na osobu v Kč za měsíc v roce 2010

Průměry na osobu v Kč za měsíc:	Domácnosti celkem	z toho domácnosti				Rodiny s dětmi s minimálními příjmy
		Zaměstnanců	Samostatně činných	Nezaměstnaných	Důchodců bez EA členů	
SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	10 236	10 517	10 373	7 562	9 752	4 355
01 Potraviny a nealkoholické nápoje	1 984	1 888	1 905	1 552	2 376	1 095
02 Alkoholické nápoje, tabák	298	285	294	274	303	101
03 Odívání a obuv	638	713	785	389	367	235
04 Bydlení, voda, energie, paliva	2 122	2 015	1 824	1 951	2 698	1 320
05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	735	778	803	416	643	147
06 Zdraví	284	245	220	156	457	62
07 Doprava	1 011	1 152	1 094	900	533	265
08 Pošty a telekomunikace	461	478	499	380	403	228
09 Rekreace a kultura	1 021	1 074	1 119	575	887	303
10 Vzdělávání	50	62	74	23	4	28
11 Stravování a ubytování	450	532	513	245	213	199
12 Ostatní zboží a služby	1 180	1 295	1 242	701	870	371

Zdroj: ČSÚ. 3005-10, *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, obsah* | ČSÚ. [online]. [s.l.]. [s.n.] 2011.
Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/\\$File/3005q403.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/$File/3005q403.pdf)>

Obrázek 2 prezentuje různé typy českých domácností a jejich průměrné měsíční výdaje na osobu, které vydávají za účelem uspokojení jednotlivých druhů potřeb. Z grafu je patrné, že zaměstnanci a samostatně činní mají podobné výše měsíčních vydání na jednotlivé druhy zboží a služeb. Také částky, které utrácí převyšují ve většině druhů výdaje ostatních typů domácností. Výjimkou jsou výdaje na bydlení, potraviny a zdraví, kde největší část ze svého rozpočtu vydávají důchodci. Je pochopitelné, že v důchodovém věku lidé více utrácí za lékařskou péči. Nezaměstnaní vykazují ve všech druzích výdajů menší anebo stejné hodnoty. Naopak rodiny s dětmi s minimálními příjmy jsou nejslabší skupinou, která má nejmenší vydání na celou škálu sledovaných zboží a služeb. Zajímavostí je, že všechny typy domácností kromě rodin s dětmi s minimálními příjmy vykazují stejnou hodnotu při výdajích na alkoholické nápoje a tabák.

Obrázek 2 - Struktura průměrných měsíčních výdajů na osobu u různých domácností

Zdroj: ČSÚ. 3005-10, *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, obsah* | ČSÚ. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/\\$File/3005q403.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/$File/3005q403.pdf)>

Obrázky udávají, že největšími výdajovými položkami v rozpočtech domácností jsou bydlení, potraviny, ostatní zboží a služby, doprava, rekreace a kultura. Uspokojování právě těchto potřeb je impulzem pro zadlužování domácností. Jak bude dále v práci popsáno, největší objem úvěrů je poskytnut na účely spojené s bydlením. K většině úvěrů také banky požadují

životní pojištění, pojištění pořizované nemovitosti a různá další připojištění, což představuje výdajovou položku ostatní zboží a služby. Dalším oblíbeným finančním produktem, který uspokojí potřebu nového auta, je finanční leasing. V dnešní době si domácnosti i rády půjčí finanční prostředky na dovolenou (rekreace a kultura). Celá řada těchto druhů vydání je důsledkem stále rostoucí zadluženosti českých domácností.

1.3 Zadluženost

Zadluženost domácností od roku 2000 každoročně stoupá. Od roku 2003, kdy začal boom v zadlužování, jeho tempo rostlo každý rok o třetinu a to až do roku 2007. Na začátku roku 2000 domácnosti dlužily 100 mld. Kč, v roce 2007 to už bylo 676 mld. Kč. Zde je patrný rapidní nárůst celkových dluhů českých domácností. Tento trend byl ovlivněn snadnějším přístupem k úvěrům, nízkými úrokovými sazbami v posledních letech, zvyšováním cen nemovitostí a také stárnutím populace. Od roku 2008, kdy na ekonomiku působí dopady finanční krize, tempo zadlužování klesá. Avšak na konci roku **2010** domácnosti dluží už téměř **bilion korun**. Tempo zadlužování českých domácností se zdá alarmující, ale ve srovnání celkového dluhu obyvatel vyjádřeným **podílem na HDP** je zadluženost domácností stále přijatelná. V prvním čtvrtletí roku 2011 dosahovala **30,3 %**. Navzdory rychlému růstu zadlužení českých domácností v minulých letech je však celkově ve srovnání se západoevropskými zeměmi stále nízké. Poměr dluhu k **hrubým disponibilním příjmům** domácností dosáhl na začátku roku 2011 **55,6 %** (v roce 2006 tento poměr činil 40 % v roce 2008 51 %). Také poměr dluhu k **finančním aktivům**, který v roce 2010 činil **35 %**, naznačuje zvyšování dluhové zátěže obyvatel (poměr celkových finančních aktiv k celkovým závazkům).⁴ Ve srovnání se zeměmi eurozóny se zadluženost českých domácností drží pod poloviční hodnotou. To potvrzují hodnoty všech tří zmiňovaných ukazatelů. Například ve Velké Británii podíl dluhu na disponibilním příjmu domácností převyšuje 170, v USA 120, v Irsku 130 procent. I ukazatel poměr dluhu k finančním aktivům potvrzuje nižší zadlužení českých domácností. Rozdíly jsou však menší – Španělsko 47, Dánsko 55, Portugalsko 47, Německo 35 procent. V porovnání s evropskými zeměmi nelze české domácnosti považovat za předlužené.⁵

⁴ ČNB. *Zpráva o inflaci 2010*. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. [cit. 2011-04-14]. 82 str.

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_IV/download/zoj_IV_2010.pdf>

⁵ ČNB. *Domácnosti dluží bilion - Česká národní banka*. [online]. [s.l.]. [s.n] 2010. [cit. 2011-04-20].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_100318.html>

Koncem roku 2010 **na jednoho občana** v České republice připadá **98 983 Kč** dluhu z celkového dluhu všech domácností. V současné době si domácnosti půjčují více než dvě třetiny na bydlení a téměř jednu čtvrtinu tvoří spotřebitelské úvěry. Celkové zadlužení domácností stále roste, ale jejich dynamika citelně slábne. Banky jsou díky počtu nesplacených úvěrů obezřetnější a domácnosti v očekávání svých příjmů méně optimistické. Zdrženlivost je ostatně při pohledu na vývoj ekonomické aktivity a trhu práce namístě. „Nepříznivý ekonomický vývoj působí negativně také na schopnost domácností splácet závazky. Podíl nesplacených bankovních úvěrů na objemu poskytnutých dosáhl ke konci roku 2009 hodnoty 3,75 procenta a tento trend mírně roste.“⁶ Koncem roku 2010 už dosáhl hodnoty 5,03 procent. Zadlužování domácností má odlišné dopady na různé skupiny obyvatel. Nejvyššímu riziku se splácením svých dluhů jsou vystaveny zejména domácnosti nízkopříjmové a domácnosti s jedním ekonomicky aktivním členem. Podle šetření ČSÚ má v těchto skupinách více než 10 % domácností problém se splácením svých závazků. Až 80 % nízkopříjmových domácností uvedlo, že se svými příjmy vychází s obtížemi. U vysokopříjmových skupin toto uvedlo pouze 30 % domácností. Až zarážející se stal fakt, kdy podle šetření ČSÚ si 40 % domácností nemůže dovolit zaplatit neočekávaný výdaj ve výši šesti tisíc korun. V případě nejnižších příjmových skupin to uvedlo asi 70 % domácností, které jsou navíc závislé na dávkách sociální podpory.⁷

I když v porovnání se zeměmi EU se zadlužování českých domácností zdá ještě podprůměrné – velké riziko představuje právě pro skupiny s nízkými příjmy.

1.4 Finanční trh

Snad každý se již dostal do situace, kdy se musel rozhodovat, jak naloží se svými finančními prostředky. Ať přemýšlel, jak svoje peníze uložit, aby neztratily svou hodnotu nebo se potýkal s jejich nedostatkem a hledal, kde si nejvýhodněji půjčit, vždy se stává součástí finančního trhu. Obecně na jedné straně stojí ekonomický subjekt, který vykazuje přebytek finančních prostředků a na druhé straně subjekt, který jich má nedostatek. „*Systém finančních trhů pak umožňuje přemísťovat finanční prostředky od přebytkových subjektů k deficitním subjektům cestou vytváření a obchodování finančních instrumentů.*“⁸ **Finanční trh** může být

⁶ ČNB. *Domácnosti dluží bilion* - Česká národní banka. [online]. [s.l.]. [s.n] 2010. [cit. 20011-04-20].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_100318.html>

⁷ ČSÚ. *Už 900 miliard korun* - Česká národní banka. [online]. [s.l.]. [s.n] 2008. [cit. 20011-04-24].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2008/cl_08_081013.html>

⁸ MUSÍLEK, P., *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech*. [on-line]. 2004, [cit. 2010-03-29].

Dostupné z: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>

také definován jako „systém institucí a instrumentů zabezpečujících pohyb peněz a kapitálu ve všech formách mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky“.⁹ Segmentace finančního trhu se provádí podle různých hledisek a výsledná struktura je do značné míry závislá na tom, která kritéria jsou brána za základní, a které jsou naopak druhotná. Pro tuto práci je postačující členění z hlediska času, subjektů, instrumentů a původnosti emise na trh peněžní, kapitálový a úvěrový. A protože práce analyzuje zadluženost domácností, dále se bude zabývat pouze úvěrovým trhem.

1.4.1 Úvěrový trh

Úvěrový trh je dle autorů Reverendy, Mandela, Kodery vymezen jako systém institucí a instrumentů zabezpečujících pohyb kapitálu na úvěrovém principu mezi bankami a nebankovním sektorem. Podle autorů sem lze zařadit i vzájemné úvěrové obchody bank, které nejsou součástí peněžního ani kapitálového trhu. Komerční banky jsou dominantou úvěrového trhu. Na jedné straně přijímají nejrozličnější formy vkladů od svých klientů (především domácností) a na druhé straně poskytují na vlastní účet různé druhy úvěrů (největší objem je spatřován v podnikovém sektoru). Obchody na úvěrovém trhu nejsou zpravidla upraveny jednotnými pravidly a řídí se obecně platnými právními normami pro obchodní vztahy.¹⁰

1.4.2 Bankovní instituce

Banky hrají v tržní ekonomice nezastupitelnou roli. Jsou to v podstatě podnikatelské subjekty, které mají ovšem ve srovnání s podniky v jiných odvětvích ekonomiky řadu specifických rysů, projevujících se v jejich postavení a celkovém významu v ekonomice. Pod pojmem banka se rozumí akciová společnost nebo státní peněžní ústav, který přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry a která má pro tuto činnost povolení (licenci) České národní banky působit jako banka.¹¹ Bilance banky podává základní informaci o obsahu, rozsahu a do jisté míry i o kvalitě činnosti banky. Zahrnuje pasiva a aktiva banky, které musí být v rovnováze. Celkový souhrn všech bankovních subjektů tvoří bankovní soustavu, která je založena na dvoustupňovém principu. Na prvním stupni působí centrální banka a druhý stupeň tvoří síť obchodních bank.

⁹REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 95

¹⁰REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 102

¹¹ *Finanční trh. Průvodce finančním a kapitálovým trhem*. 3. vyd. Brno: Inform katalog, 2004. 319 s. ISBN 80-86007-08-1 s. 19

Banky mohou být:

- **univerzální** – mají vydánu licenci na poskytování všech bankovních operací a v celkové bankovní soustavě tvoří největší podíl (v ČR dominují tři velké banky: Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., a Komerční banka, a.s.),
- **speciální** – jsou zřizovány za účelem poskytování speciálních služeb.
 - **stavební spořitelny** – okruh činností je soustředěn výhradně na tzv. stavební spoření a související produkty,
 - **hypotéční banky** – specializují se na emisi vlastních zástavních listů a na poskytování hypotéčních dlouhodobých úvěrů jištěných zástavním právem,
 - **spořitelní a úvěrová družstva** – kampeličky reprezentují družstevní formu podnikání v oblasti bankovníctví (tato družstva poskytují služby pro své členy, družstevníky). Česká legislativa je však za banky nepovažuje protože podléhají speciálnímu zákonu. Ale v rámci harmonizace s legislativou EU pro oblast bankovníctví jsou dnes zakládána na shodných principech jako zákon o bankách. V celkové bankovní soustavě je jich význam je mizivý.
 - **investiční banky** – specializují se na obchody s cennými papíry,
 - **ostatní banky** – například banka pro podporu malých a středních podniků (Českomoravská záruční a rozvojová banka) nebo banka pro podporu zvýhodněného exportu (Česká exportní banka).

Podstata činnosti bank spočívá v zajištění plynulého pohybu peněz a kapitálu. Širokou škálu jednotlivých bankovních produktů nejčastěji dělíme podle toho, jak se odrážejí v bilanci banky a vztahu banky ke klientům na pasivní, aktivní a neutrální (indiferentní) bankovní obchody.

Aktivní bankovní obchody jsou takové, které se odrážejí v aktivech bilance banky a při kterých banka vystupuje v roli věřitele. Vznikají ji různé pohledávky (např. při poskytování úvěrů, nákupu cenných papírů) nebo ji vznikají v jejich důsledku určitá vlastnická práva.

Pasivní bankovní obchody se nacházejí v pasívech banky. Jedná se o obchody, kdy banka prostřednictvím úvěrů získává cizí zdroje (např. příjem vkladů, emise vlastních dluhopisů). V tomto případě banka vystupuje v roli dlužníka a vznikají ji různé závazky.

Neutrální bankovní obchody jsou takové, při nichž banka nevystupuje ve věřitelském ani v dlužnickém postavení, a proto se tyto obchody neobjevují v bilanci banky.¹²

Ke konci roku 2010 v České republice působilo podle údajů ČNB celkem 41 bank, z toho 5 bank bylo bankami s rozhodující českou účastí.

Jak univerzální, tak speciální banky nabízejí svým klientům nepřeberné množství finančních produktů. Systematizace bankovních produktů není vzhledem k jejich velkému počtu a značné různorodosti jednoduchou záležitostí. Odborné publikace uvádějí celou řadu přístupů k členění bankovních produktů, které se vzájemně liší volbou kritérií, podle nichž se systematizace provádí. Z hlediska účelu se bankovní produkty rozdělují do pěti skupin, a to na bankovní produkty: finančně úvěrové, depozitní (vkladové), platebně zúčtovací, investičního bankovníctví a pokladní a směnárenské. Práce se dále bude věnovat pouze bankovním finančně úvěrovým produktům, protože poskytování úvěrů domácnostem a jejich zadlužení je dominantou této práce.

1.4.3 Nebankovní instituce

Vedle bankovních institucí na českém trhu působí i řada institucí nebankovního charakteru, které nabízejí své finanční produkty. Představují konkurenci pro bankovní instituce. Nebankovní sektor funguje na nepatrně jiné bázi než dozorované bankovní instituce. Tento segment nepodléhá státnímu dozoru, respektive kontrole ze strany České národní banky, takže prakticky kdokoli může nabízet peníze k půjčení. Jde tedy o značně rizikovou oblast. Nebankovní sektor představují všichni, kdo poskytují nějaké peníze.¹³ Často jde o soukromé investory, jednotlivce, sdružení osob či větší zavedené instituce, které jsou svou úrovní konkurenty i bankám. Jde o velmi široký a relativně nepřehledný trh. Na nebankovním trhu se samozřejmě pohybují kvalitní, stabilní a seriózní obchodníci, kteří poskytují peněžní prostředky na podobném principu jako bankovní instituce. Mezi nebankovní instituce se řadí leasingové společnosti a ostatní finanční společnosti.

Leasingové společnosti

Leasingové společnosti mají původ v USA a jejich podstata spočívá ve střednědobém nebo dlouhodobém pronájmu investičního prostředku nebo zboží dlouhodobé spotřeby, přičemž

¹² REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 133

¹³ *Bankovní x nebankovní půjčky*. [on-line]. 2009. [s.l.]. [s.n.]. [cit. 2010-03-29].

Dostupné z: <<http://www.bpujcky.cz/bankovni-x-nebankovn.html>>

pro financování toho pronájmu se využívá úvěr. Na českém trhu působí desítky tuzemských leasingových společností. Činnost zahajovaly od roku 1990. Jedná se o nezávislé leasingové společnosti nespojené kapitálově s žádnou bankou, o dceřiné společnosti tuzemských bank, o společné podniky zahraničních a domácích bank a i o společnosti velkých výrobců a dovozců.¹⁴ Tyto společnosti nemají problém s financováním jakéhokoliv investičního majetku. Česká legislativa nemá pro leasing konkrétní vymezení, tudíž se leasingové společnosti řídí dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, kde je leasing řazen mezi volné živnosti. Prakticky si leasingovou společnost může založit kdokoliv. Většina leasingových společností v České republice je členem České leasingové a finanční asociace.

Ostatní finanční společnosti

Na trhu také působí finanční společnosti, které nabízejí klientům, většinou fyzickým osobám, půjčky ve formě spotřebitelských úvěrů či prodejů různého zboží na splátky. Půjčují rychle, peníze jsou doručeny pracovníkem společnosti přímo ke klientovi. Na rozdíl od bank půjčují i velmi nízké sumy, třeba již od 3.000 Kč, což v bance není možné (kromě toho, že má klient zaveden na běžném účtu kontokorent). Získání peněz je u těchto společností velmi jednoduché, ale také se projeví konečnou sumou, kterou dlužník společnosti splatí. Právě snadná dostupnost je ze strany věřitele kompenzována vysokými úroky a dalšími poplatky. K nejvýznamnějším společnostem v České republice patří Cetelem ČR, a.s., Home Credit, a.s., Provident Financial, s.r.o. nebo Cofidis, s.r.o..

1.5 Faktory ovlivňující zadluženost domácností

Na domácnosti a jednotlivce působí různé faktory, které ovlivňují jejich rozhodování ve formě financování jejich potřeb. Jedná se o následující faktory:

- a) úroková míra** – tento parametr se zdá být pro domácnosti nejdůležitějším při výběru druhu úvěru. Čím menší úroková míra, tím je poptávka domácností po úvěrech větší.
- b) inflace** – domácnosti chtějí ochránit své osobní bohatství a tudíž chtějí dosáhnout stavu, kdy čisté výnosy investic budou vyšší než roční míra inflace v daném období. Inflace je hrozbou především pro rodiny s nízkými příjmy. Jestliže se zvyšuje

¹⁴ *Finanční trh. Průvodce finančním a kapitálovým trhem.* 3. vyd. Brno: Inform katalog, 2004. 319 s. ISBN 80-86007-08-1 s.

cenová hladina, těmto rodinám hrozí další zadlužení z hlediska krytí běžných životních potřeb.

- c) **disponibilní důchod** – čím větší mají domácnosti disponibilní důchod, tím více utrácení a více se zadlužují. Pro banky se stávají bonitnější a poskytnou jim více finančních prostředků.
- d) **administrativní náročnost získání úvěru** – než-li se projevila finanční krize, stále docházelo ke zjednodušování a zrychlování procesu získání úvěru. S finanční krizí však přišla větší obezřetnost bank a podmínky pro získání úvěru se zkomplikovaly.
- e) **počet jednočlenných domácností** – jejich nárůst ovlivňuje individuální spotřebu a tím i výši zadluženosti těchto domácností.
- f) **změněný náhled na zadluženost** – lidé se v dnešní době raději peníze půjčí, nežli by si na určitý statek nebo službu našetřili.
- g) **růst životní úrovně** – lidé s vyšším důchodem pocítují větší potřebu vlastnit další aktiva, chtějí si dopřávat luxusnější statky a tím zvyšovat svoji životní úroveň.
- h) **silný marketingový vliv finančních institucí** – každodenně jsou lidé vystaveni velkému tlaku z různých médií, které výrazně ovlivňují rozhodování domácností.
- i) **touha po vlastním bydlení** - většina domácností si nemůže dovolit koupit z vlastních finančních zdrojů vlastní nemovitost, a tak jsou nuceny si na bydlení finanční prostředky vypůjčit. Úvěry na bydlení mají největší podíl na celkové zadluženosti domácností.¹⁵

¹⁵ DUBSKÁ, D. Úspory a zadluženost : ocitly se české domácnosti v dluhové pasti?. [on-line]. 2008, [s.l.].[s.n]. [cit. 2010-03-30].

Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B40047A697/\\$File/1533055.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B40047A697/$File/1533055.pdf) >

2 Finanční nástroje

Finanční trh v současné nabízí nepřeberné množství finančních nástrojů, které domácnosti, podniky a vláda mohou využívat pro financování svých potřeb. Jelikož tato práce analyzuje zadluženost českých domácností, bude se zaměřovat na finančně úvěrové nástroje nabízené domácnostem. I těch je však na finančním trhu velké množství, proto budou brány v úvahu pouze ty finanční nástroje, které domácnosti nejčastěji využívají. Nejdříve bude vysvětleno pár základních pojmů, které jsou pro většinu bankovních i nebankovních produktů stejné. Následně budou podrobně definovány a klasifikovány jednotlivé produkty.

2.1 Základní pojmy

2.1.1 Klasifikace úvěrů

Úvěr představuje vztah, který vzniká mezi věřitelem a dlužníkem a jehož obsahem je závazek věřitele poskytnout na požádání dlužníka peněžní prostředky do určité hodnoty.¹⁶ Dlužník se smluvně zaváže, že mu tuto hodnotu po dohodnuté době vrátí rozšířenou o určitý přírůstek – úrok.¹⁷ Všechny půjčky poskytnuté bankami se podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách považují za úvěry. Pro banky je poskytování úvěrů jednou z nejdůležitějších činností, protože přijaté úroky jsou významným finančním zdrojem banky.

Úvěry lze dělit dle následujících kritérií:

Doba splatnosti

- krátkodobé – úvěry se splatností do jednoho roku, kam se řadí:
 - kontokorentní úvěr,
 - směnečné úvěry,
 - ručitelské úvěry,
 - lombardní úvěry,
 - drobné spotřebitelské úvěry,
- střednědobé – úvěry splatné od 1 roku do 4 let,
 - střednědobé spotřebitelské úvěry,

¹⁶ GRÚŇ, L., ČERNÝ, M. *Malý slovník finanční, bankovní a obchodní*. první vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 164 s. ISBN 80-244-1478-3. s. 149

¹⁷ KAMPE, R. *Financování a bankovníctví I*. první vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 70s. ISBN 80-7194-913-2. s. 20

- dlouhodobé – doba splatnosti je delší než 4 roky,
 - emisní půjčky,
 - hypoteční úvěry,
 - úvěry ze stavebního spoření.

Zajištění

- zajištěné – splacení úvěru je zajištěno zástavním právem (např. zástavním právem na nemovitost),
- nezajištěné – banka nevyžaduje od dlužníka žádnou zástavu. V tomto případě se jedná buď o prvotřídní klienty s vysokou bonitou, nebo výše úvěru není tak velká, aby banka zástavu požadovala.

Způsob získání

- přímé – úvěry jsou poskytovány přímo bankou,
- nepřímé – úvěry, které jsou poskytovány prostřednictvím třetí osoby. Je využíván převážně v zahraničí a je založen na takovém principu, že mezi banku a klienta vstupuje ještě obchodník.

Charakter čerpání:

- jednorázově – banka se zaváže, že půjčí klientovi určitou část peněz. Klient částku úvěru vyčerpá a jednorázově nebo postupně v dohodnutých lhůtách splatí.
- formou úvěrové linky – klient si může opakovaně půjčovat od banky do výše předem stanoveného úvěrového limitu. Následně dlužník v pravidelných intervalech úvěr splácí.¹⁸

Měna

- korunové (poskytované v Kč),
- devizové (poskytované v devizových prostředcích).

Účel

- účelové – jsou úvěry, které jsou poskytovány na konkrétní předem stanovený účel, který se během doby splacení nemění. Banky následně požadují prokázání použití prostředků k dohodnutému účelu.

¹⁸*Finanční trh. Průvodce finančním a kapitálovým trhem*. 3. vyd. Brno: Inform katalog, 2004. 319 s. ISBN 80-86007-08-1 s. 26

- neúčelové – úvěry, které se dají použít bez předem stanového účelu. Pro banku není důležité znát důvod použití poskytnutých finančních prostředků.

Poskytovatel

- bankovní instituce
- nebankovní instituce
- stát
- zaměstnavatelé

2.1.2 Úroková sazba

Úroková sazba je cena za dočasné přenechání peněz (kapitálu) jiné osobě. „*Je to suma, kterou je dlužník povinen zaplatit věřiteli z jeho pohledávky.*“¹⁹ Také tvoří součást nákladů. „*Úrokové sazby jsou výslednicí poměru dvou položek – nákladů na vypůjčené peníze a objemu vypůjčených peněz.*“²⁰ Úroková sazba má následující dvě podoby:

- **fixní** (pevná) úroková sazba – je fixní po celou dobu splácení úvěru,
- **pohyblivá** úroková sazba – mění se během splácení úvěru,
 - **bezprostřední vazba na určitou úrokovou sazbu (tzv. floating rate)** – ke změně úrokové sazby dochází současně se změnou sazby, na kterou je vázána. V úvěrové smlouvě tak nejsou konkrétní termíny přizpůsobování této sazby. Úrokovou sazbu, na kterou je úročení úvěru vázáno, bývá obvykle vyhlášováno samotnou bankou. Může se ale také například jednat o diskontní sazbu centrální banky.²¹
 - **vazba na vybranou tržní referenční úrokovou sazbu (tzv. variable rate)** – je vybrána tržní úroková sazba, a také jsou předem určeny termíny přizpůsobování. Úroková sazba se tak mění v pravidelných intervalech a přizpůsobuje se výši referenční sazby platné na počátku sjednaného intervalu. Těmito referenčními sazbami bývají obvykle tržní úrokové

¹⁹ GRÚŇ, L., ČERNÝ, M. Malý slovník finanční, bankovní a obchodní. první vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 164 s. ISBN 80-244-1478-3. s. 149

²⁰ GRÚŇ, L., ČERNÝ, M. Malý slovník finanční, bankovní a obchodní. první vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 164 s. ISBN 80-244-1478-3. s. 149

²¹ Nadřevo.cz: *Leasing vs. koupě 2.díl.* . [on-line]. 2009, [cit. 2010-03-30].

Dostupné z: <<http://nadrevo.blogspot.com/2010/03/leasing-vs-koupe-2dil.html> >

sazby typu PRIBOR, LIBOR atd.²² (Jde o úrokové sazby určované jako průměrné úrokové sazby z mezibankovního trhu v Londýně, Paříži, Frankfurtu či v Praze. např. PRIBOR = Prague Interbank Offered Rate).²³

- banka (i když dohodne pevnou úrokovou sazbu) si **vyhradí právo** sazbu **upravovat** (oběma směry) během doby splatnosti, pokud dojde k výraznějším změnám v tržních úrokových sazbách – i toto lze považovat za pohyblivý způsob úročení.²⁴

2.1.3 Způsoby splácení úvěru

Způsob splácení úvěru je vždy sjednán v úvěrové smlouvě a dle autorů Reverendy a kolektivu jsou k dispozici následující varianty:

- **úvěr splatný najednou v době splatnosti** – předem je pevně sjednaná doba splatnosti a po ní je celá částka splacena najednou. Úroky se však splácejí vždy na konci sjednané periody (zpravidla se jedná o 3, 6 nebo 12 měsíců).
- **úvěr splatný najednou po uplynutí výpovědní lhůty** – tento úvěr je poskytnut na předem neurčitou dobu, ale výpovědní lhůta je pro jeho vypovězení dohodnuta předem. Úroky jsou splatné obdobným způsobem jako v předchozím případě.
- **úvěr splácený v pravidelných splátkách** – jedná se o velmi častou formu splácení úvěru, který je umořován v pravidelných (měsíčních, čtvrtletních, pololetních nebo ročních splátkách). Splácí se předem sjednaná pevná částka (stanovená absolutně nebo procentem z původní výše úvěru) jako výše ročního úmoru (část, kterou se splácí jistina úvěru). **Jistina** úvěru je objem prostředků, které si dlužník půjčil – bez úroků. **Nesplacenou jistinou** je zbývající část jistiny, kterou dlužník věřiteli ještě neuhradil.
- **úvěr splácený konstantními anuitami** – splácení probíhá v pravidelných splátkách – anuitách, které jsou po celou dobu splácení ve stejné výši, mění se pouze jejich

²² 744 Způsoby úroční úvěrů. [on-line]. 2009. [s.l]. [s.n]. [cit. 2010-04-01].

Dostupné z: <http://www.ceed.cz/bankovnictvi/744zpusoby_uroceni_uveru.htm>

²³ REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 135

²⁴ REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 135

struktura z hlediska podílu úmoru a úroku.²⁵ **Anuita** je konstantní roční platba při splácení dluhu. Často se však hovoří i o měsíčních či půlročních anuitách.

2.1.4 Zajištění úvěru

Zajištění úvěru dává poskytovateli úvěru (bance nebo spořitelně) možnost v případě, kdy klient nesplácí úvěr, uspokojit svoji nesplacenou pohledávku za klientem pomocí realizace zajišťovacích instrumentů. Zajištění úvěrů závisí na požadované výši a typu úvěru. Na zajišťovací instrumenty Reverenda a kolektiv nahlíží ze dvou hledisek:

1) dle povahy (formy) zajištění

- **osobní zajištění** – bance se za pohledávku zaručí kromě příjemce úvěru ještě další, třetí osoba (může se jednat jak o fyzickou, tak o právnickou osobu).
- **věcné zajištění** - dává poskytovateli úvěru právo na určité majetkové hodnoty vlastněné zpravidla příjemcem úvěru.

2) dle svázanosti zajištění se zajišťovanou pohledávkou

- **akcesorické zajištění** – zajištění je nerozlučně spjata se zajišťovanou pohledávkou a se zánikem pohledávky zaniká i zajištění. Jak ukazuje Tabulka 2, jedná se o ručení, zástavu movitých věcí a práv.
- **abstraktní zajištění** – představuje samostatně stojící právo nezávislé na zajišťované pohledávce. Se zánikem pohledávky zajištění nezaniká, ale subjekt poskytující zajištění má právo na jeho vrácení, proto může být používáno k opakovanému poskytování úvěru.²⁶

Tabulka 2 - Druhy zajištění úvěru

Druh zajištění	OSOBNÍ	VĚCNÉ
AKCESORICKÉ	Ručení	Akcesorické zástavní právo
ABSTRAKTRNÍ	Depotní směnka	Abstraktní zástavní právo
		Cese pohledávek a práv

Zdroj: *Současná právní úprava zajištění investičních úvěrů účelově vázaných k rekonstrukci bytových domů*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03].

Dostupné z: <<http://www.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3590&h=260&pl=38>>

²⁵ REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 135

²⁶ JANDAK. *mtp-3*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <<http://nb.vse.cz/~janda/mtp-3.pdf>>

Ručení

Ručení znamená, že ručitel (fyzická nebo právnická osoba) písemně prohlásí, že splatí poskytnutý úvěr v případě, neučiní-li tak dlužník. Jedná se o zajišťovací vztah mezi věřitelem (bankou) a ručitelem (třetí osobou), nikoli mezi dlužníkem a věřitelem. „*Subsidiární závazek je takový, kdy ručitelovo plnění přichází až tehdy, když dlužník nesplnil závazek v přiměřené době poté, co k tomu byl věřitelem vyzván.*“²⁷

Depotní směnka

Směnku vystavuje příjemce úvěru ve prospěch banky, a to zpravidla jako bianko směnku (bez vyplněné směnečné sumy). Depotní směnky zůstávají deponovány u banky a v tomto kontextu jsou považovány ne za instrument platební či úvěrový, ale za instrument výhradně zajišťovací. Banka je oprávněna v případě, že dlužník vůči ní nesplní řádně a včas své závazky, doplnit na směnku dosud nesplacenou dlužnou částku, včetně úroků a předložit ji následně k proplacení. Jestliže dlužník své závazky splatí za dohodnutých podmínek, směnka mu je zpět bankou navracena.²⁸

Zástavní právo

Zástavní právo je v praxi nejpoužívanějším zajišťovacím prostředkem a jeho podstata je vymezena v zákoně č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Zákon vymezuje definici: „*Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy*“.²⁹ Zástavní věřitel (banka) se nestává majitelem zástavy, ale má právo – není-li zajištěná pohledávka řádně a včas splněna – domáhat se uspokojení ze zástavy.

Zástavní právo lze charakterizovat těmito zásadami:

- Zásada akcesority určuje místo zástavního práva ve vztahu k zajištěnému hlavnímu závazku.
- Zásada subsidiarity - k realizaci zástavního práva lze přistoupit až poté, kdy dluh nebyl plněn řádně a včas.

²⁷REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 136

²⁸ *Současná právní úprava zajištění investičních úvěrů účelově vázaných k rekonstrukci bytových domů*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <<http://www.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3590&h=260&pl=38> >

²⁹ *Občanský zákoník - Část II. - Věcná práva*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03].

Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankzak/cast2.aspx> >

- Zásada práva k cizí věci vyjadřuje skutečnost, že zástavní právo vzniká vůči zástavě náležející osobě odlišné od zástavního věřitele.
- Zásada individualizace zástavy - zástavní právo může vzniknout jen k individuálně určeným věcem, individualizována musí být také zajištěná pohledávka.
- Zásada nedělitelnosti - celou zástavou se zajišťuje celá pohledávka.³⁰

Zástavní právo jako zajištění úvěru vzniká na základě písemné smlouvy mezi bankou a klientem. Zástavní smlouva musí obsahovat dostatečně přesné a určité označení zástavy a dostatečně přesné a určité označení pohledávky, kterou zajišťuje. Zástavou může být věc movitá, nemovitá nebo cenný papír. Movitá věc se odevzdává věřiteli, který ji uschová v sejfě. U nemovité věci je nutný vklad zástavního práva do katastru nemovitostí, který provádí na návrh zástavního věřitele či zástavce katastrální úřad. Cenné papíry se předávají přímo věřiteli. Nejčastější zástavou bývá nemovitá věc nebo cenný papír.

Zástavní právo k nemovitostem (pozemkům, budovám) patří k jednomu z nejrozšířenějších zajišťovacích instrumentů využívaných k zajištění prakticky všech druhů bankovních úvěrů.³¹ U hypotečních úvěrů je to jediný možný druh zástavy.

Zástava cenných papírů se také velmi často využívá k zajištění pohledávky, a to díky snadné převoditelnosti, vysoké likviditě a snadnému ocenění.

Movité věci se jako zástava v praxi téměř nepoužívají. Pokud věřitel přijme jako zástavu movitou věc, požaduje, aby splňovala následující kritéria: stabilní hodnota, jednoznačná specifikace věci, možnost fyzického předání, snadno zpeněžitelná.³²

Cese (postoupení) pohledávek

Postoupení pohledávek spočívá v prohlášení příjemce úvěru, že postupuje věřiteli své pohledávky vůči třetí osobě jako zajištění přijatého úvěru. Věřitel (banka) požaduje, aby úhrada postoupených pohledávek probíhala na účet, který má klient u ní otevřen (tím sleduje jejich plnění). Pohledávky tedy neslouží přímo ke splácení bankovního úvěru. K tomu by došlo až v případě, kdyby příjemce úvěru řádně nesplácel úvěr.

³⁰ ZÁSTAVNÍ PRÁVO - Sociální zabezpečení, Zdravotní pojištění – Sagit. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03].

Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=154&typ=r&levelid=oc_574.htm>

³¹ REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 138

³² REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 138

Podle toho, zda je cese oznámena dlužníkovi postupitele (tj. osobě, vůči které jsou postupované pohledávky), či nikoliv, se rozlišuje:

- tichá cese - třetí osoba (dlužník postupitele) není o cesi informována,
- veřejná cese - dlužník je o cesi informován.³³

2.2 Druhy finančně úvěrových nástrojů

Finanční trh nabízí velké množství finančně úvěrových nástrojů a produktů, které mohou domácnosti a koneční spotřebitelé využívat pro financování svých potřeb. Při analýze poskytnutých dat bylo zjištěno, že domácnosti využívají především následujících úvěrových produktů: hypoteční úvěr, meziúvěr a úvěr ze stavebního spoření, leasing, spotřebitelský úvěr, kontokorentní úvěr, kartový úvěr (kreditní karta) a ostatní úvěry od nebankovních institucí. Tudíž úvěry typu eskontní úvěr, lombardní úvěr, devizový úvěr, faktoring a forfaiting budou vzhledem k nevyužívání českých domácností v této práci opomenuty.

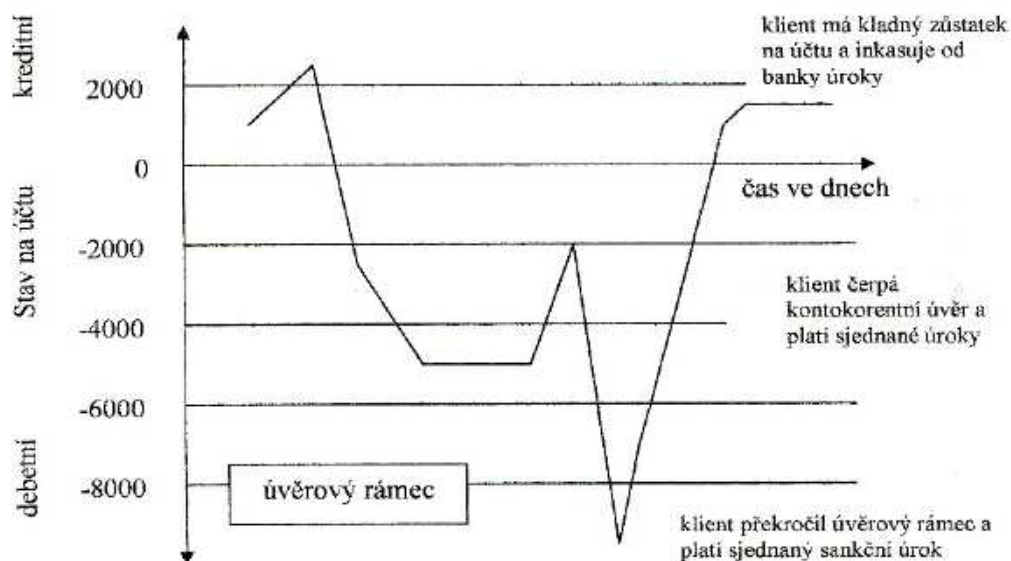
2.2.1 Kontokorentní úvěr

Jedná se o typicky krátkodobý úvěr, používaný k překlenutí nedostatečné likvidity klienta. Kontokorentní úvěr je úvěr, který banka poskytuje na základě smlouvy o kontokorentním úvěru klientovi v pohyblivé výši na jeho běžném účtu. Ten čerpá úvěr v podstatě automaticky tím, že ze svého účtu platí či vybírá i v případě, že na něm nemá dostatek vlastních prostředků. Maximální výše kontokorentního úvěru je dána ve smlouvě dohodnutým úvěrovým rámcem, který určuje maximálně přípustný debet na kontokorentním účtu. Překročení tohoto rámce znamená pro klienta dodatečné úrokové náklady (úrok se zde může pohybovat od 25 do 30 % z přečerpané částky). Princip kontokorentního úvěru prezentuje Obrázek 3.

Z povahy kontokorentního úvěru plyne, že se velmi často mění jeho stav. Jelikož pro banku představuje velmi rizikový obchod, proto je také kontokorentní úvěr nejdražším úvěrem z krátkodobých obchodů banky. Banka obvykle poskytuje takový úvěr pouze svým dobrým klientům.

³³ *FINANČNÍ SLOVNÍK*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03].
Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/_slovník.asp?keyword=v_>

Úrok u kontokorentního úvěru se platí z čerpané částky a počítá se až do doby, než je tato částka zaplacená.

Obrázek 3 - Princip kontokorentního úvěru

Zdroj: REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 140

V současnosti se úrokové sazby u kontokorentních úvěrů pohybují od 11 do 19,90 % p.a. a jak prezentuje Tabulka 3, u jednotlivých bank se značně liší.

Tabulka 3 - Srovnání úrokových sazeb u kontokorentních úvěrů (upraveno dle ³⁴)

Název banky	Úroková sazba (% p.a.)	Název banky	Úroková sazba (% p.a.)
Česká spořitelna	18,90%	Poštovní spořitelna	16,90%
ČSOB	16,90%	Raiffeisenbank	19,90%
Fio, družstevní záložna	14,30%	UniCredit Bank	15,00%
GE Money bank	17,90%	Volksbank CZ	18,00%
Komerční banka	19,00%	VolksbankShop	18,10%
LBBW Bank CZ	15,50%	Oberbank	11,00%

Splatnost je v zásadě krátkodobá. Vyplývá to z účelu použití úvěru i doby, na kterou je smlouva uzavírána (1 rok). Vzhledem k tomu, že banka s dobrými klienty každoročně prolouguje, může mít úvěrový vztah střednědobý i dlouhodobý charakter.

³⁴ Srovnání kontokorentních úvěrů – *Finance*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03].
Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/kontokorentni-uver/srovnani/>>

Pro klienta je velkou výhodou kontokorentního úvěru, že má možnost čerpat úvěr pohotově podle své momentální potřeby. Smlouva o kontokorentním úvěru, na jejímž základě může jít klient na svém běžném účtu do debetu, má pro banku nevýhodu v tom, že nemá k dispozici přesný platební kalendář svých příjmů a výdajů a musí tedy pružně řešit svoji vlastní likviditu.³⁵ Pro banku je kontokorentní úvěr výhodný z hlediska vysoké úrokové sazby, nevýhody plynou z možného rizika nevyužití úvěrových zdrojů v případě nečerpání předpokládané výše úvěru.

Vývoj zadlužení domácnosti ve formě kontokorentních úvěrů prezentuje Tabulka 4. Data jsou uvedena v milionech Kč.

Tabulka 4 - Vývoj kontokorentních úvěrů v letech 2001 až 2010 v mil. Kč

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Debetní zůstatek na BÚ	2 503	8 453	8 255	10 266	9 963	9 316	11 676	11 177	11 771	12 683

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: < http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestu_id=6847&p_uka=3&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C >

Trend růstu v používání toho instrumentu českými domácnostmi je významný. V letech 2007, 2008 a 2009 je vidět v roce 2008 pokles debetních zůstatků na běžných účtech. Jeho příčinou může být započatá finanční krize.

2.2.2 Kreditní karta

Kreditní karta je stále oblíbenějším úvěrovým krátkodobým nástrojem. Na rozdíl od karty debetní, se kterou si jí lidé často pletou, představuje kreditní karta úvěr. Z kreditní karty je tedy možné čerpat finanční prostředky jen do mínusu. Úvěr může držitel karty do stanoveného rámce čerpat automaticky v případě potřeby. Splácení úvěru nemusí být pravidelné, obvykle však bývá stanovena minimální výše měsíční splátky. Rovněž bývá stanovena lhůta pro bezúročné zúčtování, během které může držitel karty uhradit svůj závazek, aniž by byl zatížen úroky. Také je třeba brát v úvahu poplatky za vedení kreditní karty.

³⁵ POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006. 716.s. ISBN 80-7179-462-7.

Kreditní karty a jejich parametry vybraných bank ukazuje Tabulka 5.

Tabulka 5 - Přehled základních parametrů kreditních karet nabízenými vybranými společnostmi

Společnost	Maximální limit v Kč	Bezüročné období ve dnech	Úroková sazba (% p.m.)	Roční poplatek v Kč
Cetelem	100 000	50	1,89	290
Citibank	600 000	55	2,2	0
Česká spořitelna	500 000	55	1,65	199
ČSOB	500 000	45	1,6	3 000
Essox	100 000	40	2,19	480
GE Money Bank	75 000	50	1,89	399
Home Credit	100 000	51	1,79	290
Hypoteční banka	50 000	45	1,6	250
Komerční banka	60 000	45	1,83	0
LBBW Bank	150 000	50	1,54	540
mBank	250 000	54	1,23	0
Poštovní spořitelna	20 000	45	1,65	250
Raiffeisenbank	150 000	45	1,89	420
UniCredit Bank	250 000	45	1,95	480
Volksbank	100 000	45	1,59	199

Zdroj: *Srovnání kreditních karet – Finance*. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: < <http://www.sfinance.cz/osobni-finance/kreditni-karty/srovnani/>>

Výhodou kreditní karty tedy je, že se při správném používání nezaplatí za její vedení ani korunu navíc. Vzhledem k tomu, že termín čerpání úvěru je plně v rukou klienta a nikoliv banky a rovněž proto, že s těmito úvěry je spojeno poměrně velké riziko jejich nesplacení, jsou tyto úvěry úročeny sazbou, která řádově (až o třetinu) převyšuje úrokovou sazbu z jiných krátkodobých spotřebních úvěrů. Právě riziko banky spojené s těmito úvěry je příčinou toho, že banka váže vydání úvěrové karty na dostatečnou bonitu klienta.

Vývoj pohledávek z kreditních karet v letech 2002 až 2009 v milionech Kč zobrazuje

Tabulka 6. Data z kreditních karet byla sledována Českou národní bankou až od roku 2002. I u těchto pohledávek je spatřován každoroční nárůst.

Tabulka 6 - Vývoj pohledávek z kreditních karet v letech 2002 až 2010 v mil. Kč

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pohledávky z kreditních karet	849,5	1 939,1	3 275	5 267	8 260,9	10 983	14 052	16 187	24 608

Zdroj: ARAD - *Systém časových řad - Česká národní banka*. [on-line]. 2001 - 2010, [s.n.]. [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=4%2C5%2C6&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

2.2.3 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelské úvěry poskytují instituce v různých podobách klientům na řešení jejich nenadálé finanční potřeby. Spotřebitelské úvěry jsou půjčky fyzickým osobám na financování jejich nepodnikatelských potřeb. Slouží především k nákupu spotřebního zboží, k financování různých služeb (školné, dovolená) a mohou také sloužit k financování nákupu či rekonstrukci nemovitostí. Jak již bylo uvedeno, spotřebitelské úvěry se dělí na účelové a neúčelové. I výše úrokové sazby je závislá na typu spotřebitelského úvěru. Úroková sazba spotřebitelských úvěrů pohybuje v rozpětí od 7,5 až do 19% p.a..

2.2.3.1 Spotřebitelský úvěr na zboží – (účelový)

Tento úvěr je poskytnut přímo na konkrétní předem stanovený účel (např. nákup spotřebního zboží, automobilu, atd.) a banky požadují doložení použití úvěru. Například na financování nemovitosti většinou banky (pokud takto úvěry rozdělují) poskytují úvěry za nižší úrokovou sazbu a s delší dobou splatnosti (předpokládá se vyšší půjčená částka bankou). U většiny účelových úvěrů banky vyplácí úvěr bezhotovostně a to přímo na účet prodejce (zboží, služeb, nemovitostí) po předložení faktury klientem. Banky mohou požadovat některou formu ze zajištění úvěru. U úvěrů s nižší částkou není zajištění vůbec požadováno.

Vývoj pohledávek ze spotřebitelských úvěrů poskytnutých domácnostem v letech 2001 až 2010 v milionech Kč udává Tabulka 7. Největší objem těchto úvěrů byl v roce 2001.

Tabulka 7 - Vývoj pohledávek ze spotřebitelských úvěrů účelových v letech 2001 až 2010 v mil. Kč

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Spot. úvěry na zboží	27 427	4 782	4 392	6 595,1	7 097	6 794	7 153,9	6 717,2	7 163,5	10 436

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [s.n]. [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=4%2C5%2C6&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

2.2.3.2 Spotřebitelský úvěr neúčelový

Neúčelové úvěry se vyznačují tím, že mají vyšší úrokové sazby a klient je může použít k libovolnému účelu. Nemusí tudíž dokládat bance použití půjčených peněz. Banka tyto peníze vyplatí klientovi buď v hotovosti, nebo je bezhotovostně převede na klientem určený účet. Poplatky za poskytnutí úvěru a za vedení úvěrového účtu jsou také výrazně vyšší než u spotřebitelského úvěru účelového. Tyto úvěry jsou domácnostmi velmi využívány,

a to právě díky tomu, že nemusejí bance dokládat jejich účel. V porovnání se spotřebitelskými úvěry na zboží jsou jejich objemy v některých letech až dvacetinásobně větší. Vývoj pohledávek ze spotřebitelských úvěrů neúčelových v letech 2002 až 2010 ukazuje Tabulka 7. Data pro rok 2001 nejsou dostupná, jelikož je stejně jako u kreditních karet ČNB v té době nesledovala. Oblíbenost těchto produktů u domácností se potvrzuje stále velkým meziročním nárůstem těchto finančních instrumentů.

Tabulka 8 - Pohledávky z neúčelových spotřebitelských úvěrů v letech 2002 až 2010 v mil. Kč

Rok	2002	2003	2004	2005	2006
Spotř. úvěr neúčelové	29 730	39 340	47 813	66 556	84 829
Rok	2007	2008	2009	2010	
Spotř. úvěr neúčelové	107 838	137 063	150 379	151 366	

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=4%2C5%2C6&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

2.2.4 Leasing

Slovo leasing je převzato do české terminologie z anglického slova, které v překladu znamená pronájem. Jedná se o obchodní operaci mezi pronajímatelem a nájemcem, kdy předmětem leasingové smlouvy může být jak věc movitá, tak i nemovitost. Leasing umožňuje využívat potřebný hmotný či nehmotný majetek, aniž by leasingový nájemce musel disponovat vlastními prostředky či úvěrovými zdroji potřebnými k jeho zakoupení.³⁶ Předmětem leasingu mohou být stroje, technologická zařízení, výpočetní a kancelářská technika, automobily a jiné dopravní prostředky, nemovitosti i nehmotný majetek. Nejběžnější komoditou pořizovanou domácnostmi na leasing jsou automobily. Leasing se uplatňuje zejména u předmětů dlouhodobé spotřeby.

Leasing není výslovně definován v českém soukromém právu. Soukromé právo je na leasingové operace aplikovatelné především ve svých obecných ustanoveních. Protože leasing není uveden mezi zvláštními smluvními typy ani v občanském zákoníku, ani v obchodním zákoníku ani v jiném (zvláštním) soukromoprávním předpisu, je posouzení některých aspektů leasingových obchodů v praxi často nejednotné a sporné. Problematické jsou především pokusy

³⁶Finanční trh. Průvodce finančním a kapitálovým trhem. 3. vyd. Brno: Inform katalog, 2004. 319 s. ISBN 80-86007-08-1 s.171

posuzovat leasingové operace z hlediska úpravy smluvních typů, které se v některých ohledech leasingu podobají. Podle našeho platného práva může v ČR vystupovat jako poskytovatel leasingu kterákoliv obchodní společnost nebo fyzická osoba při splnění obecných základních podmínek pro soukromé podnikání. Předpokladem pro poskytování leasingových služeb je pouze běžné živnostenské oprávnění ke koupi za účelem dalšího prodeje. Banky jsou oprávněny k provozování operací finančního leasingu přímo ze zákona č. 21/92 Sb., o bankách.

Rozlišuje se leasing finanční a operativní.

Finanční leasing

Jedná se o základní typ leasingu, kde leasingem financovaný předmět (leasing automobilu, výrobního stroje) je po celou dobu majetkem leasingové společnosti, a až ukončením leasingové smlouvy přechází vlastnictví předmětu na zákazníka. Tento typ snižuje riziko o nedobytnosti pohledávky pro leasingovou společnost. Finanční leasing je v České republice nejrozšířenějším typem leasingu. Rozhodujícím způsobem se podílí na leasingovém trhu co do objemu i co do počtu realizovaných smluv.

Operativní leasing

Hlavní odlišnost operativního leasingu od finančního spočívá v tom, že předmět pronájmu i po ukončení smlouvy zůstává majetkem leasingové společnosti. Zákazníci zaplatí pouze reálně amortizovanou část ceny. Zejména je využívám živnostníky. Často po ukončení leasingové smlouvy na základě operativního leasingu je předmět nabídnut leasingovou firmou zákazníkovi o sníženou amortizovanou cenu.³⁷

Procedura při uzavření leasingové smlouvy je jednoduchá a omezuje se hlavně na prokázání totožnosti (vesměs dvěma osobními doklady) a ověření příjmů zákazníka. S ohledem na příjmy zákazníka je možné dohodnout specifické splátkové podmínky, včetně výše splátek a odpovídající doby leasingu. Protože leasovaná věc zůstává po dobu leasingu ve vlastnictví leasingové společnosti, od zákazníka není, až na výjimky, požadováno v leasingu spotřebního zboží další zajištění.

V České republice působí **Česká leasingová a finanční asociace (ČLFA)**, která sdružuje téměř všechny leasingové společnosti a sleduje celkový objem poskytnutých leasingů. Zabývá

³⁷ Leasing | www.pujcky-uvery-hypoteky.cz. [on-line]. 2009. [s.l]. [s.n]. [cit. 2010-04-12].
Dostupné z: <<http://www.pujcky-uvery-hypoteky.cz/leasing> >

se také sledováním spotřebitelských úvěrů a factoringu. V současné době je členem České leasingové a finanční asociace 63 firem, které realizují kolem 97% objemu všech tuzemských leasingových obchodů a většinu nebankovních úvěrů i prodejů na splátky pro spotřebitele. ČLFA vytváří statistiku poskytnutých leasingových operací dle charakteru pořizované věci, a to na leasing movitých a leasing nemovitých věcí.

Členské společnosti ČLFA financovaly v roce 2010 prostřednictvím leasingu stroje, zařízení a dopravní prostředky v souhrnu pořizovacích cen (bez DPH) **47 mld. Kč**. Dominující movitou věcí se stal leasing silničních vozidel. Podle statistik ČLFA byly v roce 2009 do leasingového užívání poskytnuty nemovitosti v celkové pořizovací ceně **2,14 mld. Kč**.³⁸ Úroky se u leasingu pohybují o 7 do 18,99 % p.a.. Vývoj pohledávek z leasingových obchodů poskytnutých domácnostem v České republice v letech 2000 až 2009 v milionech Kč prezentuje Tabulka 9.

Tabulka 9 - Vývoj pohledávek z poskytnutých leasingových obchodů českým domácnostem v letech 2001 až 2010 v mil. Kč

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Leasingové obchody	16 188	12 994	16 780	11 587	11 096	11 447	8 659	6 435	1 534	1 267

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>

Data v tabulce od roku 2004 prezentují trvalý pokles pohledávek u domácností z leasingových obchodů. Nejvýraznější pokles těchto obchodů byl zaznamenán v roce 2009, kdy domácnosti financovaly své potřeby ve výši 1 524 milionů Kč. Důvodem stálého poklesu pohledávek v jednotlivých letech může být lepší a snadnější dostupnost ostatních úvěrových produktů, kterými mohou domácnosti financovat své potřeby, které v minulých letech mohly být pořizovány pouze formou leasingu. Pro domácnosti je zřejmě výhodnější si dané statky pořídit např. formou spotřebitelského úvěru a to díky rychlejšímu vyřízení, snadnější dostupnosti, mírnějším podmínkám a malé administrativní náročnosti. Další důvod pro pořizování statků jinými úvěrovými produkty je ten, že danou věc klienti mají ve svém vlastnictví ihned, a ne až po splacení leasingu. S pořízenou věcí můžou libovolně nakládat (prodat a koupit jinou).

³⁸ ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-13]. Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>

2.2.5 Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěry jsou v poslední době velice známým produktem, které domácnosti hojně využívají. Jedná se o celkem specializovaný produkt dlouhodobého charakteru (5 – 40 let), který banky domácnostem nabízejí. V současné době hypoteční úvěry nabízí v České republice 17 bank. Podle zákona č. 190/2004 Sb. o dluhopisech je hypoteční úvěr „*úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné*“.³⁹ Banky nabízejí dva typy hypotečních úvěrů: hypotéky, které jsou účelově vázány na pořízení nemovitosti a tzv. americké hypotéky na cokoli (neúčelový úvěr). Pro oba typy úvěrů jsou však společné některé parametry.

Zajištění - oba typy úvěru musejí být už z podstaty zajištěny zástavním právem k nemovitosti. Zastavovaná nemovitost může být přímo objektem úvěru, nebo to může být jiná či jiné (v zástavě může být i více nemovitostí). Není možné, aby se za hypotéku ručilo např. ručiteli, jako je tomu u stavebního spoření.

Doba fixace - je dohodnutá doba, po kterou je úroková sazba fixní. Čím delší je tato doba, úroková sazba je vyšší. Klient si může zvolit dobu fixace podle vlastního uvážení.

Bonita – „schopnost klienta pravidelně splácet své závazky“.

Splácení – nejčastější splácení je formou anuity, kde klient platí po celou dobu splácení stejnou částku (anuita v sobě zahrnuje úrok i jistinu). Zpočátku anuita zahrnuje větší část úroků a postupně s umořováním jistiny se tato složka snižuje.

Klasický hypoteční úvěr (účelový)

Tyto úvěry jsou bankami poskytovány pouze na financování potřeb výhradně na bydlení (koupě nemovitost, pozemku, výstavba nemovitosti, rekonstrukce atd.). Banky půjčují 70 až 100% hodnoty zastavované nemovitosti. Hypotéky poskytované na 100% hodnoty zastavované nemovitosti se vyznačují vyššími úrokovými sazbami. Banky se tímto způsobem brání proti poklesu cen na trhu s nemovitostí. V případě, že klientovi banka půjčí 80% nemovitosti, musí další část finančních prostředků doložit ze svých úspor.

³⁹ Co je to hypotéka - SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18]. Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/informace/hypoteky/co-to-je/>>

Americká hypotéka

Americká hypotéka nemá pro klienta v užití žádná omezení. Může tak tímto úvěrem financovat i movité věci, jako je třeba automobil, studium dětí v zahraničí nebo třeba zájezd kolem světa. Úrokové sazby se pohybují zhruba o 2 % výše, podmínkou je také zastavení nemovitosti.

Srovnání úrokových sazeb u jednotlivých druhů hypoték uvádí Tabulka 10. V tabulce jsou uvedeny úrokové sazby klasických hypotečních úvěrů s dobou fixace na tři roky a úrokové sazby amerických hypoték s fixací na 1 rok (delší dobu fixace banky u těchto typů úvěrů neposkytují). Klasické úvěry jsou v tabulce rozděleny dle poskytované částky odhadu nemovitosti, tzn. na úvěry do 85% a na 100% částky odhadované nemovitosti.

Tabulka 10 - Přehled úrokových sazeb u jednotlivých druhů hypoték v % p.a. ⁴⁰

Počet let fixace	Typ hypotéky	Název banky				
		Česká spořitelna	ČSOB	GE Money Bank	Hypoteční banka	Poštovní spořitelna
3 roky	Hypotéka do 85%	4,89	5,09	4,69	5,09	5,09
	Hypotéka do 100%	6,34	6,29	5,59	6,29	6,29
1 rok	Americká hypotéka	8,12	8,74	8,19	8,74	8,74

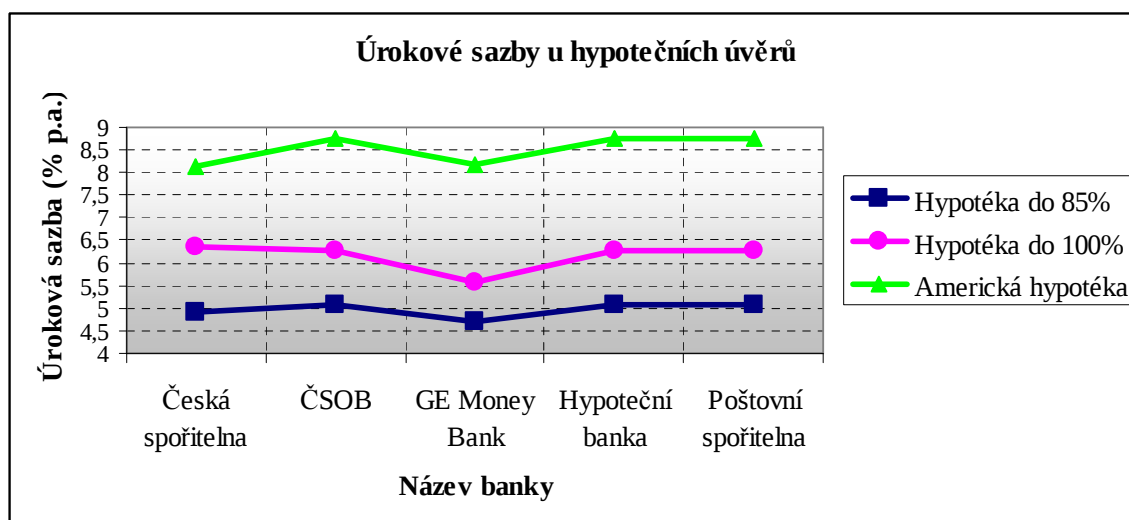
Zdroj: Srovnání hypotečních úvěrů – SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18].

Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/hypotecni-uvery/srovnani/>>

Obrázek 4 prezentuje porovnání úrokových sazeb u vybraných bank. Jak je z grafu vidět, hypotéky do 85% mají nejnižší úrokové sazby, naopak nejvyšší mají americké hypotéky. Liší se až o 4%, což představuje v celkové výši nákladů dosti vysokou nákladovou složku. GE Money Bank poskytuje svým klientům nejnižší úrokové sazby ze všech druhů hypoték. ČSOB, Hypoteční banka a Poštovní spořitelna mají naprosto stejné úrokové sazby u všech typů úvěrů.

⁴⁰ Srovnání hypotečních úvěrů – SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18].

Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/hypotecni-uvery/srovnani/>>

Obrázek 4 - Porovnání úrokových sazeb vybraných bank (% p.a.); (vlastní zpracování dle ⁴¹)

Zdroj: Srovnání hypotečních úvěrů – SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18].
Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/hypotecni-uvery/srovnani/>>

2.2.6 Úvěry ze stavebního spoření

Úvěry ze stavebního spoření jsou speciální spořicí a zároveň úvěrové produkty nabízené speciálními bankami – stavebními spořitelny. Lze je definovat takto: „*Stavební spoření je účelový druh spoření, při kterém vkladatel dlouhodobě ukládá prostředky u specializované banky.*“⁴² V průběhu spoření může čerpat státní podporu a po jeho skončení získává, při splnění dalších podmínek, nárok na úvěr ze stavebního spoření. Spořitelny umožňují na dluh to samé jako hypoteční banky: koupit, postavit, či rekonstruovat nemovitost; vypořádat majetkové podíly i refinancovat staré půjčky.

V České republice patří stavební spoření mezi relativně nejmladší bankovní produkty. Na český trh bylo zavedeno teprve v roce 1993 schválením Zákona o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření č. 96/1993 Sb. Už od samého počátku své existence však stavební spoření našlo své nezastupitelné místo mezi ostatními bankovními produkty.⁴³

⁴¹ Srovnání hypotečních úvěrů – SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18].

Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/hypotecni-uvery/srovnani/>>

⁴² AČSS - AČSS | Asociace českých stavebních spořitel.). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-16]. Dostupné z: <<http://www.acss.cz/cz/acss/>>

⁴³ AČSS - AČSS | Asociace českých stavebních spořitel.). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-16].

Dostupné z: <<http://www.acss.cz/cz/acss/>>

Stavební spoření spojuje v jeden kompaktní celek spoření a poskytnutí účelového úvěru. Ten je charakterizován nízkými a pevnými úrokovými sazbami po celou dobu jeho splácení. Tyto úvěry jsou ryze účelové a jsou poskytovány pouze na financování potřeb spojené s bydlením (pořízení či rekonstrukce nemovitosti). Ve své podstatě je stavební spoření uzavřený systém, nezávislý na negativních vlivech peněžního trhu.

Průběh stavebního spoření se dělí do tří fází:

1. fáze spoření,
2. fáze přidělení úvěru,
3. fáze splácení úvěru.⁴⁴

Úvěry ze stavebního spoření se dělí na řádný úvěr a na překlenovací úvěr ze stavebního spoření. To, jaký úvěr klient využije na financování bytových potřeb, posuzuje stavební spořitelna podle určitých stanovených podmínek a parametrů. Jedná se o následující podmínky:

- doba trvání stavebního spoření – čím delší dobu klient spoří, tím má výhodnější podmínky pro získání úvěru;
- naspořená částka – udává se v % a poměřuje se k zadané cílové částce;
- hodnotící číslo – specifický ukazatel, který spořitelny používají k určení „výkonnosti“ klienta.⁴⁵

Jelikož úvěry ze stavebního spoření jsou specializované produkty i jejich fungování a terminologie se odlišuje od běžně poskytovaných úvěrů a hypoték. Pro správné chápání tohoto typu finančního nástroje je uveden přehled základních termínů, které stavební spořitelny často používají.

Cílová částka - představuje celkovou částku, kterou bude mít účastník při splnění podmínek spořitelny k dispozici k řešení bytových potřeb. Cílová částka se rovná součtu vkladů, státní podpory, úvěru ze stavebního spoření a úroků z vkladů a státní podpory, po odečtení daně z příjmů z těchto úroků.⁴⁶

Hodnotící číslo - jedná se o specifický číselný ukazatel, pomocí něhož spořitelny určují výkonnost a spolehlivost klienta z hlediska nároku na úvěr, příp. nároku na úrokové bonusy

⁴⁴ REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1. s. 154

⁴⁵ *Finanční služby v České republice: průvodce pro cizince*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006. ISBN 80-239-6725-8

⁴⁶ *Cílová částka* - Finance.cz.). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-16]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/stavebni-sporeni-tarify/cilova-castka/>>

apod. Každá spořitelna má trochu odlišnou metodiku výpočtu tohoto ukazatele, ale v zásadě ho ovlivňuje doba, po kterou leží vklady na účtu, jejich výše, výše cílové částky a zvolený tarif. Úvěr lze získat až po dosažení určité minimální hodnoty hodnotícího čísla.

2.2.6.1 Úvěr ze stavebního spoření

Úvěr ze stavebního spoření, někdy také nazývaný “klasický“ či “řádný“, je původní produkt spořitelny, pevně spjatý se samotným stavebním spořením. Vzhledem ke státní podpoře stavebního spoření je tento úvěr omezen několika podmínkami. Samozřejmostí je existence spoření. Jeho přidělení je podmíněno:

- dobrou trvání nejméně **24 měsíců**,
- naspořením **30 až 50% prostředků z cílové částky** (dle individuálních podmínek jednotlivých spořitelny a jejich tarifních variant),
- konkrétním **hodnotícím číslem** (např. Českomoravská stavební spořitelna požaduje hodnotící číslo minimálně 64 bodů).⁴⁷

Ve chvíli, kdy jsou splněny podmínky a prokáže se spořitelně účelovost prostředků na investici do bytových potřeb na území ČR a dostatečné příjmy na návratnost půjčky, nic již nebrání v získání úvěru. V drtivé většině případů, v závislosti na výši úvěru a bonitě, spořitelny nevyžadují dalšího ručitele.

Spořitelny si většinou již neúčtují poplatek za vyřízení řádného úvěru, který by byl v tomto případě už duplikací jednou zaplacené částky za uzavření stavebního spoření (většinou 1 % z cílové částky). Do nákladů za úvěr byste měli ovšem započítat poplatky za vedení účtu pohybující se kolem 300 Kč za rok. Úvěry jsou úročeny mezi 3,5 – 5 % p. a., a to fixní úrokovou sazbou po celou dobu splácení.⁴⁸ Výhodné je, že úvěr můžete kdykoli splatit bez sankčních poplatků typických pro hypotéky. Srovnání řádných úvěrů u všech stavebních spořitelny, jejich úrokových měr, ročních poplatků za vedení účtu a minimální naspořenou částku prezentuje Tabulka 11.

⁴⁷ VICHNAROVÁ, L., NOVÁKOVÁ, J. *Financování bydlení*. Brno: ERA. 2007. 90 s. ISBN 978-80-7366-079-6. s. 47

⁴⁸ SYROVÝ, P. *Financování vlastního bydlení*. 5. zcela přepracované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-70-247-2388-4. s. 24

Tabulka 11 – Srovnání řádných úvěrů u stavebních spořitelen

Stavební spořitelna	Poplatek za vedení úvěru	Nutné % naspoření	Úroková sazba v % p.a.
ČMSS - Liška	290 Kč	35 až 40	3,7 až 4,8
Modrá pyramida	300 Kč	40	3 až 5
Raiffeisen SS	308 Kč	40	3,5 až 4,9
SSČS - Buřinka	300 Kč	40	4,75
Wüstenrot SS	250 Kč	30 až 50	3,7 nebo 4,9

Zdroj: *Stavební spoření - řádné úvěry, poplatky, úroky* - Finance.cz. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/financovani-bydleni/stavebni-sporeni/srovnani-radnych-uveru/>, upraveno autor

Jak je z tabulky patrné, nejvyšší poplatek za vedení úvěrů si účtuje Raiffesen SS, naopak nejlevnější vedení úvěru poskytuje Wüstenrot SS. Nutná naspořená částka je striktně vymezena u Modré pyramidy, Raiffeisen SS a Buřinky, a to na 40% z cílové částky. U dalších dvou spořitelen se tato naspořená částka může měnit, největší rozmezí mohou klienti najít u Wüstenrot SS. Úroková sazba u řádných úvěrů se pohybuje od 3 do 5% p.a. V tomto intervalu nabízí své úvěry Modrá pyramida a ostatní spořitelny nabízejí úvěry klientům mezi 3,5 až 4,9 % p.a..

Vývoj řádných úvěrů poskytnutých spořitelnami českým domácnostem na financování bytových potřeb v letech 2002 až 2010 v milionech Kč uvádí Tabulka 12.

Tabulka 12 - Vývoj úvěrů ze stavebního spoření v letech 2002 až 2010 v mil. Kč

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Řádné úvěry ze SS	21 737	25 005	28 673	27 821	31 220	34 865	35 567	36 850	38 422

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=4%2C5%2C6&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

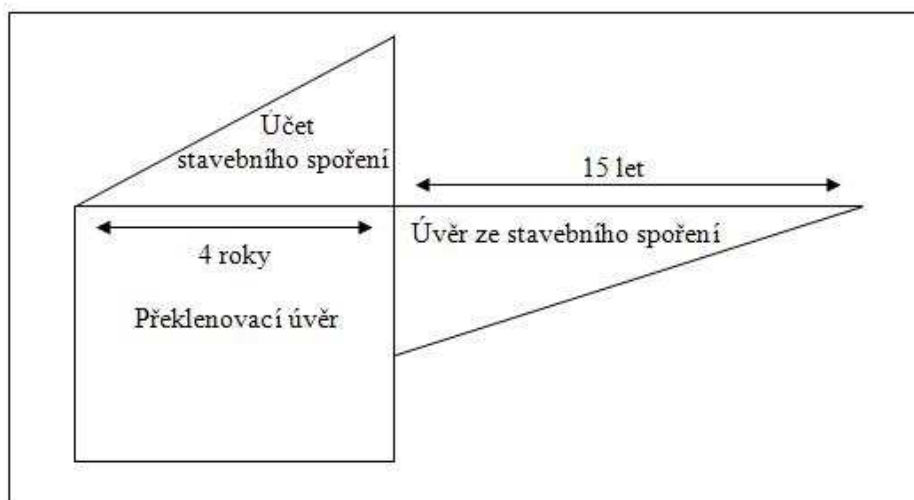
Růstový trend ve využívání toto druhu úvěrového nástroje je známkou, že trh stavebních spořitelen je stabilní a od roku 2002 nepodléhal žádným nepříznivým okolnostem. Ani v roce 2008, který byl v mnoha finančních odvětvích kritický, zde nebyl zaznamenán žádný pokles. Domácnosti si využívání úvěrů ze stavebních spořitelen velmi oblíbily, a to díky jejich nízkým úrokovým sazbám, nulovým poplatkům za vyřízení a celkové nízké nákladovosti úvěrů.

2.2.6.2 Překlenovací úvěr (meziúvěr)

Spořitelny překlenovací úvěry neposkytovaly hned o začátku svého působení, jedná se tedy o celkem mladý produkt na finančním trhu. V současné době je velkou konkurencí oproti hypotečním úvěrům. Dlouhá čekací doba, nutnost naspoření nezanedbatelné částky a nepravděpodobnost poskytnutí vyšších půjček byly faktory, které snižovaly dostupnost a atraktivnost řádných úvěrů ze stavebního spoření pro zájemce o vlastní bydlení. Překlenovací úvěry umožnily „překlenout“ dobu do přidělení řádného úvěru. Jsou nabízeny ihned po uzavření smlouvy s výběrem už od nulové akontace.⁴⁹

K přidělení překlenovacího úvěru nemusí být nic naspořeno a spořitelny ho nabízejí ihned pouze pod podmínku uzavřeného stavebního spoření, a to i u konkurenční spořitelny. Výhoda nulové akontace je často podporována garancí úrokové sazby na celou dobu splácení. Dalším pozitivem je obvyklá možnost splacení překlenovacího úvěru bez nějakých sankcí.⁵⁰

Jelikož se díky tomuto produktu půjčují větší částky, ve většině případů je nutné zajištění úvěru. Buď se volí ručení třetí osobou (ručitelem) nebo zástavním právem k nemovitosti. Ručení spořitelny požadují většinou nad 300.000 Kč.

Obrázek 5 - Mechanismus překlenovacího úvěru

Zdroj: SYROVÝ, P. *Financování vlastního bydlení*. 5. zcela přepracované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-70-247-2388-4. s. 27, upraveno autor

⁴⁹ DOČKAL., E. *Průvodce světem financí*. Praha: Profess Consulting, 1999. 350 s. ISBN 80-7259-026-X.

⁵⁰ *Mechanismus překlenovacího úvěru - Finance.cz*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/stavebni-sporeni-preklenovaci-uvery/mechanismus-preklenovaciho-uveru/>

Možnosti ručení jsou nicméně u spořitelen benevolentnější a v mnoha případech se lze obejít bez nemovitosti. Posláním překlenovacích úvěrů je překlenout dobu, než splníte podmínky na přidělení řádného úvěru ze stavebního spoření. Mechanismus překlenovacího úvěru znázorňuje Obrázek 5.

Mechanismus splácení funguje tak, že splátka obsahuje jak úroky, tak ještě spoření. Úroky se platí z celé cílové částky a až se dospoří do spořitelnou požadované výše, překlenovací úvěr se přemění na úvěr řádný a splácením se začne snižovat i jistina úvěru. V této chvíli dochází ke změně úrokové sazby, z vyšší na menší. Za vedení účtu platíte obdobně jako u řádného úvěru kolem 300 Kč ročně.

Výši a rozmezí úrokových měr a poplatků za zpracování a poskytnutí úvěru u všech stavebních spořitelen v České republice uvádí Tabulka 13. Největší rozpětí mezi úrokovými sazbami má Wüstenrot SS, její sazby jsou zároveň nejnižší hranicí (3,50%), ale i nejvyšší (6,6%). Vždycky ale úroková sazba záleží na realizované tarifní variantě a v několika případech taky na možnostech klienta. V dnešní době jsou stavební spořitelny ochotny se s klientem domluvit na individuálních podmínkách získání úvěru.

Tabulka 13 - Srovnání překlenovacích úvěrů u stavebních spořitelen

Stavební spořitelna	Úroková sazba	Poplatek za zpracování a poskytnutí úvěru
ČMSS - Liška	4,0% až 5,6%	0 až 1% z CČ max. 15.000 Kč
Modrá pyramida	4,54% až 5,99%	1 % CČ, max. 10.000 Kč
Raiffeisen SS	3,9% až 6,5%	1 % z CČ, max. 10.000 Kč
SSČS - Buřinka	4,95% až 6,35 %	1 % z CČ
Wüstenrot SS	3,5% až 6,6%	1 % CČ, max. 15.000 Kč

Zdroj: Tisk - Finance.cz. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20].

Dostupné z: <<http://www.finance.cz/popupmoduly/tisk/>>, upraveno autor

Jakým způsobem domácnosti využívaly překlenovací úvěry během posledních devíti let, ukazuje Tabulka 14. Je patrné, že trh překlenovacích úvěrů měl rostoucí tendenci až do roku 2008. V posledním sledovaném roce 2009 došlo k rapidnímu poklesu, až o 55% oproti roku 2008. Domácnosti nevyužívaly tento produkt v takové míře jako v předešlých letech. Důvodem může být opatrnost a obavy z finanční krize. Domácnosti raději držely své úspory, než aby investovaly do vlastního bydlení a vystavovaly se tak riziku neschopnosti splácet. U meziúvěrů jsou vyšší úroky, větší měsíční splátky a delší doba splácení. Tyto faktory mohly

také přispět k výraznému poklesu půjčených finančních prostředků od stavebních spořitelů v roce 2009, kdy jejich celkový objem dosáhl pouhých 66 777 mil. Kč.

Překlenovacích úvěrů domácnosti využívají až pětikrát více než řádných úvěrů ze SS.

Tabulka 14 - Vývoj překlenovacích úvěrů poskytnutých domácnostem v letech 2002 až 2010 v mil. Kč (zdroj: ČNB, vlastní zpracování)

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Překlen. úvěry	24 100	37 927	54 598	67 139	83 247	115 841	151 124	66 777	64 499

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2002 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=4%2C5%2C6&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

2.2.7 Ostatní úvěry od nebankovních institucí (nebankovní půjčky)

Mnoho občanů České republiky se díky svým osobním problémům v oblasti financí nedostane přes velice přísná opatření a pravidla jednotlivých bank k získání tolik potřebného úvěru (půjčky). Východiskem pro některé klienty jsou nebankovní půjčky.

Jedná o služby nabízené soukromými společnostmi, jejichž hlavní prioritou a náplní práce jsou úvěrové obchody s občany České republiky. Tyto společnosti nepotřebují povolení od ČNB. Je však nutné podotknout, že zde hrozí určitá rizika, se kterými by občané uvažující o nebankovní půjčce měli počítat a vědět. Je všeobecně známé, že nebankovní půjčky jsou velmi dobře dostupné. V určitých případech žadatel nemusí prokazovat příjem, není vyžadována zástava nemovitosti a půjčku může získat i člověk, který je zapsán v registru dlužníků (CBCB, SOLUS)⁵¹. Tyto výhody jsou kompenzovány ze strany společností např. vyšším úrokem, v některých případech až nepřiměřenými sankcemi za nedodržení termínu splatnosti nebo naopak za předčasné splacení, časté skryté poplatky. Velkou vypovídací schopnost o nákladovosti úvěru má RPSN, která se u těchto produktů pohybuje v rozmezí od 15% až do řádů stovek procent. Např. u společnosti Provident Financial dosahuje částky 206, 80%.

Nebankovní půjčky se dělí na:

- půjčky bez registru – slouží pro klienty, kteří mají negativní zápis v registru dlužníků;

⁵¹ CBCB.CZ – Czech Banking Credit Bureau, a.s., SOLUS - Sdružení na Ochranu Leasingu a Úvěrů Spotřebitelům

- půjčky bez potvrzení příjmů – žadatel nemusí dokládat žádným způsobem svůj příjem;
- půjčky do 24 hodin – sjednání probíhá buď po telefonu nebo přes internet, někdy jsou označovány jako spotřebitelský úvěr;
- půjčky na směnku – představují poslední záchytný bod, jak získat půjčku od nebankovní instituce. Jsou využívány především, pokud pro žadatele nejsou další typy půjček dostupné.

2.2.8 Úvěr ze Státního fondu rozvoje bydlení (SFRB)

Pro financování potřeb související striktně s bydlením mohou domácnosti využít úvěru ze Státního fondu rozvoje bydlení, který byl zřízen zákonem č. 211/2000 Sb. v roce 2000. *„Úkolem Fondu je vytvářet, akumulovat a rozšiřovat finanční prostředky určené na podporu investic do bydlení a používat je v souladu se zákonem na podporu především v následujících třech směrech:“*⁵²

- 1) na podporu výstavby bytů, z toho především bytů nájemních;
- 2) na podporu oprav bytového fondu, z toho především na podporu oprav domů vystavěných panelovou technologií;
- 3) na podporu výstavby technické infrastruktury v obcích, tedy na zainvestování pozemků vhodných pro budoucí bytovou výstavbu.⁵³

SFRB nabízí různé programy a podpory na financování výše uvedených směrů, avšak pro tuto práci bude stěžejní produkt s názvem PODPORA MLADÝCH. SFRB nabízí mladým lidem do 35 let věku možnost nízkouročeného úvěru na pořízení bydlení. Vychází přitom z Nařízení vlády 616/2004 Sb. schváleného 1. 12. 2004 ve znění pozdějších novel. Konkrétní produkt, který mohou domácnosti v současné době využít se nazývá Úvěr 300.

Úvěr 300

Jak už z názvu úvěru vyplývá, úvěr může být poskytnut do výše 300 tisíc Kč, je splatný nejdéle do 20 let a úročí se dvěma procenty ročně. Úvěr lze poskytnout mladým lidem:

⁵² Státní fond rozvoje bydlení. [on-line]. [s.l.]. [s.n.]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.sfrb.cz/>>

⁵³ Státní fond rozvoje bydlení. [on-line]. [s.l.]. [s.n.]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.sfrb.cz/>>

- žijících v manželství, jestliže alespoň jeden z manželů v roce podání žádosti nedosáhne ještě 36 roku věku, přitom není rozhodující, který z manželů podá žádost o úvěr;
- samostatným osobám, které v roce podání žádosti nedosáhnou 36 roku věku, pokud trvale pečují nejméně o jedno nezletilé dítě. Může jít i o dítě osvojené.⁵⁴

Zajištění návratnosti poskytnutých úvěrů fond řeší obdobně jako banky. Požaduje některou z forem zajištění splácení úvěru, nejčastěji využívá závazku ručitele. Zástava nemovitosti není fondem požadována z důvodu ponechání možnosti vytvoření zástavy pro hypoteční banky. Počátek splácení jistiny úvěru může být na žádost příjemce úvěru odložen nejdéle na dobu deseti let ode dne, kdy bylo s čerpáním úvěru započato. Od doby čerpání je možné platit pouze úroky z úvěru. Celková doba splatnosti však nesmí překročit 20 let.

Fond může na žádost povolit přerušení splácení jistiny úvěru z důvodu sociálních, rodinných a jiných závažných důvodů. Doba přerušení splácení může trvat maximálně 2 roky. V tomto případě se celková doba splatnosti může posunout o dobu přerušení splácení úvěru.

Úvěr 300 lze použít na:

- výstavby bytu podle zákona o vlastnictví bytů,
- výstavby bytu v rodinném domě,
- výstavby bytu formou změny stavby, kterou vznikne byt z prostorů původně kolaudovaných k jiným účelům než k bydlení,
- koupě bytu,
- koupě rodinného domu s jedním bytem,
- úhrady za převod členských práv a povinností v bytovém družstvu, stane-li se příjemce úvěru nájemcem družstevního bytu,
- úhrada členského vkladu do bytového družstva, stane-li se příjemce úvěru nájemcem družstevního bytu.⁵⁵

Fond nabízí možnost snížení jistiny úvěru o 30 tis. Kč za každé narozené dítě v době po uzavření úvěrové smlouvy. A to pouze v případě, že byt je pořizován výstavbou nebo koupí.

⁵⁴ Úvěr 300, *Státní fond rozvoje bydlení*. [on-line]. [s.l.]. [s.n.]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/uver-300>>

⁵⁵ Úvěr 300, *Státní fond rozvoje bydlení*. [on-line]. [s.l.]. [s.n.]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/uver-300>>

Z tohoto typu úvěru podle zákona č. 586/1992 Sb. nelze odečíst úroky od základu daně z příjmu.

2.2.9 Úvěr od zaměstnavatelů

Jednou z velice specifických forem získání úvěru, která je téměř ve všech dostupných literaturách opomíjena je úvěr od zaměstnavatelů. Ne každý zaměstnavatel nabízí svým zaměstnancům možnost půjčení finančních prostředků. V mnoha případech je úvěr poskytován bezúročně. Příkladem v České republice je společnost ŠKODA HOLDING a.s.. Podmínky pro získání bezúročního úvěru si každá společnost stanovuje individuálně. Ve většině případů se ale hovoří o následujících podmínkách:

- doba trvání pracovního poměru,
- pracovní kázeň,
- absence,
- plnění stanovených norem,
- ostatní.

Tento typ úvěru slouží také managementu společnosti jako motivační faktor.

2.3 Přehled úvěrových produktů dle jednotlivých kritérií

Dostupná literatura uvádí členění úvěrů dle jednotlivých kritérií tak, jak je tomu uvedeno v kapitole 2.1.1. Vzhledem k vysoce flexibilním produktům dnešní doby je běžnou praxí, že každý úvěr může splňovat více kritérií najednou. Z analýzy dat bylo zjištěno, že nejpoužívanější kritéria při rozhodování v domácnostech jsou délka splácení, účel a poskytovatel úvěru. Jedná se především o kritérium časové, kde je možné stejný produkt zařadit do krátkodobých, střednědobých nebo dlouhodobých úvěrů. Bankovní teorie vymezuje jako kritérium počet let splácení úvěru, v praxi však tyto hranice nejsou zcela ostré a často dochází k prolínání střednědobých a dlouhodobých úvěrů. Všechny typy účelových úvěrů (kromě úvěru ze SFRB – viz. 2.2.8) se mohou řadit jak mezi střednědobé, tak mezi dlouhodobé Tabulka 15. Často než na konkrétním produktu záleží na možnostech odběratele tohoto produktu, jaké mu daná společnost umožní podmínky a celkový produkt nastaví. Jen ve velmi málo případech se dá jednoznačně říci, do jaké skupiny daný produkt zařadit. V dnešní době je jen velmi málo produktů, které jsou striktně nastavené a klient nemá možnost určit si konkrétní podmínky nebo dobu splácení. Dalším klíčovým kritériem je účelovost úvěru, která úzce souvisí s nákladovostí úvěru, protože jak je všeobecně známé, úvěry účelové jsou výrazně efektivnější

z pohledu nákladovosti a úrokové sazby. Účelovost můžeme rozdělit do dvou základních skupin. **Účelové** - z pohledu využívání prostředků k **investicím do bydlení** a investic spojené s bydlením, kdy je často takový produkt navíc ještě podporován státem v podobě státních příspěvků nebo daňových odpočtů. **Účelové** z pohledu konkrétního produktu, kdy je finanční nástroj využíván pouze k financování **jednoho druhu zboží**, kde v určitých případech často nedochází k žádnému výraznému přeplatku, nebo je dokonce tento produkt zcela bez navýšení. Na druhé straně této skupiny stojí úvěry ryze **neúčelové**. V těchto případech nemusí klient bance předkládat žádné potvrzení o využití bankou poskytnutých finančních prostředků. Jak uvádí Tabulka 15, neúčelové úvěry mohou být krátkodobého, střednědobého i dlouhodobého charakteru. Z kombinace výše uvedených kritérií vyplývají tyto závěry: Většina účelových úvěrů je spíše dlouhodobější povahy, kdežto úvěry neúčelové mají povahu krátkodobou. Důvod této skutečnosti lze patrný z nákladů, které jsou domácnosti povinny zaplatit u jednotlivých typů produktů. Jak bude dále uvedeno, příkladem vysoké nákladovosti jsou neúčelové úvěry, které mají vysokou úrokovou sazbu a RPSN.

Tabulka 15 - Přehled úvěrů dle jednotlivých kritérií (vytvořeno autorem)

Klasifikace úvěrů dle kritéria		Délky splácení		
		Krátkodobé	Střednědobé	Dlouhodobé
Účelu využití	Účelové	Spotřeb. úvěr na zboží	Hypoteční úvěr	Hypoteční úvěr
			Meziúvěr ze SS	Meziúvěr ze SS
			Úvěr ze SS	Úvěr ze SS
			Spotřeb. úvěr na zboží	Spotřeb. úvěr na zboží
			Leasing	Leasing
				Úvěr ze SFRB
	Neúčelové	Kontokorentní úvěr	Spotřebitelský úvěr	Spotřebitelský úvěr
		Kreditní karta	Americká hypotéka	Americká hypotéka
		Spotřebitelský úvěr	Nebankovní úvěry	
		Nebankovní úvěry		

2.4 Výhody a nevýhody účelových a neúčelových finančních instrumentů

V následujících dvou tabulkách jsou stručně popsány výhody a nevýhody jednotlivých finančních instrumentů sloužících k financování bydlení a k ostatním neúčelovým potřebám. Tabulka 16 uvádí výhody a nevýhody úvěrů na bydlení.

Tabulka 16 - Výhody a nevýhody úvěrů na bydlení (vytvořeno autorem)

Úvěrový nástroj	Výhody	Nevýhody
Hypotéka	• žádné vlastní prostředky • možnost nulového počátečního poplatku • délka splácení až 40 let • nižší splátka	• nemožnost kdykoliv splatit úvěr • změna úrokové sazby – navýšení • obtížné prodat nemovitost při nemožnosti splácet • finanční náklady • nejistota celkových nákladů
Řádný úvěr ze stavebního spoření	• velice malý přeplatek • jistota výše splátky • možnost kdykoliv úvěr doplatit • klienti nemusí dokládat příjem a ručit nemovitostí	• nutnost mít vlastní prostředky do začátku • příprava minimálně 2 roky • vyšší splátka • omezená doba splácení
Překlenovací úvěr ze stavebního spoření	• jistota výše splátky • finanční podpora od státu • možnost kdykoliv splatit nebo dát vyšší splátku	• finanční náklady • nutnost vlastních prostředků – alespoň 10% • krátká doba splácení
Spotřebitelský úvěr na nemovitost	• jednoduché získání • žádné ručení nemovitostí • celkově jednodušší získat úvěr	• krátká doba splácení • vyšší úrok

Výhody a nevýhody neúčelových úvěrů prezentuje Tabulka 17.

Tabulka 17 - Výhody a nevýhody neúčelových úvěrů (vytvořeno autorem)

Úvěrový nástroj	Výhody	Nevýhody
Americká hypotéka	• peníze na cokoliv • možnost splácení až 20 let • úroková sazba nižší než u spotřebitelského úvěru • až do výše 10mil. Kč	• vždy ručit nemovitostí • nemožnost kdykoliv doplatit nebo dát mimořádný vklad • změna splátky – nejistota
Spotřebitelský úvěr neúčelový	• snadné získání • libovolné použití prostředků • možnost kdykoliv splatit • až do výše 500.000	• vyšší úroková sazba • doba splatnosti 7 let • celkové finanční náklady
Kreditní karta	• peníze vždy k dispozici bez opětovného žádání • při rychlém splacení žádný přeplatek	• malý úvěrový rámec max.100.000 • vždy každý měsíc nutnost vrátit prostředky • vysoké finanční náklady v případě opoždění plateb
Kontokorent	• peníze vždy k dispozici bez nutnosti sjednávat další produkt • celkové náklady na produkt	• vysoké úroky • úvěrová past

3 Komparace finančních nástrojů v jednotlivých letech

Tato kapitola se zabývá komparací finančních nástrojů, které domácnosti během posledních deseti let využívaly. Sleduje také jejich strukturu a to podle různých hledisek. Například z hlediska časového, účelu, finančního nástroje, bankovní instituce atp. Bude analyzováno období od roku 2001 do roku 2010. Ke každému roku je uvedena tabulka dat, ze kterých se posuzují potřebné informace. V jednotlivých letech je sledována struktura úvěrového portfolia domácností. Nejprve je analyzována struktura všech druhů úvěrů (hypoteční úvěry, úvěry a překlenovací úvěry ze stavebního spoření, leasing, ostatní úvěry a spotřebitelské úvěry celkem), následně pak samostatně analýza pouze spotřebitelských úvěrů. Do této kategorie jsou zařazeny následující formy úvěru: Debetní zůstatek na běžném účtu (BÚ) – kontokorent, kreditní karta, spotřebitelský úvěr na zboží, neúčelový spotřebitelský úvěr a spotřebitelský úvěr na nemovitost. Pramenem údajů v níže uvedených tabulkách je Česká národní banka a Český statistický úřad. V letech 2000 a 2001 tyto národní instituce nesledovaly některé z úvěrových nástrojů, konkrétně úvěry a meziúvěry ze stavebního spoření, pohledávky z kreditních karet, spotřebitelské úvěry neúčelové a spotřebitelské úvěry na nemovitosti. Z tohoto důvodu v těchto letech nebude provedena analýza struktury spotřebitelských úvěrů, došlo by ke zkreslení výsledných informací a výrazné odchylce od skutečnosti. V této práci se využívají data týkající se pouze domácností České republiky (bez údajů u OSVČ a NISD) a v důsledku výpočtů a zaokrouhlování se mohou některé hodnoty oproti datům ČNB a ČSÚ lišit.

3.1 Struktura finančních nástrojů v roce 2001

Rok 2001 byl rokem, který pokračoval v trendu postupného ožívání hospodářství v České republice započatý již v průběhu roku 2000. „Celková zlepšující se ekonomická situace charakterizovaná pozitivním vývojem rozhodujících makroukazatelů, úspěšným hospodařením podnikové sféry a převážně rostoucí kupní silou obyvatelstva nalézá svůj odraz i ve finančně úvěrových obchodech bank. HDP rostl v roce 2001 již druhým rokem a to o 3,6%. Poté, co se v předchozím období podařilo snížit míru inflace i úrokové sazby na relativně nízké úrovni, se i v tomto roce zachovaly tyto podmínky stability pro pokračující ekonomické oživení.”⁵⁶

⁵⁶ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2001*. [s.l.] : [s.n.], 2001., s. 16.

Důsledkem je stále silnější koupěschopná poptávka ze strany domácností. Průměrná nominální mzda meziročně vzrostla o 8,5% a průměrná reálná mzda o 3,6 %. Počet bank v České republice se v tomto roce snížil v důsledku fúzí o 2 banky. Celkem tedy vykonávalo činnost 38 bank, z toho 10 poboček zahraničních bank a 6 stavebních spořitelén.

Tabulka 18- Úvěry domácnostem v roce 2001 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	Úvěry ze SS	Ostatní úvěry	Leasing
2001	83 747	29 930	34 731	37 000	2 898	16 188

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

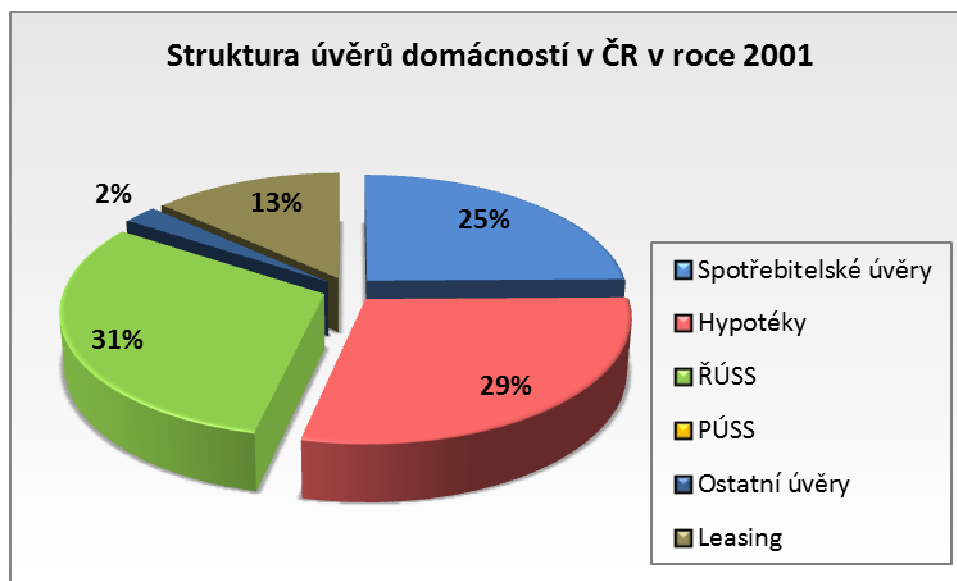
Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

V roce 2001 zaznamenaly největší procentuální přírůstek v poměru k ostatním úvěrům hypoteční úvěry 6%. Na celkovém úvěrovém portfoliu zaujímají 29%, absolutně 34,7 mld. Kč (viz. Tabulka 18). Důvodem pro tak výrazný růst hypotečních úvěrů byla úprava podmínek pro jejich získání. V minulých letech byly podmínky k získání hypotečního úvěru pro spoustu lidí velmi nepříznivé, počet odmítnutých žádostí je tomu důkazem. I díky akceptaci nové metody schvalování úvěrů se jejich růst posílil. Největší podíl 31% na celkových úvěrech však patří úvěrům ze stavebního spoření. I když zaznamenaly pokles o 1%, stále jsou nejvyužívanějším nástrojem pro financování bytových potřeb domácností. Také nárůst spotřebitelských úvěrů se projevil v roce 2001, o celé 2%. I na této úrovni probíhá určitá modifikace podmínek pro snadnější získání tohoto typu úvěru.

Ostatní typy úvěrových nástrojů v roce 2001 v poměru k celkovým úvěrům zaznamenaly pokles. Nejrazantnější snížení je patrné u ostatních úvěrů (viz. Obrázek 6) a to o 6%. Absolutně však klesly o 5,3 mld. Kč. Do této doby domácnosti využívaly právě těchto nástrojů. V roce 2001 však bankovní instituce přišly na trh s novými produkty, které domácnosti mohly využít na financování svých potřeb. Většina těchto potřeb byla nově financována ze spotřebitelských úvěrů.

Leasing zaujímá v celkovém poměru všech úvěrovových nástrojů čtvrté místo s 16,2 mld. Kč, což představuje 13% z celkovém počtu úvěrů. Oproti minulému roku bylo v leasingových produktech domácnostem vyplaceno o 1% méně finančních prostředků.

Úvěry obyvatelstvu vzrostly meziročně o více než $\frac{1}{5}$, při dvouletém srovnání dokonce o více než $\frac{1}{2}$, neboť citelný růstový trend spotřebitelských úvěrů a hypoték byl pozorován již v roce 2000.

Obrázek 6 - Struktura úvěrů domácností v roce 2001

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

3.2 Struktura finančních nástrojů v roce 2002

V roce 2002 pokračoval hospodářský růst české ekonomiky. Avšak v důsledku přetrvávající silné apreciace kurzu koruny a s tím související výrazné zpomalení růstu investic, byl hospodářský růst pomalejší, než tomu bylo v předchozích dvou letech. Nízkoinflační prostředí však přetrvávalo i v tomto roce. Celkový růst HDP byl výsledkem rostoucí domácí poptávky a v jejím rámci právě rostoucí spotřeby domácností, která se realizovala prostřednictvím spotřebitelských úvěrů. V tomto roce se ze strany domácností rapidně zvýšila poptávka po úvěrových produktech. Zpomalování hospodářského růstu a vliv nízké inflace se projevil i ve vývoji reálných mezd. *Průměrná nominální mzda meziročně vzrostla o 7,3%*

a průměrná reálná zda o 5,4%.⁵⁷ Míra nezaměstnanosti se v tomto roce zvýšila. V roce 2002 na území České republiky působilo 37 bank, jedné bance byla odebrána licence.

Za rok 2002 vzrostly úvěry obyvatelstvu o více než 1/3, domácnostem bylo poskytnuto formou úvěrů 169, 5 mld. Kč (viz Tabulka 19). Spotřebitelské úvěry v tomto roce zaznamenávají nejdynamičtější růst. Oproti minulému roku jejich poměr k celkovým úvěrům vzrostl o 9%. Jejich růst je dán jednak díky rostoucím objemům, které jsou banky ochotny půjčit jednotlivým zájemcům a jednak díky rostoucímu počtu lidí, kteří pozvolna mění svůj konzervativní přístup vyjádřený původně určitou nedůvěrou vůči financování svých potřeb prostřednictvím půjčených prostředků.⁵⁸ Domácnostem bylo formou spotřebitelských úvěrů poskytnuto 58,9 mld. Kč.

Tabulka 19- Úvěry domácnostem v roce 2002 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2002	169 479	58 909	50 753	21 737	24 100	985	12 994

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

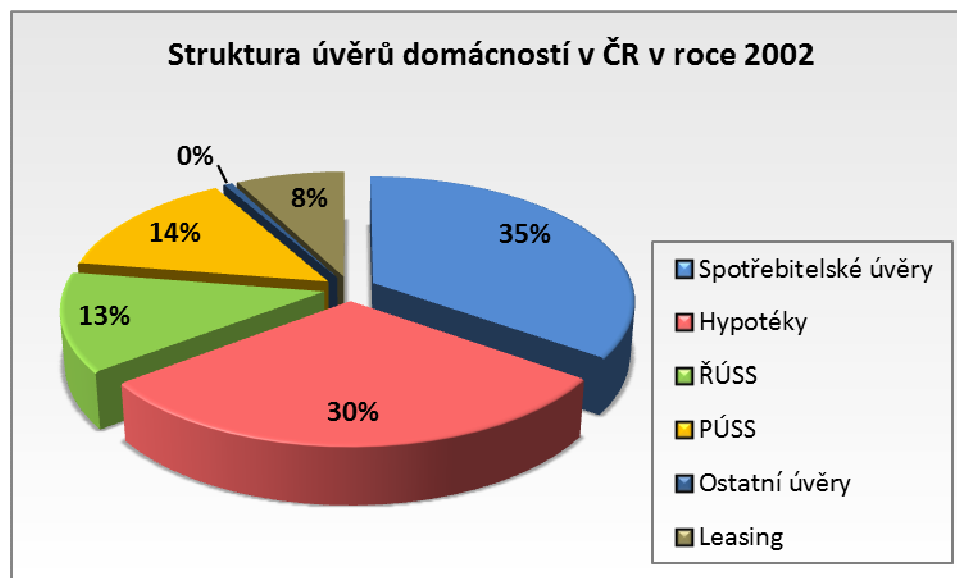
Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Úvěry poskytované obyvatelstvu mají v tomto roce také velmi často formu úvěrů ze stavebního spoření a hypotečních úvěrů, a slouží tudíž především k pořízení či zhodnocení residenčních nemovitostí. Na konci roku 2002 působilo na trhu 6 stavebních spořitelů a 9 bank mělo licenci k poskytování hypotečních úvěrů. Příjemci obou forem úvěrů těží jak z konkurence, která se v dané oblasti mezi bankami vytvořila, tak také ze současných nízkých úrokových sazeb z úvěrů a v neposlední řadě ze vstřícného postoje státu, který především daňovými úlevami tyto úvěry podporuje.⁵⁹ Vysoká poptávka po bydlení patrná od roku 2002 tlačila však ceny nových i starších bytů stále výš, což zvyšovalo celkově poskytnuté částky úvěrových produktů sloužící k bydlení. Hypotéky v poměru k celkovým úvěrům vzrostly pouze o 1%, úvěry a meziúvěry ze stavebního spoření klesly o 4% (viz. Obrázek 7). Přesto se však jedná o velmi využívané úvěrové nástroje, kterými bylo poskytnuto 50,7 mld. Kč a 45,8 mld. Kč.

⁵⁷ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2002*. [s.l.] : [s.n.], 2002., s. 21.

⁵⁸ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2002*. [s.l.] : [s.n.], 2002., s. 33.

⁵⁹ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2002*. [s.l.] : [s.n.], 2002., s. 32.

Obrázek 7 - Struktura úvěrů domácností v roce 2002

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

Nejvýraznější pokles zaznamenal leasing, k celkovému počtu úvěrů klesl o 5%. Příčinu lze spatřovat v tom, že do tohoto roku byla třetina movitých věcí financována právě leasingem, ale vzhledem k vyvíjející se konkurenci spotřebitelských úvěrů bylo financování potřeb leasingem nahrazeno spotřebitelskými úvěry. Úvěry formou leasingu oproti minulému období klesly o 3,2 mld. Kč.

Nepatrná část potřeb domácností byla financování ostatními finančními úvěrovými nástroji a to v částce 0,9 mld. Kč. I tato forma úvěrů zaznamenala pokles. Příčinou může být, jak je výše uvedeno, konkurence v poskytování spotřebitelských úvěrů. Pro obyvatelstvo jsou stále snadněji dosažitelné, neboť banky neustále změkčují podmínky pro jejich poskytnutí a rovněž současně zvyšují horní limity těchto úvěrů.

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2002

Spotřebitelské úvěry zaujímají v celkovém počtu úvěrů prvotní postavení. Celkem bylo formou spotřebitelských úvěrů domácnostem poskytnuto 58,9 mld. Kč (viz Tabulka 20). Na více než polovinu svých potřeb domácnosti využily spotřebitelských úvěrů neúčelových, celkem

si půjčily 29,7 mld. Kč. 26% z celkových spotřebitelských úvěrů zaujímají spotřebitelské úvěry na nemovitosti.

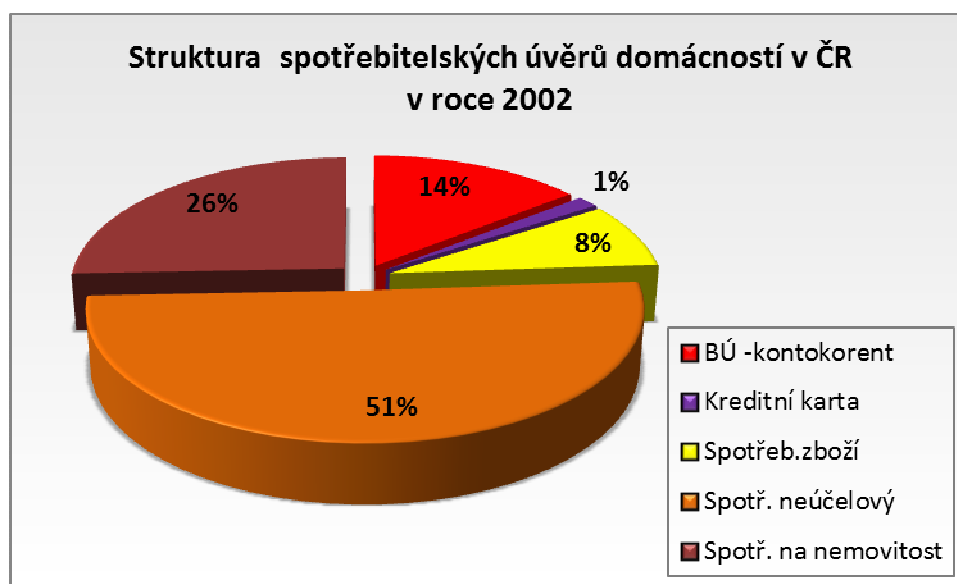
Tabulka 20 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2002 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2002	58 910	8 453	850	4 782	29 730	15 095

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, upraveno autor

Domácnosti využívají tohoto produktu především v případě, že neuspějí při žádosti u hypotečních úvěrů nebo úvěrů ze stavebního spoření. Sice s tímto produktem vydají ze svého disponibilního důchodu větší část finančních prostředků (ať na splátky, tak na poplatky), ale jejich touha po bydlení bude naplněna.

Obrázek 8 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2002

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

Třetí místo zaujímají úvěry na běžných účtech, které v tomto roce dosáhly 8,5 mil. Kč. Spotřební zboží si lidé pořídili z cizích prostředků za 4,7 mil Kč. Nejmenší podíl na spotřebitelských úvěrech mají kreditní karty, dosahují pouze 1% z celkových spotřebitelských úvěrů.

3.3 Struktura finančních nástrojů v roce 2003

Nepříznivý vývoj zahraniční poptávky spolu s doznívajícími efekty nadhodnocení měnového kurzu z předchozího roku přispěl k pomalejšímu hospodářskému růstu, který se pohyboval mírně nad 2%.⁶⁰ Naopak příznivě působilo rychlé zvyšování reálných příjmů domácností, ze kterých následně pořizovaly nové úvěry. Tím dynamicky rostla spotřeba domácností. Souvislost lze spatřovat právě v nízkých úrokových sazbách. Růst HDP byl na úrovni 2,8%. Míra inflace se na konci roku pohybovala přibližně okolo 0,5% a míra nezaměstnanosti dosahovala 10,4%.⁶¹ Rizika spojená s růstem úvěrů obyvatelstva tak lze považovat spíše za dlouhodobá. Počet bank se oproti minulému roku snížil na 35 bank, dvou bankám byla odňata licence.⁶²

Do struktury úvěrů se stále více zapojuje i nebankovní konkurence (úvěrové karty, splátkový prodej). „*Připravenost obyvatelstva k poměrně rychlému zvyšování zadluženosti spočívala v relativně nízkém výchozím zadlužení a změněném chování (zejména mladé generace) souvisejícím s akceptací života na dluh.*“⁶³ Očekávání mírného vzestupu cen a historicky nejnížší úroveň úrokových sazeb vede k vyšší spotřebě. Nezanedbatelným stimulem v tomto roce je blížící se termín vstupu České republiky do EU v květnu příštího roku a nejistota z hlediska možných cenových šoků. „*Tyto podmínky jsou východiskem restrukturalizace úvěrového portfolia bankovního sektoru a nástupu expanze úvěrování obyvatelstva.*“⁶⁴ Výsledná široká nabídka úvěrových produktů obyvatelstvu ukazuje, že celkový dluh českých domácností dosáhl 226 mld. Kč (Tabulka 21).

Objem úvěrů oproti minulému roku vzrostl o více než 30 %. Největší podíl na úvěrech domácností tvoří úvěry na bytové potřeby převážně s dlouhodobou splatností. V tomto roce mají na celkovém zadlužení domácností největší podíl hypotéky. Oproti minulému roku je patrný jejich nárůst o 4%. Spotřebitelské úvěry zaujímají místo druhé s celkovým podílem 30 %. Touto formou si lidé půjčili 67 mld. Kč.

⁶⁰ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2003*. [s.l.] : [s.n.], 2003., s. 30.

⁶¹ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2003*. [on-line]. 2011, [cit. 2011-02-18]. s. 33. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/fsr_k_2003.pdf>

⁶² Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2003*. [on-line]. 2011, [cit. 2011-02-18]. s. 33. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/fsr_k_2003.pdf>

⁶³ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2003*. [on-line]. 2011, [cit. 2011-02-18]. s. 34. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/fsr_k_2003.pdf>

⁶⁴ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2003*. [on-line]. 2011, [cit. 2011-02-18]. s. 34. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/fsr_k_2003.pdf>

Tabulka 21 - Úvěry domácnostem v roce 2003 v mil. Kč

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2003	226 821	67 450	78 407	25 005	37 927	1 252	16 780

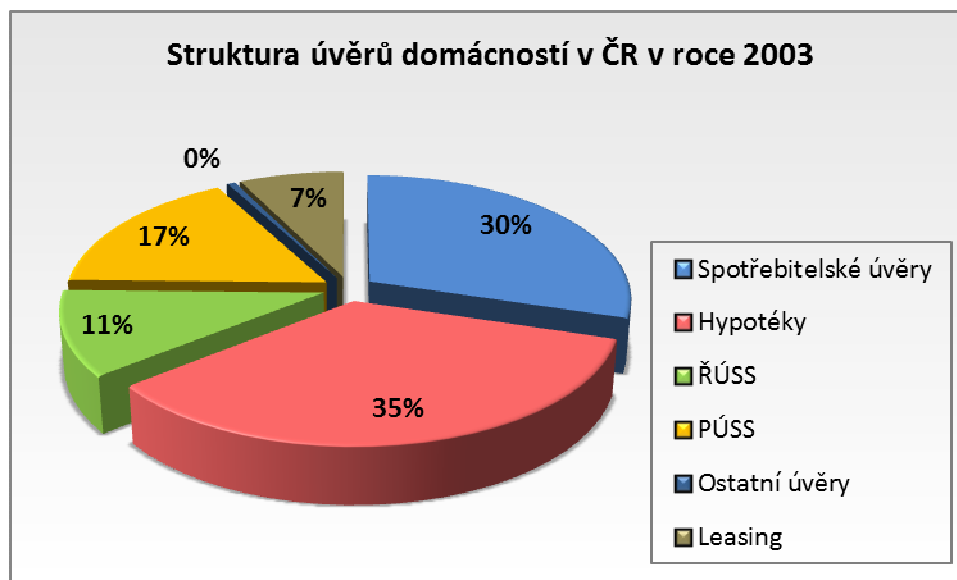
Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Dalším nástrojem, u kterého jsme zaznamenali 3% nárůst oproti loňskému roku, jsou s ohledem na pořizování nemovitostí překlenovací úvěry ze stavebního spoření. Očekávané zvýšení cen nemovitostí po vstupu do EU domácnosti nutí využívat všechny možné cizí zdroje.

Obrázek 9 - Struktura úvěrů domácností v roce 2003

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

Protože domácnosti nesplňují podmínky pro získání ŘÚSS, financují svoje bytové potřeby pomocí PÚSS, které dosahují téměř 38 mld. Kč. Úvěrování formou leasingu taktéž rostlo, ale v poměru k celkovému zadlužení se leasing podílel pouze 7 %. Nejnižší podíl mají jako v minulém roce ostatní úvěrové nástroje.

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2003

Spotřebitelskými úvěry byla financována téměř 1/3 všech úvěrů, celkem tedy 67 mld. Kč. Významný nárůst byl zaznamenán u neúčelových spotřebitelských úvěrů, který dosáhl 58 % z celkových spotřebitelských úvěrů. Hlavním důvodem je financování vybavení k nemovitostem pořizovaných formou hypoték, či úvěrů ze SS.

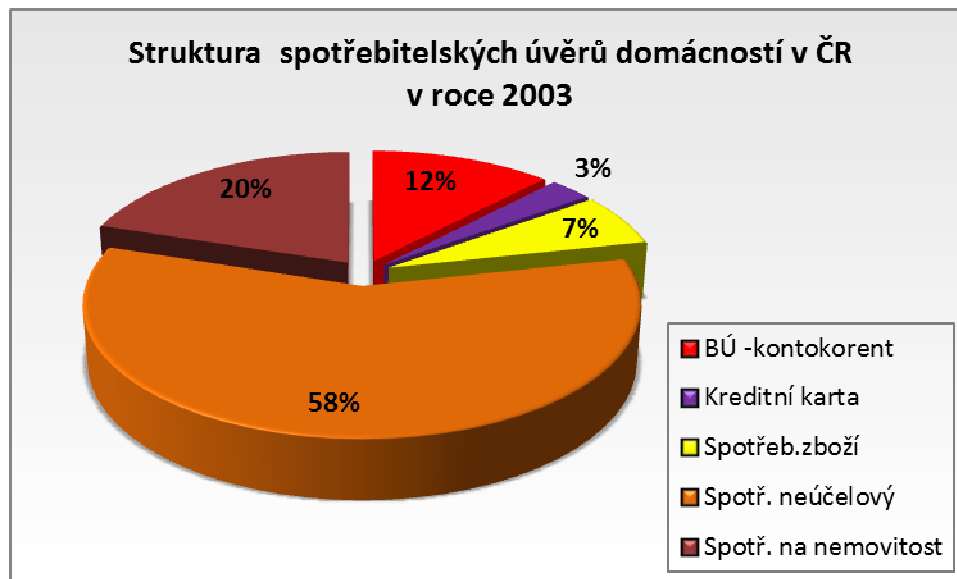
Tabulka 22 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2003 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2003	67 450	8 255	1 939	4 392	39 340	13 524

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

O 6 % kleslo financování potřeb domácností formou spotřebitelských úvěrů na nemovitost. Kontokorent i úvěry na spotřební zboží v celkové struktuře úvěrů zaznamenali pokles. Více byly využívány kreditní karty, lidé si jedním z nejdražších úvěrů půjčili téměř 2 mld. Kč.

Obrázek 10 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2003

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, vlastní zpracování

3.4 Struktura finančních nástrojů v roce 2004

V roce 2004 pokračoval hospodářský růst. Stejně tak působila i ekonomika v prostředí nízké inflace. Růst HDP přispěl k posílení mezinárodní ekonomické pozice České republiky. Za rok 2004 dosáhl hrubý domácí produkt hodnotu 2 751,1 mld. Kč. „*Příznivý vliv spotřeby domácností se na vývoj HDP postupně snižoval v důsledku vývoje disponibilních důchodů.*“⁶⁵ Nové zákonné úpravy na trhu práce způsobily nesoulad mezi poptávkou a nabídkou. Zvýšila se nabídka pracovních sil díky zapojení „silných ročníků“ a v důsledku úbytku zaměstnaných osob překročila míra nezaměstnanosti 10%. Průměrná měsíční nominální mzda se meziročně zvýšila o 6,6 %, reálná průměrná měsíční mzda vzrostla o 3,7%. Počet bank se oproti minulému roku nezměnil.⁶⁶

Konkurenční prostředí nutí finanční instituce k vytváření více sofistikovaných produktů a služeb, aby získaly konkurenční výhodu. Klientům to přináší stále větší komfort při využívání bankovních služeb. To přispělo k významnému nárůstu úvěrů obyvatelstvu. Na konci roku 2004 činil objem úvěrů poskytnutých domácnostem 294 mld. Kč, což v meziročním srovnání představuje 30 % nárůst. Podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech vzrostl v roce 2004 z 34 % na 39 % a tím se stává nejpopulárnějším finančním nástrojem domácností. Podíl všech úvěrů ze stavebního spoření se v podstatě nezměnil, činil 29%. Akorát se o 2% zvýšil podíl PÚSS.

Tabulka 23 - Úvěry domácnostem v roce 2004 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2004	294 382	77 986	115 202	28 673	54 598	6 336	11 587

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

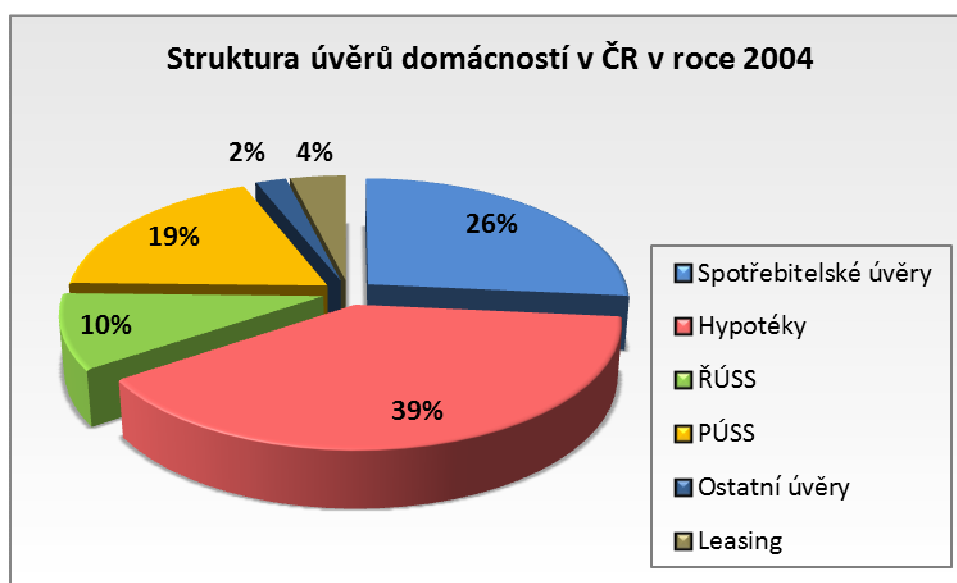
Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Úvěry obyvatelstvu, které se vztahují k financování nákupu či výstavby nemovitosti, nebo které jsou zastaveny nemovitostí, představují téměř tři čtvrtiny všech úvěrů obyvatelstvu (71 %). Objem úvěrů na bydlení má přitom rovněž úzkou vazbu na vývoj bytové výstavby.

⁶⁵ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2004*. [s.l.] : [s.n.], 2004., s. 33

⁶⁶ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2004*. [s.l.] : [s.n.], 2004., s. 34.

Dalším důvodem, který vede ke stále většímu zadlužování obyvatelstva lze spatřovat snižování úrokových sazeb, při kterých domácnosti reagovaly zvýšenou poptávkou po úvěrech. Také změna životního stylu, změna v politice podpory bydlení ze strany státu, růst reálných mezd, pokles cenové hladiny, reakce na předpokládané změny v oblasti DPH (u stavebních prací, které měly připadnout do vyšší daňové sazby, z 5% na 19%) či daňové zvýhodnění stavebního spoření a hypotečních úvěrů. Rovněž financování bydlení generací 70. let přispělo k výši zadlužení.⁶⁷

Obrázek 11 – Struktura úvěrů domácností v roce 2004

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

Dynamika růstu spotřebitelských úvěrů se v roce 2004 dále snížila na 26 % celkového objemu úvěrů poskytnutých obyvatelstvu. Lidé nacházejí alternativní formy financování, než jsou spotřebitelské úvěry. 3% pokles zaznamenal i leasing.

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2004

Domácnosti si v roce 2004 půjčily celkem 78 mld. Kč formou spotřebitelských úvěrů. Největší poměr k celkovým spotřebitelským úvěrům zabírají neúčelové spotřebitelské úvěry,

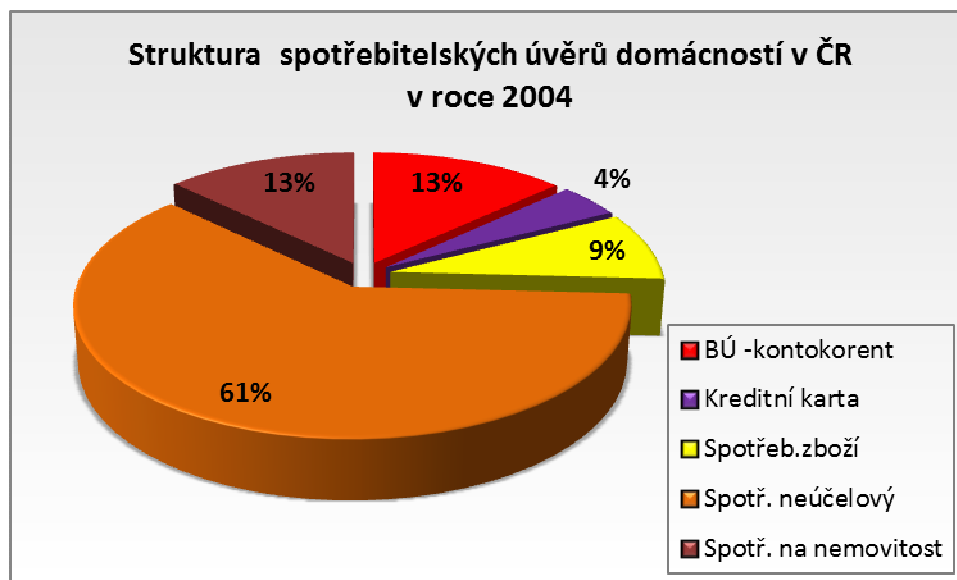
⁶⁷ Česká národní banka. Zpráva o finanční stabilitě 2004. [on-line]. 2005, [cit. 2011-02-18]. s. 33. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2004/FS_2004.pdf>

zaznamenaly 4 % růst oproti minulému roku. Za to spotřebitelské úvěry na nemovitosti klesly o 7 %. Důvodem může být zakotvení americké hypotéky v domácí legislativě umožňující čerpání velkých neúčelových hypotečních úvěrů, které mají menší úrokovou sazbu. Absolutně si domácnosti vypůjčily 10 mld. Kč. Ostatní formy spotřebitelských úvěrů se vyvíjely v podobném poměru jako minulý rok.

Tabulka 24 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2004 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2004	77 986	10 266	3 275	6 595	47 813	10 038

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 12 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2004

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, vlastní zpracování

3.5 Struktura finančních nástrojů v roce 2005

V roce 2005 v České republice pokračoval příznivý makroekonomický. Urychlil se ekonomický růst, který v porovnání s původními zeměmi Evropské unie vyšší. Inflace

se oproti předcházejícímu roku snížila o 0,9 procentního bodu a v průměru činila 1,9%.⁶⁸ Jedním z faktorů nízké úrovně inflace byl trend posilování kurzu koruny vůči hlavním měnám. Nezaměstnanost v tomto roce dosahovala 4,3 %. Bankovní sektor se oproti minulému roku zvýšil o jednu banku, tudíž v České republice působilo 36 bank.⁶⁹

Tabulka 25 - Úvěry domácnostem v roce 2005 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2005	390 025	107 167	166 658	27 821	67 139	10 144	11 096

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

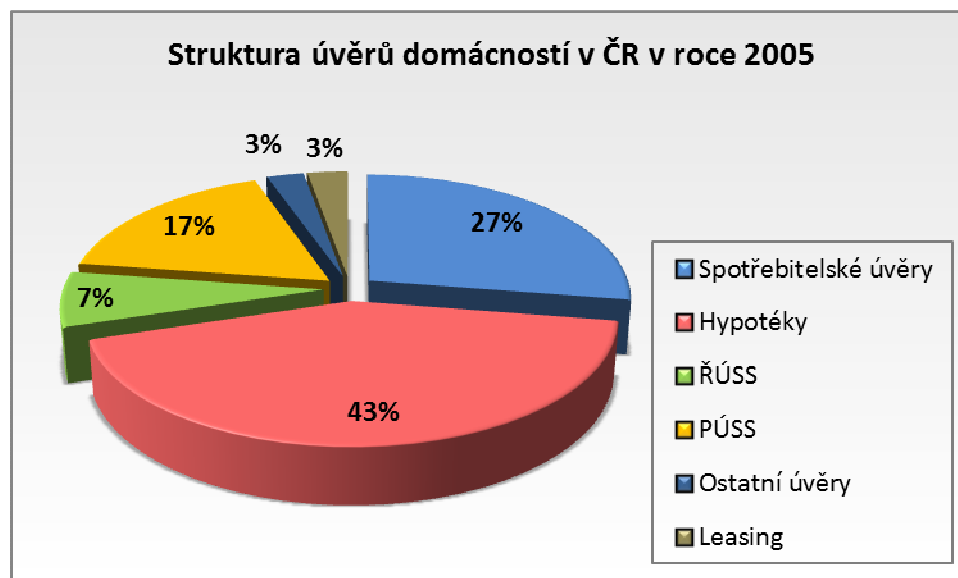
Koncem roku 2005 mělo obyvatelstvo závazky vůči bankám ve výši 390 mld., což představuje 32 % nárůst oproti minulému roku (viz Tabulka 25). Zadlužování domácností tedy stále roste. Největší podíl ve struktuře finančních nástrojů zaujímají hypoteční úvěry a to 43 % z celkového objemu úvěrů (viz Obrázek 13). Oproti minulému roku je vidět 4% nárůst. Zato úvěry ze stavebního spoření zaznamenaly 9 % pokles. Stále však úvěry na bydlení hrají v celkovém zadlužení domácností hlavní roli. Ke zvýšení přispěla nabídka bank s dalším rozšířením nabídky amerických hypoték. Česká republika má shodný trend s EU, kde úvěry na bydlení představuje 70 % podíl na všech úvěrech. Celkové tempo růstu úvěrů obyvatelstvu bylo rovněž taženo spotřebitelskými úvěry. Ty ve srovnání s koncem roku 2004 vzrostly o 37 %. Dynamika jejich růstu je za poslední dva roky na nejvyšší úrovni. K zadluženosti domácností přispívají i leasingové společnosti. Stav jejich pohledávek z leasingových operací činil 11 mld. Kč. Růst úvěrů obyvatelstvu podporují faktory nízké úrokové sazby, rostoucí příjmy a celkově snazší dosažitelnost úvěrů.⁷⁰

⁶⁸ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2005*. [s.l.] : [s.n.], 2005., s. 33.

⁶⁹ Česká národní banka. *Bankovní dohled 2005*. [s.l.] : [s.n.], 2005., s. 35.

⁷⁰ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2005*. [s.l.] : [s.n.], 2005., s. 33.

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2005.pdf>

Obrázek 13 - Struktura úvěrů domácností v roce 2005

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2005

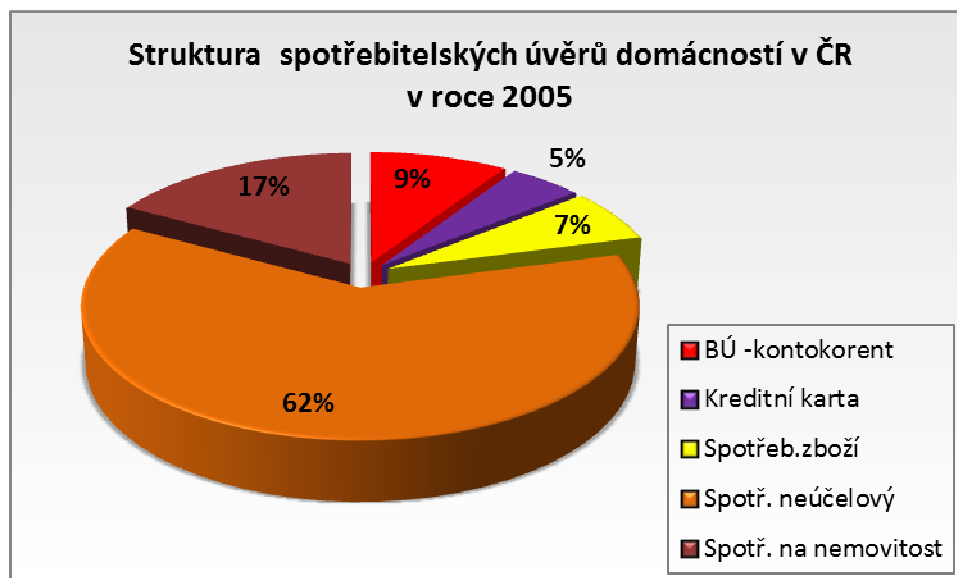
Spotřebitelské úvěry jsou finančním nástrojem, který v celkovém počtu úvěrů představuje hned druhé místo s počtem 107 mld Kč (viz Tabulka 1). Jejich struktura se významně nezměnila. Došlo pouze k 4 % poklesu u kontokorentů a k 1% poklesu spotřebitelských úvěrů na zboží (viz Obrázek 14). Na úkor toho vzrostly spotřebitelské úvěry na pořízení nemovitosti. Celkem si domácnosti půjčily 18 mld. Kč. V tomto roce si lidé oblíbili i platbu kreditní kartou, na kterou utratili přes mld. Kč.

Tabulka 26 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2005 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2005	107 167	9 963	5 267	7 097	66 556	18 284

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 14 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2005

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

3.6 Struktura finančních nástrojů v roce 2006

Makroekonomický vývoj v roce 2006 byl velmi příznivý, což se pozitivně projevilo i na finančním trhu ČR. Ekonomický růst vykazuje již delší dobu vyšší hodnoty nežli v původních zemích Evropské unie. Spotřeba domácností je jedním z faktorů tohoto příznivého vývoje. Inflace se v roce 2006 zvýšila a v průměru činila 2,5 %. I trend posilování kurzu koruny vůči hlavním měnám byl pozitivní. „*Pevnější kurz koruny zlevňoval ceny většiny dovážených komodit, a tím přispíval k nízké úrovni inflace.*“⁷¹ I na trhu práce bylo dostatek pracovních míst, dlouhodobá nezaměstnanost klesla na 3,9 %. Bankovní sektor se rozšířil o jednu zahraniční banku, celkem tedy v ČR působilo 37 bank.⁷²

⁷¹ Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2007*. [s.l.] : [s.n.], 2007., s. 47.

⁷² Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2007*. [s.l.] : [s.n.], 2007., s. 48.

Tabulka 27 - Úvěry domácnostem v roce 2006 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2006	505 882	127 615	238 240	31 220	83 247	14 113	11 447

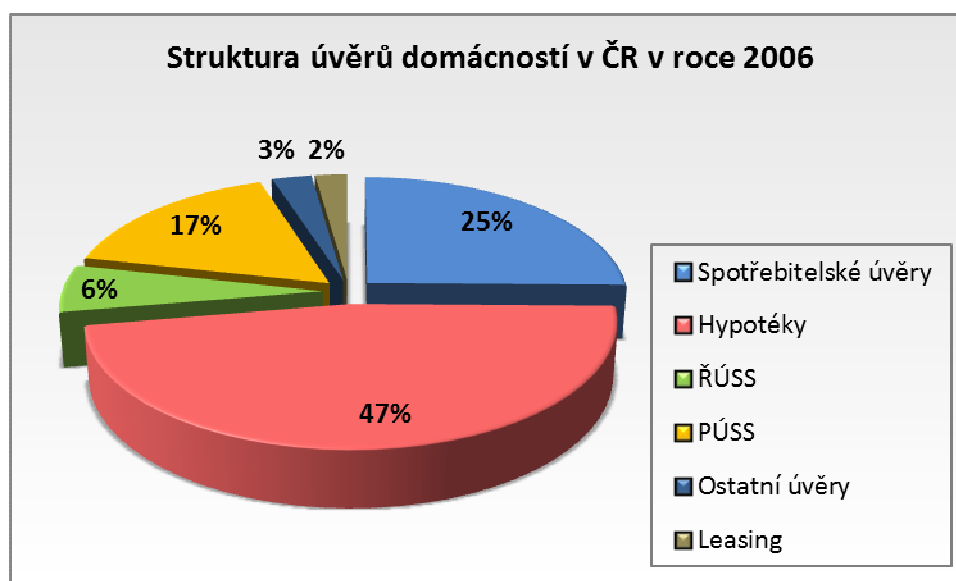
Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Ve zvyšování svého zadlužení domácnosti dále pokračovaly, i když s klesající dynamikou, která meziročně činila 30 %. Celkové zadlužení je v porovnání s vyspělými zeměmi EU v poměru k HDP zhruba třetinové.⁷³ Půjčky domácnostem jako procento HDP dosahovaly téměř 20 %, což je třetina hodnoty, kterou průměrně dosahují země v EU. V roce 2006 domácnosti bankám dlužili 505 mld. Kč (viz. Tabulka 27).

Obrázek 15 - Struktura úvěrů domácností v roce 2006

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

⁷³ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2006*. [s.l.] : [s.n.], 2006., s. 23

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2006/index.html>

Ve struktuře finančních nástrojů jednoznačně vedou hypoteční úvěry, jejich nárůst o 5 % způsobil pokles dalších forem získávání cizích prostředků. Faktem zůstává, že pokles nezaznamenaly PÚSS, které vzrostly v poměru k celkovému dluhu domácností o jedno procento. Do roku 2000 se doposavad jedná o největší meziroční nárůst v oblasti hypotečních úvěrů. Absolutně v roce 2006 činí 238 mld. Kč (viz Tabulka 27). Jednu čtvrtinu celkového dluhu domácností představují spotřebitelské úvěry (viz Obrázek 15). Úrokové sazby hypoték se v tomto roce snížily a mnohem více konkurují úvěrům ze stavebního spoření. Lidem se stávají opět dostupnějšími a díky 100 % půjčované částce hodnoty nemovitosti i líbivějšími. Nemusejí mít žádné úspory a banky jim peníze půjčí. Celkový nízký meziroční růst ve financování na leasing byl ovlivněn omezením jeho daňových výhod.

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2006

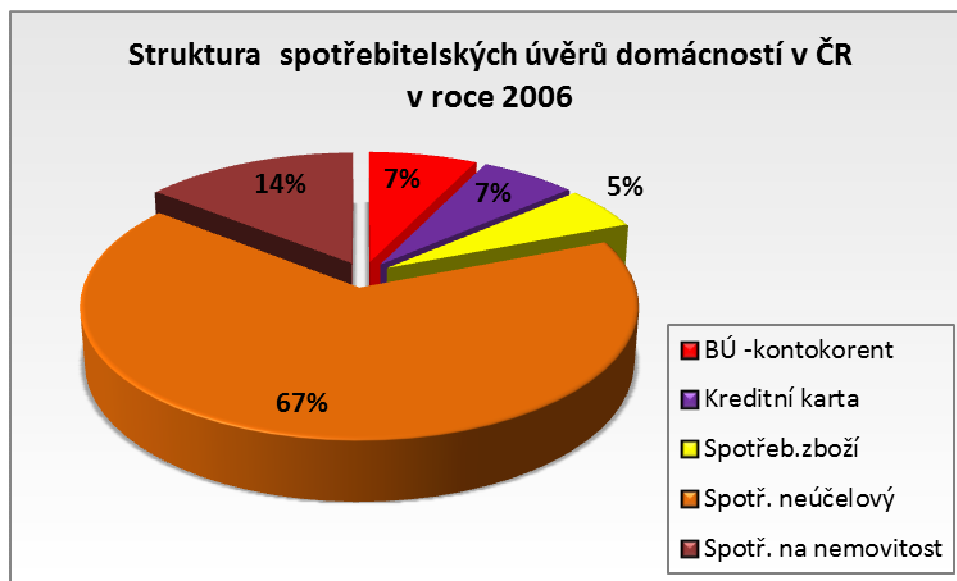
Formou spotřebitelských úvěrů si domácnosti půjčily 127 mld. Kč, což je 20 mld. Kč více, než-li minulý rok (viz Tabulka 28). Největší objem z celkového poměru spotřebitelských úvěrů náleží neúčelovým úvěrům. Jejich meziroční nárůst činil 5 %. Stejně jako u hypoték se jedná od roku 2000 doposavad o největší meziroční růst v této oblasti (viz Obrázek 16). Tento nárůst poukazuje na fakt, že domácnosti nechtějí bankovním domům prokazovat účel půjčovaných prostředků. Trend ve financování kontokorentem od roku 2004 se stále snižuje. Možná lidé přišli na zajímavější a levnější alternativu půjčení finančních prostředků. Podobný trend kopírují spotřebitelské úvěry na zboží.

Tabulka 28 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2006 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2006	127 615	9 316	8 261	6 794	84 829	18 416

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 16 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2006

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

3.7 Struktura finančních nástrojů v roce 2007

V roce 2007 byl makroekonomický vývoj v České republice hodnocen jako velmi příznivý. Stejně jako v předcházejících letech i tento rok dosahoval ekonomický růst ČR vyšších hodnot než ekonomika Evropské unie jako celek. V roce 2007 se v USA projevila nakumulovaná finanční rizika a následně začátkem roku 2008 vyústila v úvěrovou krizi, která se přesunula i do některých vyspělých ekonomik. Česká republika nebyla prozatím touto krizí dotčena, naopak finanční sektor je velmi stabilní a vykazuje dlouhodobý růst. Meziroční reálný růst HDP byl tažen domácí poptávkou zejména však vysokou spotřebou domácností. Meziročně vzrostl o 6,5 %. Inflace se o 0,3 procentního bodu v tomto roce zvýšila a průměrná hodnota inflace dosáhla 2,8 %. V průběhu celého roku pokračoval i trend posilování kurzu koruny vůči euru i americkému dolaru. Také trh pracovních příležitostí procházel pozitivním obdobím. Vysoká tvorba nových pracovních míst a rostoucí zaměstnanost byly příčinou rostoucí zaměstnanosti. Dlouhodobá nezaměstnanost poklesla na 2,8 %.⁷⁴ Ke konci roku 2007 byl bankovní sektor

⁷⁴ Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2007*. [s.l.] : [s.n.], 2007., s. 50.

tvořen 37 bankami a zahraničními pobočkami bank.⁷⁵ Stav těchto finančních institucí se nezměnil.

Tabulka 29 - Úvěry domácnostem v roce 2007 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2007	676 830	163 946	333 552	34 865	115 841	19 968	8 659

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

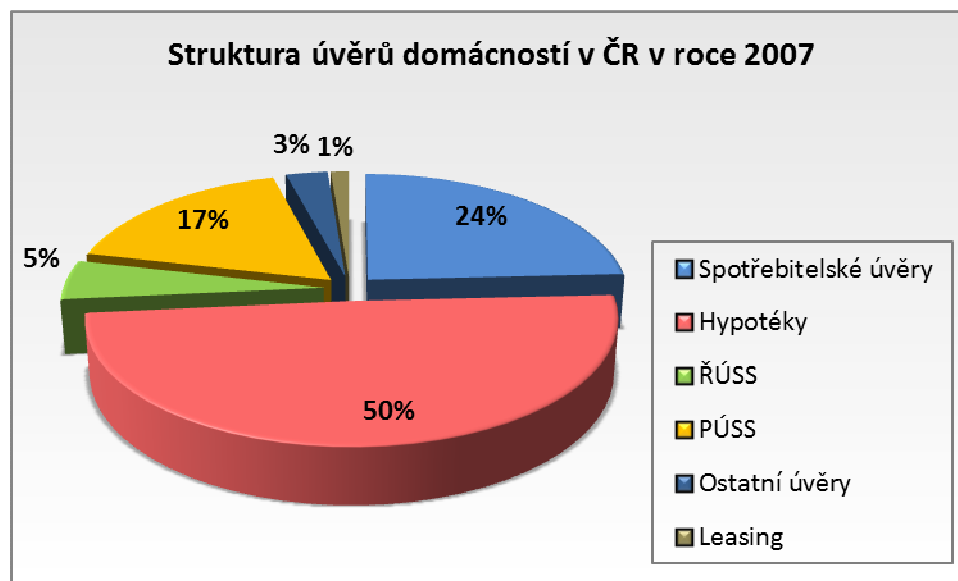
Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Zadlužení domácností pokračovalo ve stále se zvyšujícím tempu, přesto ve srovnání s evropskými zeměmi EU zůstává jejich míra zadlužení nadále nižší. Riziko představuje předlužení některých skupin obyvatel, které se díky své bonitě dostávají do dluhové pasti. V souvislosti s rostoucími příjmy započatými v minulých letech domácnosti očekávali stále vyšší příjmy a současně si více půjčovali.⁷⁶ Nízké úrokové sazby, snadnější přístup k získání úvěru, růst cen nemovitostí a stárnutí populace měly nemalý vliv na výši dluhů domácností.

V tomto roce byl zaznamenán meziroční nárůst dluhu obyvatelstva ve výši 34% (viz Obrázek 17), což představovalo 676 mld. Kč. Nárůst zaznamenaly opět hypoteční úvěry, a to ve výši 333 mld. Kč (viz Tabulka 29), kdy touto částkou dosáhly poloviny všech poskytnutých úvěrů. Úvěry ze stavebního spoření se pohybují ve stejném poměru jako v přecházejícím roce. K růstu úvěrů na bydlení přispěla od 1.1.2008 i legislativní změna zvýšení sazby DPH z 5% na 9 % u stavebních prací. Spotřebitelské úvěry používají domácnosti k financování až čtvrtiny svých celkových potřeb, tedy 24 %. Leasing pomalu ztrácí svoji pozici ve struktuře poskytnutých úvěrů obyvatelstvu. Zato ostatní úvěry si už po 3 roky drží poměr 3 %.

⁷⁵ Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2007*. [s.l.] : [s.n.], 2007., s. 51.

⁷⁶ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2007*. [s.l.] : [s.n.], 2007., s. 33.

Obrázek 17 - Struktura úvěrů domácností v roce 2007

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2007

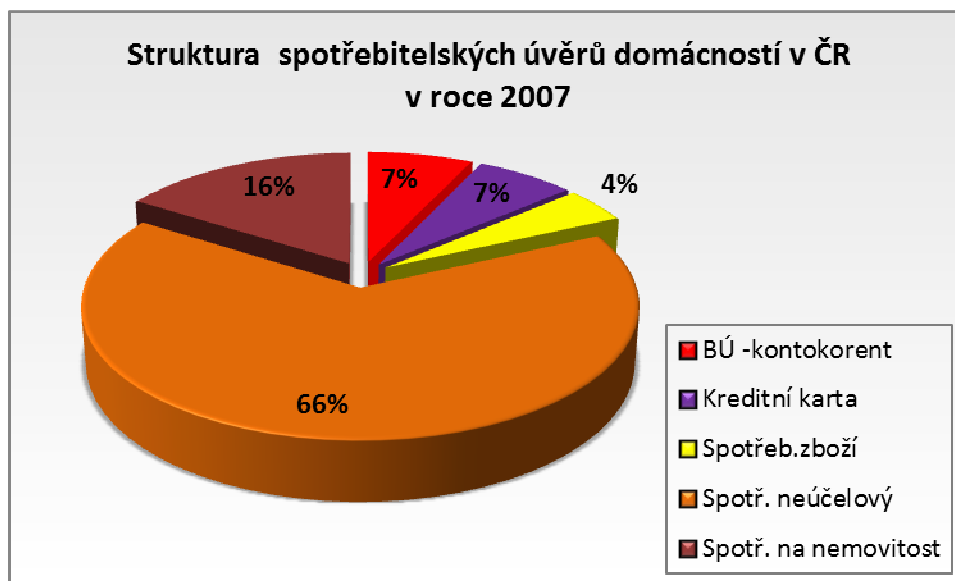
Tempo meziročního růstu spotřebitelských úvěrů činí 28 %, což celkem představuje 163 mld. Kč (viz. Tabulka 30). V roce 2007 si domácnosti vypůjčily formou spotřebitelského neúčelového úvěru 107 mld. Kč, v celkovém poměru však o 1% klesly. Naopak meziroční 1 % růst zaznamenaly kreditní karty. O jednocentní podíl klesly spotřebitelské úvěry na nemovitost a spotřební zboží.

Tabulka 30 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2007 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2007	163 946	11 676	10 983	7 154	107 838	26 296

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 18 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2007

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

3.8 Struktura finančních nástrojů v roce 2008

Rok 2008 byl zásadně ovlivněn zahraničním makroekonomickým vývojem a dopady finanční krize začala pociťovat i Česká republika. Pokles poptávky zapříčinil postupný propad světové ekonomiky do recese. Prudké výkyvy cen aktiv, úrokových sazeb a měnových kurzů byly prvotním signálem nestabilní ekonomiky – začínající úvěrové krize. Zpomalování ekonomiky se projevilo v sektoru domácností. V průběhu roku došlo k rapidnímu poklesu meziročního tempa zadlužování domácností a současně tak narůstaly problémy se splácením jejich závazků. K tomu nepřispěla ani zhoršená situace na trhu práce ani pokles jejich disponibilních příjmů. ČNB se snaží proti negativním vlivům přispět v oblasti finančního vzdělávání. Očekávání nižších příjmů domácností vedlo ke zpomalení dynamiky úvěrů obyvatelstvu. Oproti každoročnímu nárůstu objemu úvěru v mezích od 30% až 34% se tempo růstu dostalo na 20 %. Pokles ekonomické aktivity a pokles nominálních mezd představuje poměrně velké riziko v nárůstu nesplácených úvěrů a následně vyvolal pokles na hypotéčním trhu.

HDP v ČR vzrostl na 2,5 %, čímž jsme se z tohoto hlediska zařadili v rámci zemí EU k úspěšnějším. Za všech 27 zemí EU činila v roce 2008 průměrná hodnota zvýšení HDP 0,9 %. Míra inflace v tomto roce činila 6,3 %. Byla výrazně ovlivněna zvýšením snížené sazby daně z přidané hodnoty. Trend posilování české koruny vůči euru i americkému dolaru pokračoval. Průměrná míra registrované nezaměstnanosti podle stávající metodiky se přiblížila hodnotě 5,5 %. Bankovní sektor je stabilní, na trhu je celkem 37 bank a poboček zahraničních bank.

Tabulka 31 - Úvěry domácnostem v roce 2008 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

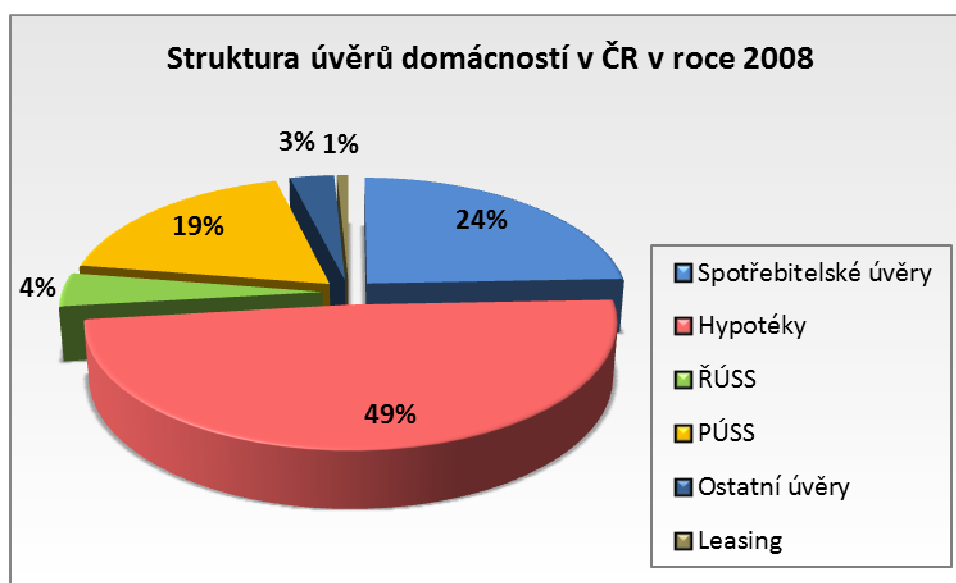
Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2008	814 261	198 509	397 111	35 567	151 124	25 515	6 435

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Obrázek 19 - Struktura úvěrů domácností v roce 2008

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13]. Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

Úvěry obyvatelstvu v roce 2008 činily celkem 814 mld. Kč. Oproti minulému období meziročně klesly o 14 %. Struktura úvěrů se však výrazně nezměnila. I přes 1 % pokles si nejvíce finančních prostředků domácnosti půjčili formou hypoték. Překlenovací úvěry ze stavebního spoření meziročně vzrostly o 2 %, lidé dluží 151 mld. Kč. Nepatrný pokles v celkové struktuře zaznamenaly řádné úvěry ze SS (1 %). Ostatní typy úvěrových nástrojů se v podílu na celkovém zadlužení nezměnily.

Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2008

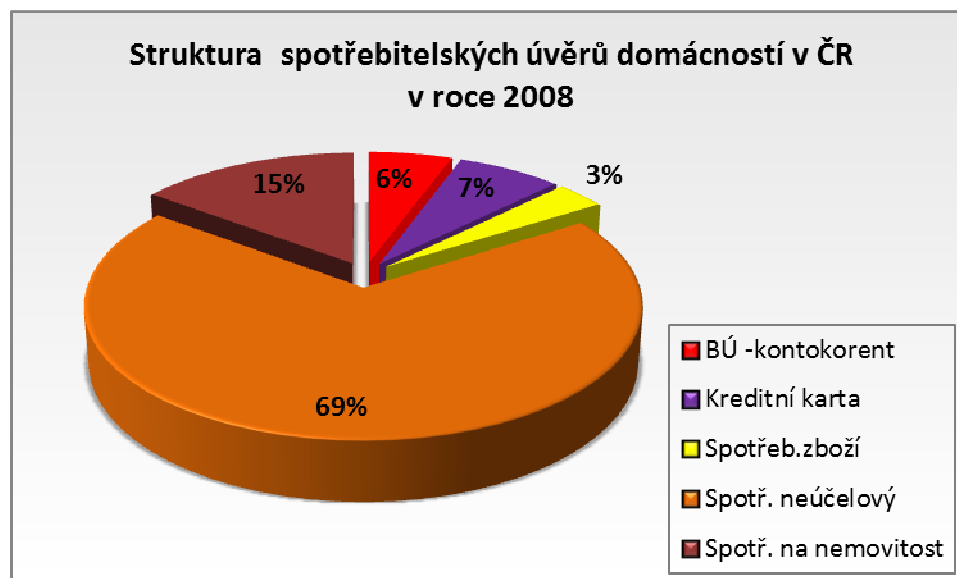
Spotřebitelské úvěry tvoří téměř ¼ celkového dluhu obyvatelstva. Pro domácnosti představují stále jednu z nejdůležitějších forem financování svých potřeb. V roce 2008 si domácnosti půjčily celkem 198 mld. (Tabulka 32). Kč. Tempo růstu spotřebitelských úvěrů meziročně kleslo o 7%. V celkové struktuře spotřebitelských úvěrů vzrostl podíl neúčelových spotřebitelských úvěrů na 69 %, což je o 3 % více než v minulém roce (Obrázek 20). Oproti tomu byl zaznamenán 1 % pokles u spotřebitelských úvěrů na nemovitost, u kontokorentů a u spotřebitelských úvěrů na zboží. Kreditní karty si zachovaly stejný podíl na celkové struktuře dluhu.

Tabulka 32 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2008 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2008	198 509	11 177	14 052	6 717	137 063	29 499

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 20 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2008

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

3.9 Struktura finančních nástrojů v roce 2009

Světová ekonomika prošla v tomto období nečekaně silnou recesí způsobenou globální finanční krizí. V roce 2009 postihla i makroekonomický vývoj v České republice. „Český finanční systém však zůstal v průběhu krize stabilní a jeho pozice poměrně silná, i proto je nadále schopen čelit negativním dopadům doznívající recese.“⁷⁷ Hrubý domácí produkt poklesl o více než 4 %. Průměrná hodnota inflace činila 1 %, což je o 5,3 procentního bodu méně než minulý rok. Oslabování kurzu koruny vůči hlavním měnám nadále pokračovalo. Pokles ekonomické aktivity se projevil i na trhu práce. Počet nezaměstnaných se v roce 2009 stále zvyšoval, míra nezaměstnanosti dosáhla 8 %. Je zajímavé, že počet bank se zvýšil o dva subjekty, tudíž v České republice působilo celkem 39 bank a poboček zahraničních bank.⁷⁸

Rostoucí nejistota ohledně budoucích příjmů domácností se spolu s rizikem ztráty zaměstnání se odrazilo v tempu zadlužování domácností.

⁷⁷ Česká národní banka. *Dohled nad finančním trhem 2009/2010*. [s.l.] : [s.n.], 2010., s. 7

⁷⁸ Česká národní banka. *Dohled nad finančním trhem 2009/2010*. [s.l.] : [s.n.], 2010., s. 65, 66

Tabulka 33 - Úvěry domácnostem v roce 2009 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2009	898 890	211 741	554 165	36 850	66 777	27 823	1 534

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

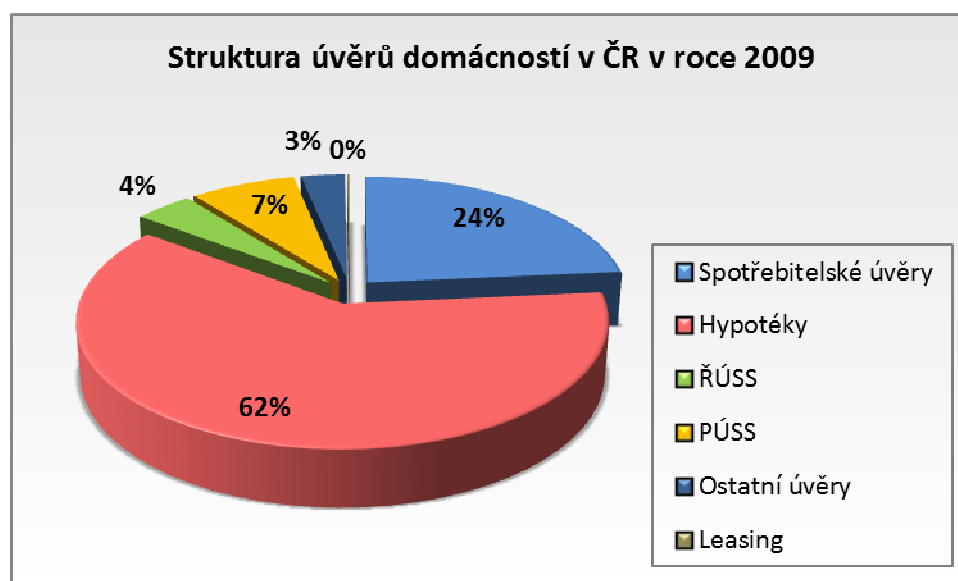
Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Nově poskytnuté úvěry domácnostem vykazovaly v roce 2009 výrazně negativní meziroční dynamiku, a to pouze 10 %. Domácnosti celkem dluží téměř 900 mld. Kč (Tabulka 33). Roste počet domácností, které nejsou schopné pokrýt ze svých příjmů dluhové splátky. „V kombinaci s výrazným nárůstem nezaměstnanosti mohou mít prostřednictvím dopadu na spotřebu negativní zpětný efekt na ekonomiku jako celek.“⁷⁹ Struktura úvěrů se oproti minulému roku změnila. Hlavní změna se projevila v podílu hypoték na celkovém zadlužení, v roce 2009 dosáhl 62 % (Obrázek 21), což představuje doposud největší hodnotu od roku 2000. Meziroční nárůst hypoték tedy činil 14 %. I přes nepříznivý vývoj v ČR se podíl úvěrů na bydlení stále zvyšuje, dosahuje 19 % HDP. V eurozóně tento podíl dosahuje 52 %. Na konci tohoto roku došlo ke zhoršení platební morálky domácností a podíl nesplácených úvěrů na všech úvěrech na bydlení vzrostl na 2,5 %. Typická sazba pro hypoteční úvěry se v ČR pohybovala kolem 5,6 %, kdežto v eurozóně činila 2,7 %.⁸⁰

Na druhé straně došlo ke snížení podílu překlenovacích úvěrů a to o 8 %. Další změna ve struktuře úvěrů domácností se projevila ve využívání leasingu. Tento finanční nástroj již v poměru k ostatním nemá žádné zastoupení, jeho podíl je nulový. Za tím to poklesem stojí trend přesunu financování movitých věcí (automobilů) od leasingu směrem k bankovních úvěrům. Ostatní úvěry a spotřebitelské úvěry se udržely stejný podíl jako v roce 2008.

⁷⁹ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2009*. [s.l.] : [s.n.], 2009., s. 35

⁸⁰ European Mortgage Federation. *European Mortgage Federation : HYPOSTAT 2009: A Review of Europe's Mortgages and Housing Markets*. [online]. 2010 [cit. 2011-04-16]. Dostupný z [www: <http://www.hypo.org/content/default.asp?pageId=524>](http://www.hypo.org/content/default.asp?pageId=524)

Obrázek 21 - Struktura úvěrů domácností v roce 2009

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

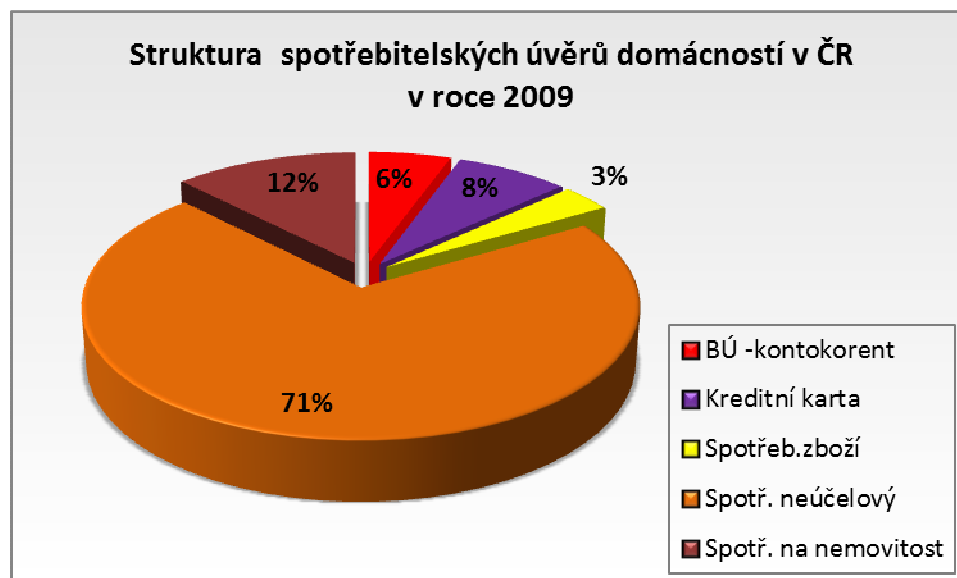
I když si spotřebitelské úvěry udržely stejný podíl, jejich meziroční tempo růstu se pohybovalo okolo 6 %. Celkem si domácnosti půjčily 211 mld. Kč. Jejich struktura se výrazně nezměnila. Stále ale pokračoval trend růstu podílu neúčelových spotřebitelských úvěrů na celkových spotřebitelských úvěrech. V tomto roce dosáhl 71 % (Obrázek 22). Stojí za tím přesun financování movitých věcí z leasingu. Naopak 3procentní pokles byl zaznamenán u spotřebitelských úvěrů na nemovitosti. Domácnosti jsou v tomto období opatrnější a zároveň podmínky poskytovatelů jsou mnohem přísnější. V tomto období domácnosti více využívaly kreditních karet. Ostatní úvěrové nástroje si udržují stejnou pozici jako v roce 2008.

Tabulka 34 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2009 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2009	211 742	11 771	16 187	7 164	150 379	26 242

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

Obrázek 22 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2009

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

3.10 Struktura finančních nástrojů v roce 2010

Hrubý domácí produkt oproti minulému roku vzrostl o 2 %. Průměrná hodnota inflace činila 1,5 %, což je o 0,5 procentního bodu více nežli minulý rok. V roce 2010 koruna posilovala vůči euru a dolaru. Ovšem situace na trhu práce se stále zhoršovala, ubývalo pracovních míst a míra registrované nezaměstnanosti činila 9,6 %. Strukturu bankovního sektoru postihla změna v počtu bank, z 39 bank se jejich počet zvýšil na 41.

U domácností stále přetrvává nejistota budoucích příjmů i strach ze ztráty zaměstnání. Proto jsou obezřetné při uzavírání nových úvěrových smluv. Meziroční nárůst úvěrových obchodů obyvatelstvu v roce na 2010 činil pouze 7 %. Celkem domácnosti dlužili téměř bilion korun (Tabulka 35). Struktura úvěrů se oproti předcházejícímu období nezměnila. Vedoucí pozici stále zaujímají hypotéky, které zaznamenaly jedno procentní růst v celkové struktuře úvěrů (Obrázek 23). O co se zvýšil podíl hypoték, o to klesl podíl spotřebitelských úvěrů. Ostatní úvěrové nástroje si drží stále svůj podíl.

Tabulka 35 - Struktura úvěrů v roce 2010 v mil. Kč

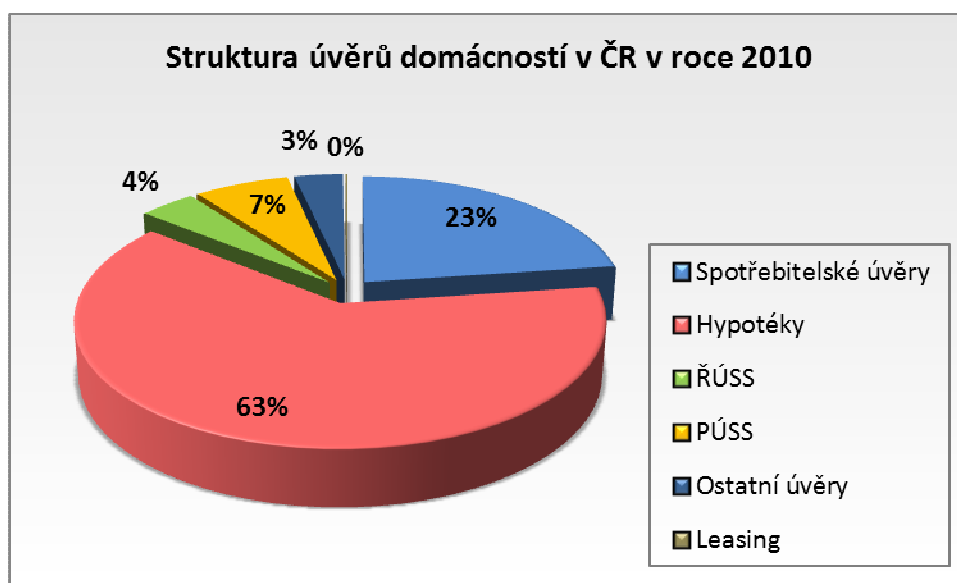
Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2010	961 161	219 630	604 438	38 422	64 499	32 905	1 267

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, upraveno autor

Obrázek 23 - Struktura úvěrů domácností v roce 2010

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

Zdroj: ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2010, [cit. 2010-04-13].

Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php>>, vlastní zpracování

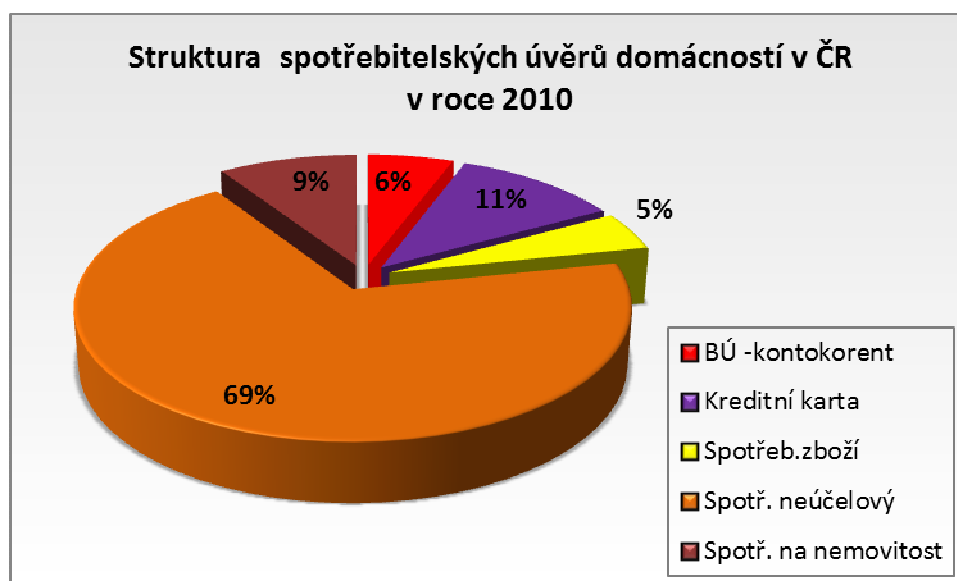
Spotřebitelské úvěry pro domácnosti představovaly dluh ve výši 219 mld. Kč (Tabulka 36). Jejich dynamika růstu byla ještě pomalejší než dynamika růst celkových úvěrů. Strukturu spotřebitelských úvěrů zasáhly určité změny. Snížil se podíl neúčelových spotřebitelských úvěrů (o 2 %) a podíl spotřebitelských úvěrů na nemovitost (o 3 %). Každý rok se snižuje podíl spotřebitelských úvěrů na nemovitost. Je tomu díky stále se rozvíjející se nabídce bankovních produktů s nižšími úrokovými sazbami. Naopak růst zaznamenaly finanční nástroje

jako spotřebitelské úvěry na zboží a kreditní karty. Kontokorent si udržel 6 procentní podíl (Obrázek 24).

Tabulka 36 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2010 v mil. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2010	219 630	12 683	24 608	10 436	151 366	20 537

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, upraveno autor

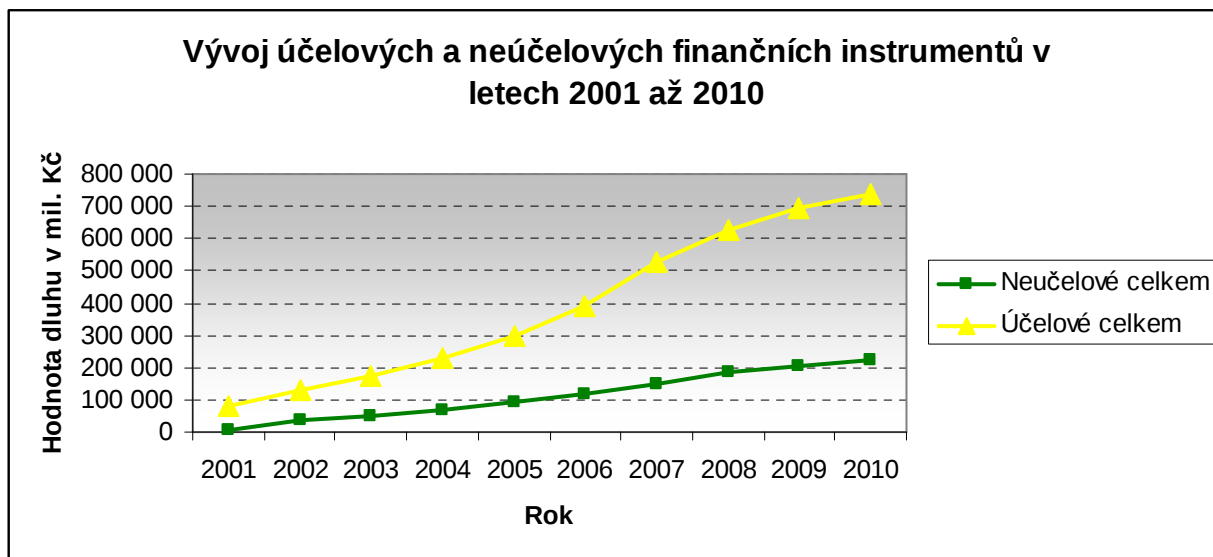
Obrázek 24 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2010

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, vlastní zpracování

3.11 Vývoj účelových a neúčelových úvěrů

Jak si domácnosti půjčovaly účelové a neúčelové finanční nástroje v letech 2001 až 2010 prezentuje Obrázek 25. Z grafu je patrný nárůst poměru neúčelových úvěrů vůči úvěrům účelovým. V roce 2001 byl poměr neúčelových úvěrů pouze 6 %, ale v roce 2010 jejich počet čtyřnásobně vzrostl na 23 % (Obrázek 26). Ovšem hodnota 6 % je získaná z údajů ČNB, která ještě v tomto roce nesledovala úvěry z kreditních karet a spotřebitelské neúčelové úvěry. Dále nesledovala úvěry ze stavebního spoření. Ve skutečnosti by byl poměr neúčelových úvěrů v roce

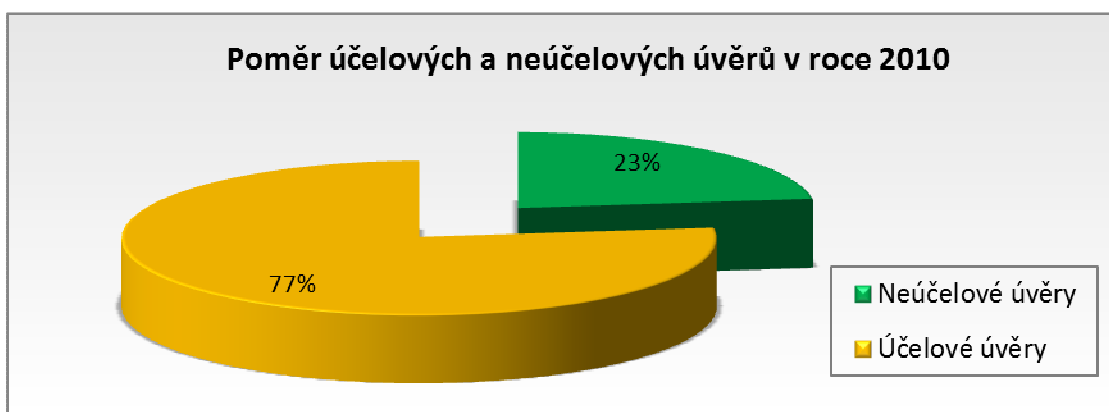
2001 vyšší. V ostatních letech se poměr účelových a neúčelových úvěrů pohyboval v rozmezí mezi 22 až 24%. Největší podíl neúčelových úvěrů byl zaznamenán v roce 2005.

Obrázek 25 - Vývoj účelových a neúčelových úvěrů v letech 2001 až 2010

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

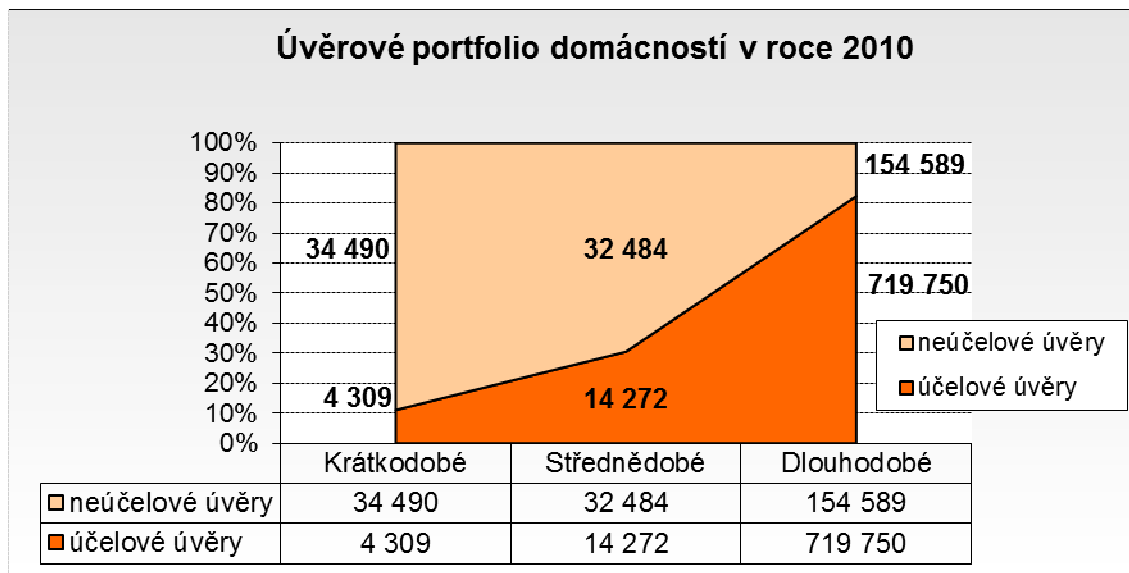
Obrázek 26 potvrzuje skutečnost, že lidé využívají nejvíce účelových nástrojů. V tomto případě se účelem rozumí jakékoli pořízení nemovitosti. Iv porovnání s průměrnou spotřebou na jednu osobu v České republice je zřejmé, že největší část svého disponibilního příjmu domácnost vydává na potřebu spojenou s bydlením.

Obrázek 26 - Poměr účelových a neúčelových úvěrů v roce 2010

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sesuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C, vlastní zpracování

Jakou strukturu mají v celkovém úvěrovém portfoliu nástroje účelové a neúčelové podle doby splácení, prezentuje Obrázek 27. Nejvíce krátkodobých úvěrů je neúčelové povahy. Jedná se o spotřebitelské úvěry, kreditní karty, debetní zůstatky na BÚ atd. Naopak dlouhodobé úvěry jsou účelové povahy, ke kterým se řadí převážně úvěry na bydlení (hypotéky, ŘUSS a PUSŠ).

Obrázek 27 - Úvěrové portfolio domácností v roce 2010

Zdroj: ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>, vlastní zpracování

4 Sběr a vyhodnocení dat

Data pro diplomovou práci byla poskytnuta nejmenovanou makléřskou společností, která provozuje finančně poradenské služby. Již 18 let působí v České republice a svoji klientelu má i v dalších 13 zemích Evropy. Poskytuje profesionální finanční služby a klade důraz na individuální přístup, který se odráží v kvalitě poradenství a následné spokojenosti klientů. Díky individualitě a podrobnému zkoumání finanční situace domácností jsou data vhodná pro tuto diplomovou práci. Data byla získána od náhodných typů domácností z celé České republiky. Jejich zpracovávání probíhalo od listopadu roku 2010 do března roku 2011. Zkoumání se podrobilo 100 vzorků domácností majících celkem 234 členů (z toho je 83 dětí). U domácností byly zaznamenávány a sledovány různé parametry, které udává Tabulka 37. Tyto domácnosti vyhledaly při řešení financování svých potřeb služby odborného poradce, který jim doporučil tu nejefektivnější variantu financování. Tato makléřská společnost spravuje finanční portfolia lidem různého věku, ale největší část jejich klientů tvoří ekonomicky aktivní lidé. Převážně se jedná o klienty ve věku 20 až 40 let, rodiny s dětmi a jednočlenné domácnosti.

Tabulka 37 - Seznam parametrů sledovaných u jednotlivých domácností

Název parametru	Název parametru
• věk	o spotřebitelský úvěr na zboží a služby
• počet členů domácnosti	o spotřebitelský úvěr neúčelový
• příjem domácnosti	o hypotéka
• celkové výdaje domácnosti	o řádný úvěr ze stavebního spoření
• úspora domácnosti	o překlenovací úvěr ze stavebního spoření
• úvěry celkem	o spotřebitelský úvěr na nemovitost
o kontokorent na BÚ	o leasing
o kreditní karta	o ostatní úvěry

Zdroj: autor

Zaznamenávání věku domácností bylo rozděleno do 3 kategorií (lidé do 25 let věku, od 26 do 40 let a od 41 let výše). U jednotlivých úvěrů domácností byly sledovány ještě další tři parametry. Jeden zaznamenával výdaje z rozpočtu domácnosti na dluh každého finančního nástroje, druhý parametr sledoval celkový úvěrový rámec a třetí počet let splácení úvěru.

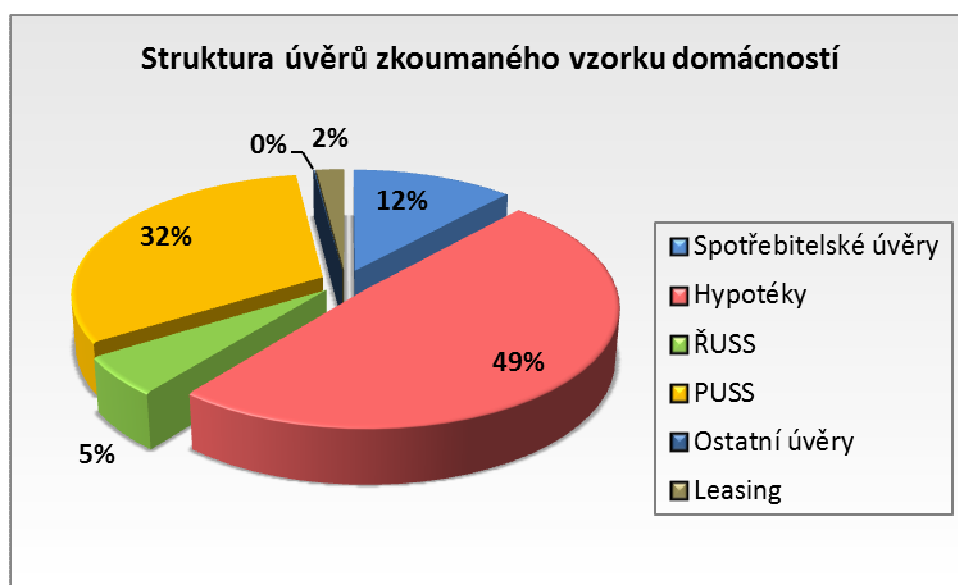
4.1 Struktura úvěrů domácností

Celkový dluh těchto sledovaných domácností dle jednotlivých úvěrových nástrojů, které využily k financování svých potřeb uvádí Tabulka 38. Ve vybraném vzorku dat sta domácností jejich celkový dluh činí 50 011 tis. Kč. Strukturu jejich dluhu prezentuje Obrázek 28. Jak je z grafu patrné, polovinu svých potřeb financují formou hypoték (49 %). Druhým nejpoužívanějším finančním instrumentem se pro domácnosti stal překlenovací úvěr ze SS (32 %). 12 % z celkového podílu na úvěrech činí spotřebitelské úvěry. Na bydlení si celkem od stavebních spořitelen domácnosti půjčily 18,5 mil. Kč (včetně 5 %, které patří řádným úvěrům ze SS). Pouze 2 % domácnosti využily leasing na financování svých potřeb. Především se jednalo o financování aut. Ostatní úvěry využívané domácnostmi jsou v celkovém poměru úplně zanedbatelné.

Tabulka 38 - Úvěry domácností v tis. Kč

Rok	Celkem	Spotřebitelské úvěry	Hypotéky	ŘÚSS	PÚSS	Ostatní úvěry	Leasing
2010	50 011	5 929	24 514	2 679	15 825	40	1 024

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

Obrázek 28 - Struktura úvěrových nástrojů domácností

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

4.2 Struktura spotřebitelských úvěrů domácností

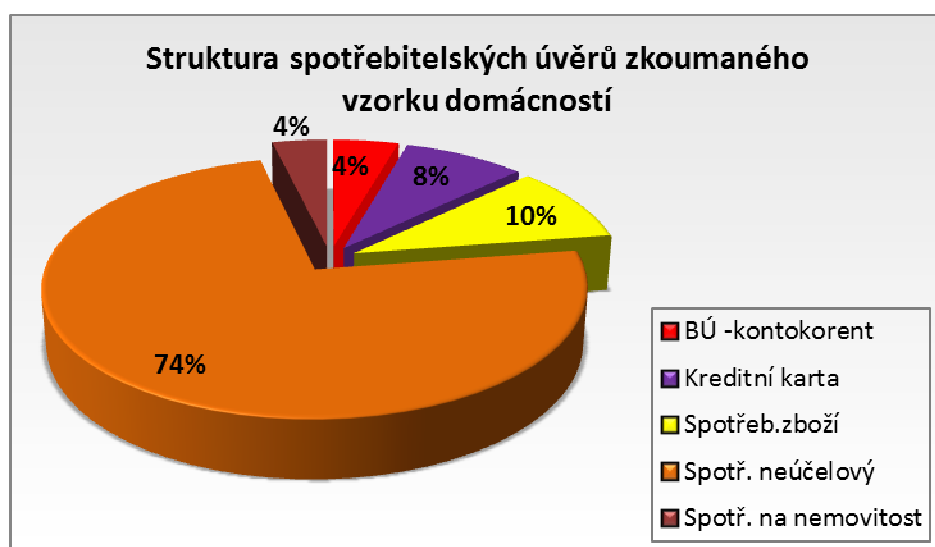
Spotřebitelskými úvěry domácnosti financovaly ve zkoumaném vzorku 12 % svých potřeb. Celkem si vypůjčily 5,9 mil Kč (Tabulka 39).

Tabulka 39 - Spotřebitelské úvěry domácností v tis. Kč

Rok	Celkem	BÚ kontokorent	Kreditní karta	Spotřeb.zboží	Spotř. neúčelový	Spotř. na nemovitost
2010	5 929	268	499	574	4 364	225

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

Ve struktuře celkových spotřebitelských úvěrů jasně dominují spotřebitelské úvěry neúčelové, kterými si domácnosti pořídily 74 % různých statků (Obrázek 29). O téměř zbylou čtvrtinu se dělí ostatní druhy finančních nástrojů. Domácnosti si na spotřební zboží a ve většině případů právě na vybavení domácnosti půjčily formou spotřebitelského úvěru na zboží až 10 % z celkových spotřebitelských úvěrů. Také kreditní karty jsou často používaným nástrojem, který kryje náhlé potřeby domácností. Kontokorent využívají pouze 4 %. Spotřebitelské úvěry na nemovitosti nejsou zrovna doménou v tomto vzorku domácností, pouze 4 % jejich dluhu spravují tyto finanční nástroje.

Obrázek 29 - Struktura spotřebitelských úvěrů domácností

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

4.3 Další ukazatele

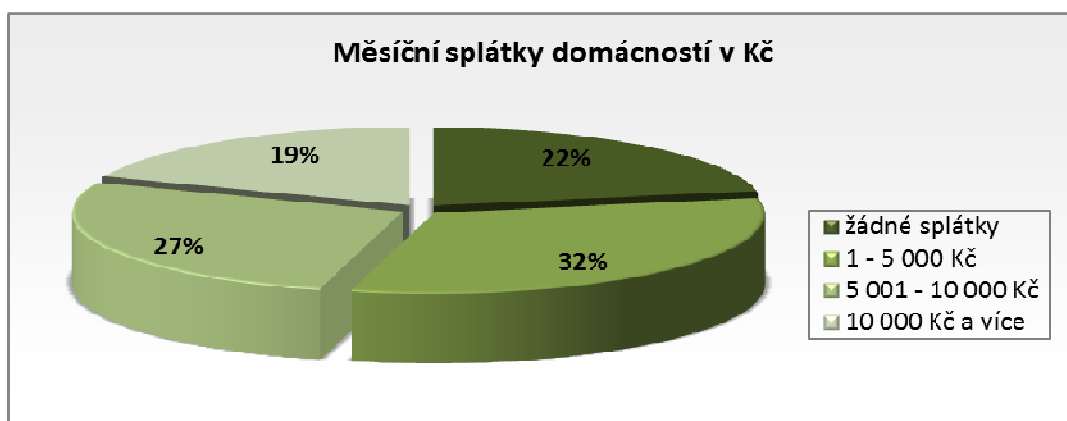
Poměr měsíční splátky a úspor na disponibilním příjmu domácností ukazuje Obrázek 30. Ve vybraném vzorku domácností si průměrně z měsíčního disponibilního důchodu spoří 20 % svých finančních prostředků. V tomto údaji jsou zahrnuté peněžní zůstatky na BÚ, měsíční platby na stavební spoření, penzijní připojištění a finanční prostředky na různých kapitálových a investičních účtech. Stejnou částku, co si domácnosti spoří připadá na splátky jednotlivých druhů úvěrů (hypotéky, SS, kreditní karty atd.).

Obrázek 30 - Poměr spotřeby a úspor domácností

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

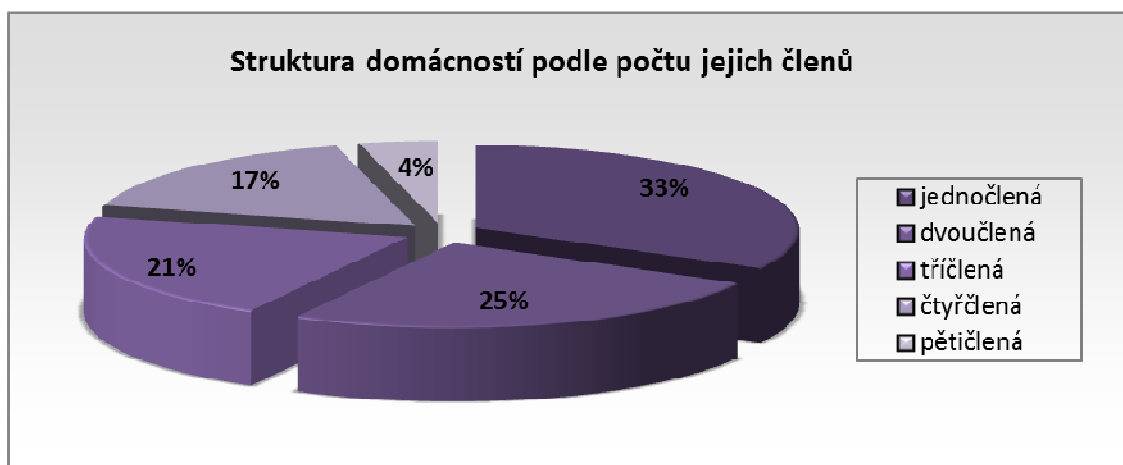
Domácnosti ze svého disponibilního důchodu vydávají na splátky různých úvěrových nástrojů průměrně 20 %. Tento poměr je stejný jako u úspor. Průměrný měsíční disponibilní příjem dospělého člověka ve vybraných domácnostech je 17 500 Kč a průměrná měsíční splátka jednoho dospělého člena domácnosti představuje 3 485 Kč.

Obrázek 31 - Měsíční splátky domácností

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

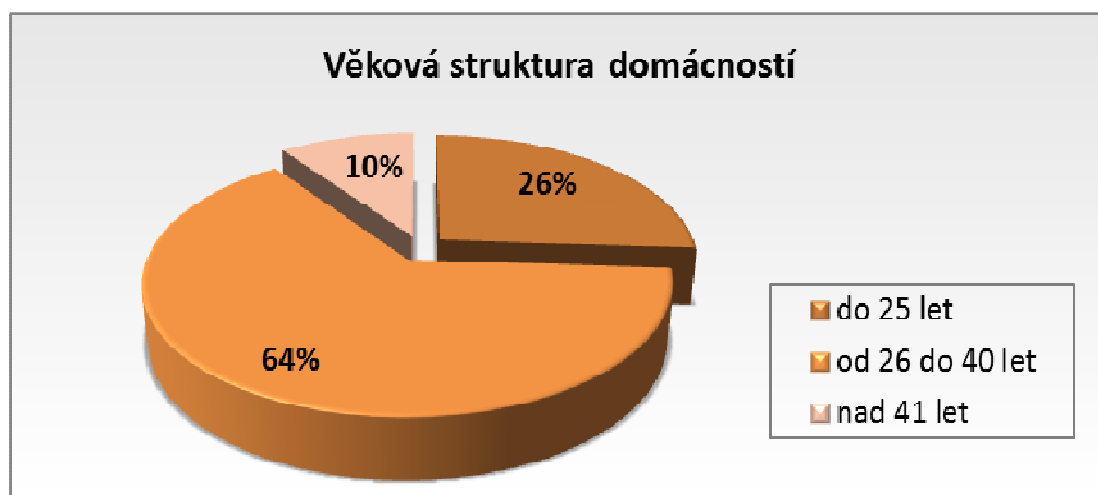
Tuto skutečnost potvrzuje i Obrázek 31, ze kterého je vidět, že největší část domácností má měsíční dluh do 5 000 Kč. Zajímavé je, že téměř 22 % z uvedených domácností nemá žádný dluh. Jedná se především o mladé jednočlenné domácnosti. Strukturu domácností podle jejich členů prezentuje Obrázek 32. Právě jednočlenné domácnosti mají největší procentuální podíl. Z tohoto grafu je patrné, že s rostoucím počtem členů domácnosti klesá jejich procentuální podíl na celkovém počtu domácností.

Obrázek 32 - Struktura domácností dle počtu členů domácnosti

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

Z tohoto vzorku dat bylo zjištěno, že na jednoho člena domácnosti připadá **213 723 Kč** dluhu. Věkovou strukturu vybraného vzorku domácností prezentuje Obrázek 33. Až 64 % osob je ve věku od 26 do 40 let.

Obrázek 33 - Věková struktura domácností

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

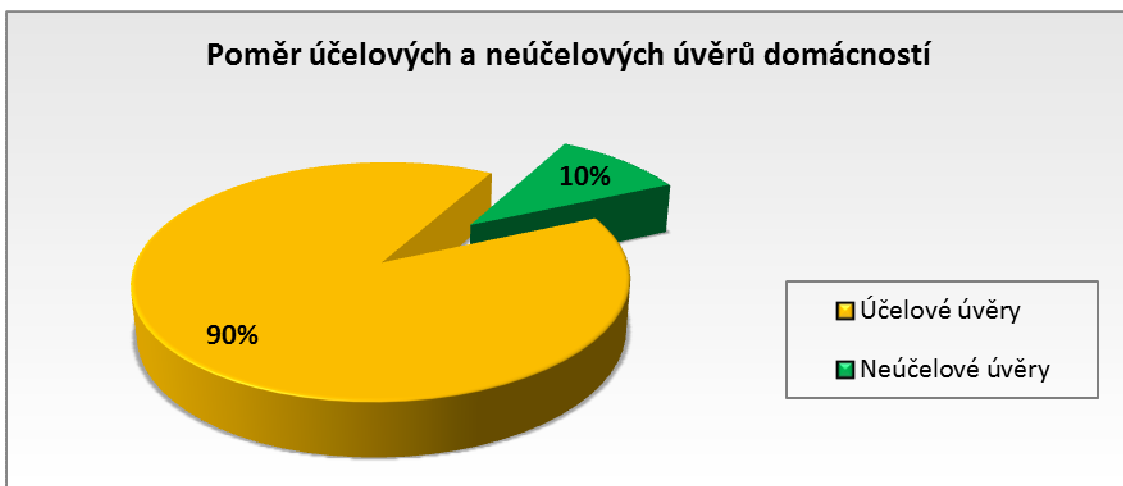
5 Porovnání s empirickými daty

Data získaná od makléřské společnosti se v mnohém liší od údajů prezentovaných ČNB a ČSÚ. Odlišnost se významně projevila ve struktuře úvěrových nástrojů a absolutní hodnotě dluhu na osobu. V porovnání s ČNB zkoumané domácnosti využívají o 14 % méně hypotečních úvěrů. Ani spotřebitelské úvěry nevyužívají v takové míře, jak prezentuje ČNB. Vybraný vzorek domácností využívá spotřebitelských úvěrů pouze 12 %, což je o 11 % méně, nežli uvádí pramen ČNB. Oproti tomu domácnosti využívají až čtyřikrát více překlenovacích úvěrů ze stavebního spoření, a to 32 %. Shodují se v 5 % poměru financování svých potřeb formou řádných úvěrů ze stavebního spoření. Vybraný vzorek domácností téměř nepoužívá financování formou leasingu, přesto je jeho využití větší než-li republikový průměr, který byl v roce 2010 nulový. Ostatních úvěrů tento vzorek domácností nevyužívá vůbec, v celkovém zadlužení má oproti 3 % celorepublikovému trendu podíl nulový.

Ze vzorku domácností bylo vypočítáno, že na jednu osobu připadá **213 723 Kč** dluhu. Tato částka představuje dvojnásobek dluhu na osobu, který je průměrný pro celou Českou republiku (**98 983 Kč**).

Bylo zjištěno, že 90 % lidí ze souboru všech domácností bylo ve věku do 40 let. Zbýlých 10 % patří lidem nad 41 let. Tento věkový podíl je důvodem pro tak vysoké zadlužení na jednu osobu. Jsou to převážně lidé v produktivním věku, kteří řeší veškeré uspořádání svých potřeb a budoucnost zajištěného života. Na tuto skupinu lidí nejvíce působí faktory uvedené v kapitole 1.6 (touha po vlastním bydlení, růst životní úrovně atd.). Nejedná se tedy o lidé v důchodovém věku, kteří celorepublikový průměr zadlužení domácností snižují.

Největší část jejich dluhů představují úvěry **účelové** – **90 %**, úvěry výhradně na bydlení (viz. Obrázek 34). Pouze **10 %** z celkového počtu úvěrů tyto domácnosti využívají **neúčelově**. Oproti trendu ČNB se opět tyto hodnoty rozcházejí. Z dat ČNB je poměr účelových versus neúčelových úvěrů 77 % ku 23 %. Jak je patrné ze struktur všech finančních nástrojů, vybraný vzorek domácností využívá o 7% méně spotřebitelských úvěrů neúčelových, o 2 % méně na kreditních kartách a o 3 % méně na ostatních úvěrech. Je to dáno tím, že lidé ve vzorku domácností dávají přednost hlavně potřebě spojené s bydlením, kdežto domácnosti v celé ČR dle ČNB si půjčují více neúčelových prostředků např. na dovolenou a na různé zábavné formy jejich potřeb.

Obrázek 34 - Poměr účelových a neúčelových úvěrů

Zdroj: interní data nejmenované makléřské společnosti, vytvořeno autorem

Další odlišnost od dat publikovaných ČNB je spatřována ve výše uvedeném v podílu PÚSS a spotřebitelských úvěrů a hypotečních úvěrů. Důvodem může být služba odborného poradce, který se snaží svým klientům ušetřit zbytečně vynaložené finanční prostředky. Díky odborné (a převážně i dlouhodobé) spolupráci mají tyto domácnosti více naspořených vlastních prostředků, tudíž si mohou dovolit financování formou PÚSS, který je v konečném součtu mnohem levnější, než-li hypotéka (viz.Tabulka 16). Tím, že domácnosti mají vytvořenou finanční rezervu si nemusejí brát spotřebitelské úvěry na zboží či nemovitost. I přes tuto skutečnost stále existuje velký podíl lidí, kteří naspořené prostředky nemají, a tudíž jsou nuceny pro své vlastní bydlení využít hypotéky. Často v praxi dochází k tomu, že lidé chtějí svoje potřeby uspokojit v krátkém časovém horizontu a v tomto případě jsou hypotéky a spotřebitelské úvěry tím nejjednodušším řešením. Tento fakt vysvětluje větší podíl hypoték a spotřebitelských úvěrů prezentovaných dle dat ČNB.

Průměrná měsíční spotřeba na jednu osobu ve sledovaném vzorku domácností činí **10 242 Kč**. Oproti celorepublikovému srovnání s rokem 2010 (Tabulka 1) je tato částka pouze o 6 Kč vyšší. V tomto případě se potvrdila hodnota spotřeby na jednoho člena domácnosti prezentovaná ČSÚ s hodnotou z vlastního vzorku dat domácností.

Spotřebitelské úvěry zkoumané domácnosti využívají o 11 % méně než průměrné domácnosti dle ČNB. Ve struktuře vzorku domácností lze také nalézt určité změny, které vypovídají o využívání jednotlivých spotřebitelských finančních nástrojů. Největší rozdíl je ve využívání spotřebitelských úvěrů na zboží a na nemovitosti. Zkoumaný vzorek domácností

využívá dvojnásobně spotřebitelských úvěrů na zboží. Dle dat ČNB domácnosti využívají spotřebitelských úvěrů na zboží 5 % z celkového počtu spotřebitelských úvěrů. U vybraných domácností zaujímají 10 % z celkového počtu spotřebitelských úvěrů. Naopak spotřebitelských úvěrů na nemovitost domácnosti využívají v celkovém poměru spotřebitelských úvěrů o 5 % méně. Je tomu proto, že všechny bytové potřeby uspokojí ve výše zmiňovaném finančním nástroji – stavebním spoření. Tímto instrumentem pokryjí většinu potřeb a nemusí si půjčovat dražší formou spotřebitelského úvěru na nemovitost. Z grafů je patrné, že si domácnosti sice půjčí méně peněz na financování nemovitostí, ale za to se musejí zadlužit na vybavení nemovitosti. V konečné fázi jsou jejich celkové finanční náklady ale menší, protože spotřebitelské úvěry na zboží jsou krátkodobé nebo střednědobé povahy, tudíž zaplatí méně nežli na spotřebitelských úvěrech na nemovitost, které jsou většinou buď střednědobé nebo dlouhodobé povahy.

Úvěrů z kreditních karet zkoumané domácnosti využívají o 3 % méně, než publikuje ČNB. Nejdražší typ úvěru (kontokorentní) je o 1 % více využíván domácnostmi publikovaných dle dat ČNB, a to 6 %.

Když už sledované domácnosti využily spotřebitelských úvěrů, používaly o 4 % více neúčelových spotřebitelských úvěrů. Je to dáno kvantitou jejich potřeb (často hlavně většími nároky na životní úroveň), které chtějí uspokojit. Často právě tímto úvěrovým nástrojem zafinancují více potřeb najednou (např. televize, jiné spotřební zboží někdy i část rekonstrukce). Snižují si tak administrativní náročnost oproti tomu, kdyby každou potřebu financovaly zvlášť.

Závěr

Zadlužování domácností se stalo fenoménem dnešní doby. Postoj lidí k dluhům se za posledních let výrazně změnil a čím dál více využívají pro financování svých potřeb cizích zdrojů. I data, které publikuje ČNB, jsou důkazem tohoto tzv. žití na dluh. Ekonomický boom, vývoj reálných příjmů domácností, uvolnění trhu s bydlením a mnoho dalších makroekonomických i mikroekonomických faktorů je podnětem pro růst zadluženosti českých domácností.

Cílem práce bylo popsat jednotlivé finanční nástroje, které vedou nejčastěji k zadlužení českých domácností, a na základě empirických dat publikovaných ČNB, ČSÚ a ČFLA ověřit zjištěnou skutečnost na vlastním vzorku dat.

Jednotlivé finanční nástroje, které domácnosti nejčastěji využívají k financování svých potřeb, jsou popsány v kapitole č. 2. Zároveň byly vytvořeny tabulky popisující výhody a nevýhody těchto finančních instrumentů. Jak se vyvíjelo zadlužování domácností a jakou měly strukturu jejich dluhy v posledních deseti letech (tj. od roku 2001 do roku 2010), popisuje kapitola č. 3. Z vlastního vzorku dat byla provedena analýza zadlužení sledovaných domácností a v komparaci s daty publikovanými ČNB, ČSÚ a ČFLA byly zjištěny určité odlišnosti, které shrnuje kapitola č. 5.

Od roku 2001 meziročně zadlužení domácností rostlo o téměř třetinu (30 %), největší meziroční nárůst úvěrů byl v roce 2002, 2003 a 2007. Od roku 2001 do roku 2008 se zadluženost zvýšila osminásobně. V roce 2008 tempo zadlužování českých domácností výrazně zpomalilo, a to na 20 %. V současné době dosahuje tempo růstu pouhých 7 %. To však nemění nic na tom, že objem poskytnutých úvěrů stále roste. Domácnosti, díky prodělané krizi, pochopily, že je třeba k úvěrům přistupovat zodpovědněji. Uvědomují si stále hrozící riziko ztráty zaměstnání nebo jakékoli snížení jejich příjmů. V roce 2010 domácnosti dluží už téměř bilion korun. Tato suma zdá se být alarmující. Avšak vnímání této problematiky v kontextu s vývojem české ekonomiky, vývojem reálných příjmů domácností, trhu nemovitostí a také ve srovnání se zeměmi EU nelze považovat české domácnosti za předlužené.

V současné době domácnosti nejvíce využívají úvěrů na bydlení. V 63 % se jedná o hypotéky a v 11 % a úvěry ze stavebního spoření. Spotřebitelské úvěry nyní využívají z 23 % z celkového počtu poskytnutých úvěrů. Ovšem na počátku analyzovaného období tomu tak zdaleka nebylo. Z dat ČNB bylo zjištěno, že za celé sledované období se téměř nemění poměr účelových a neúčelových úvěrů. Tento poměr se od roku 2002 do roku 2010 pohybuje mezi

73 až 75 % a 27 až 25 %. Co se ale rozhodně změnilo, je struktura finančních nástrojů, která prošla ve sledovaném období různými změnami. A to jak v účelových, tak neúčelových finančních nástrojích.

Ve financování bydlení lze spatřovat následující změny. V roce 2002 domácnosti využívaly ve stejném poměru 30 % hypoték a stavebních spoření. Důvodem byly vysoké nároky na bonitu klientů u hypoték. A naopak téměř každý člověk měl v tomto období uzavřené stavební spoření (byl to jeden z klíčových produktů na finančním trhu vůbec). Trend tohoto poměru se postupem času měnil ve prospěch hypoték a v roce 2005 jich už domácnosti využívali o 20 % více. Důvodem byly od 1.1.2004 legislativní změny ve výši státní podpory na stavebním spoření, kdy místo 4 500 Kč lidé dostávali 3 000 Kč. Také náročnost na bonitu klienta začala u hypoték klesat a navíc banky byly ochotné půjčovat i nad 100 % hodnoty nemovitosti, což u stavebních spořitelů bylo nepřipustné. Dalšími faktory, které ovlivnily tento poměr, byly vstup ČR do EU (negativní očekávání domácností v podobě cenových šoků), změna sazby DPH a růst cen nemovitostí.

Ve sledovaném období také prošel změnou poměr neúčelových spotřebitelských úvěrů k celkovým spotřebitelským úvěrům. Tento poměr se z 51 % zvýšil na 69 %. Příčinou tohoto růstu je růst úvěrů na bydlení, kde si lidé vypůjčili spoustu peněz a poté už jim nezbyval dostatek finančních prostředků na pokrytí potřeb souvisejících s jejich běžnou životní úrovní, na kterou byli zvyklí. Vše se snažili dofinancovat právě neúčelovými spotřebitelskými úvěry. Tento proces se stává pro finančně neinformované lidi dluhovou pastí, která ve většině případů vyústí v soudní exekuci.

Při analýze zkoumaného vzorku dat v komparaci s daty publikovanými ČNB byly zjištěny určité odlišnosti. Byly identifikovány především rozdíly ve struktuře úvěrových nástrojů (poměr hypoték, úvěrů ze stavebního spoření a spotřebitelských úvěrů), v hodnotě absolutního dluhu na jednu osobu a v poměru využívání účelových neúčelových finančních instrumentů. Průměrná měsíční spotřeba na jednu osobu ve sledovaném vzorku domácností byla potvrzena s hodnotou publikovanou ČSÚ. Příčina zjištěných odlišností ve zkoumaném vzorku domácností pramení jednak z věkové struktury domácností a jednak z využívání služeb finančního poradce. Úkolem finančního poradce je spravovat celkové portfolio domácností s cílem nalézt tu nejefektivnější variantu financování jakýchkoli potřeb domácností a zároveň členy domácnosti v této oblasti vzdělávat. Při řešení konkrétních i komplexních potřeb domácností finanční poradce při výběru jednotlivých úvěrových nástrojů postupuje v souladu s vyhodnocováním výhod a nevýhod

konkrétních instrumentů. Ze struktury úvěrů vzorku domácností je patrné, že finanční poradci zohledňují jednotlivá kritéria všech finančních nástrojů, které jsou uvedeny v Tabulka 16 a Výhody a nevýhody neúčelových úvěrů prezentuje Tabulka 17.

Tabulka 17. Výsledkem tohoto přístupu je právě výše zmíněná odlišná struktura úvěrů zkoumaného vzorku domácností, ve které se lidé oproti průměrným českým domácnostem bezhlavě nepouštějí do financování svých potřeb nevhodnými finančními instrumenty, které je v průběhu splácení mohou ohrozit.

Z poznatků získaných během zpracovávání diplomové práce jsem dospěla k závěru, že lidé s finančním vzděláním nebo lidé spolupracující s finančním poradcem mají mnohem efektivněji sestavená finanční portfolia, nežli drtivá většina českého obyvatelstva. Tato skutečnost poukazuje na potřebu finančního vzdělání všech věkových skupin českého obyvatelstva. Právě oblasti finančního vzdělávání se již v současné době věnuje několik institucí. Například Ministerstvo financí ve spolupráci s některými finančními skupinami provozuje webové stránky www.financnivzdelavani.cz, kde lidé mohou najít spoustu užitečných informací. Také makléřské společnosti vydaly knihu o finančním vzdělávání určenou pro děti k výuce na školách. V rozvoji finančního vzdělávání je nutné dále pokračovat a snažit se různými prostředky o co největší finanční informovanost a vzdělanost široké veřejnosti. Jedním z možným kroků k vyšší finanční gramotnosti českého národa by mohlo být zavedení výuky finančního vzdělání na školách.

Seznam použité literatury

MONOGRAFIE

- [1] Česká národní banka. *Bankovní dohled (v letech 2001-2005)*. [s.l.] : [s.n.], 2001-2005
- [2] Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě (v letech 2007,2009)*. [s.l.] : [s.n.], 2007,2009.
- [3] Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem (v letech 200, 2009/2010)*. [s.l.] : [s.n.], 2007, 2009/2010.
- [4] DOČKAL., E. *Průvodce světem financí*. Praha: Profess Consulting, 1999. 350 s. ISBN 80-7259-026-X.
- [5] *Finanční trh. Průvodce finančním a kapitálovým trhem*. 3. vyd. Brno: Inform katalog, 2004. 319 s. ISBN 80-86007-08-1
- [6] GRÚŇ, L., ČERNÝ, M. *Malý slovník finanční, bankovní a obchodní*. první vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 164 s. ISBN 80-244-1478-3.
- [7] KAMPF, R. *Financování a bankovníctví I*. první vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 70s. ISBN 80-7194-913-2.
- [8] POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006. 716.s. ISBN 80-7179-462-7.
- [9] REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1.
- [10] SMRČKA, L., *Osobní a rodinné finance (Svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek)*. 1. vydání Praha: Professional Publishing, 2007. 257 s. ISBN 978.80.86946-41-2.
- [11] SOLOMON, Michael. R. *Consumer Behavior: buying, having, and being*. 7th ed. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall, 2007. 654 s. ISBN 0-13-218694-2.
- [12] SYROVÝ, P. *Financování vlastního bydlení*. 5. zcela přepracované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-70-247-2388-4.
- [13] VICHNAROVÁ, L., NOVÁKOVÁ, J. *Financování bydlení*. Brno: ERA. 2007. 90 s. ISBN 978-80-7366-079-6.
- [14] *xFinanční služby v České republice: průvodce pro cizince*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006. ISBN 80-239-6725-8.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [15] 744 Způsoby úroční úvěrů. [on-line]. 2009. [s.l.]. [s.n.]. [cit. 2010-04-01].
Dostupné z: <http://www.ceed.cz/bankovnictvi/744zpusoby_uroceni_uveru.htm >
- [16] AČSS - AČSS | Asociace českých stavebních spořitelén.). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-16]. Dostupné z: <<http://www.acss.cz/cz/acss/> >
- [17] ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. [on-line]. 2001 - 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: < http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=6847&p_uka=3&p_strid=ABBAF&p_od=200101&p_do=201104&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C >
- [18] Bankovní x nebankovní půjčky. [on-line]. 2009. [s.l.]. [s.n.]. [cit. 2010-03-29].
Dostupné z: <<http://www.bpjcky.cz/bankovni-x-nebankovn.html> >
- [19] Cílová částka - Finance.cz.). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-16]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/stavebni-sporeni-tarify/cilova-castka/>>
- [20] Co je to hypotéka - SFinance. [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18]. Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/informace/hypoteky/co-to-je/>>
- [21] Česká národní banka. Zpráva o finanční stabilitě 2003. [on-line]. 2011, [cit. 2011-02-18].
Dostupné Z:<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/fsr_k_2003.pdf>
- [22] Česká národní banka. Zpráva o finanční stabilitě 2004. [on-line]. 2005, [cit. 2011-02-18].
Dostupné z: < http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2004/FS_2004.pdf>
- [23] Česká národní banka. Zpráva o finanční stabilitě 2005. [s.l.] : [s.n.], 2005.
Dostupné z: < http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2005.pdf>
- [24] Česká národní banka. Zpráva o finanční stabilitě 2006. [s.l.] : [s.n.], 2006.
Dostupné z: < http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2006/index.html>

- [25] ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace (asociace společností nabízejících LEASING, SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY, FACTORING). [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-13]. Dostupné z: <<http://www.clfa.cz/index.php> >
- [26] ČNB. *Domácnosti dluží bilion - Česká národní banka*. [online]. [s.l.]. [s.n] 2010. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z:<http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_100318.html>
- [27] ČNB. *Zpráva o inflaci 2010*. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. [cit. 2011-04-14]. 82 str. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_IV/download/zoi_IV_2010.pdf>
- [28] ČSÚ. 3005-10, *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, obsah* | ČSÚ. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/\\$File/3005q403.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/$File/3005q403.pdf)>
- [29] ČSÚ. 3005-10, *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, obsah* | ČSÚ. [online]. [s.l.]. [s.n] 2011. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/\\$File/3005q403.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/4F003AD386/$File/3005q403.pdf)>
- [30] ČSÚ. *Už 900 miliard korun - Česká národní banka*. [online]. [s.l.]. [s.n] 2008. [cit. 2011-04-24]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2008/cl_08_081013.html>
- [31] DUBSKÁ, D. Úspory a zadluženost : ocitly se české domácnosti v dluhové pasti?. [online]. 2008, [s.l.]. [s.n]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B40047A697/\\$File/1533055.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B40047A697/$File/1533055.pdf) >
- [32] European Mortgage Federation. *European Mortgage Federation : HYPOSTAT 2009: A Review of Europe's Mortgages and Housing Markets*. [online]. 2010 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z: <<http://www.hypo.org/content/default.asp?pageId=524>>
- [33] *FINANČNÍ SLOVNÍK*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/_slovník.asp?keyword=v >
- [34] JANDAK. *mtp-3*. [on-line]. 2009, [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <<http://nb.vse.cz/~janda/mtp-3.pdf> >
- [35] *Leasing* | www.pujcky-uvery-hypoteky.cz. [on-line]. 2009. [s.l.]. [s.n]. [cit. 2010-04-12]. Dostupné z: <<http://www.pujcky-uvery-hypoteky.cz/leasing> >

- [36] *Mechanismus překlenovacího úvěru - Finance.cz.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/stavebni-sporeni-preklenovaci-uvery/mechanismus-preklenovaciho-uveru/>>
- [37] MUSÍLEK, P., *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech.* [on-line]. 2004, [cit. 2010-03-29]. Dostupné z: http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf
- [38] *Nadřevo.cz: Leasing vs. koupě 2.díl. .* [on-line]. 2009, [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <http://nadrevo.blogspot.com/2010/03/leasing-vs-koupe-2dil.html>
- [39] *Občanský zákoník - Část II. - Věcná práva.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/cast2.aspx>
- [40] *Současná právní úprava zajištění investičních úvěrů účelově vázaných k rekonstrukci bytových domů.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <<http://www.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=3590&h=260&pl=38> >
- [41] *Srovnání hypotečních úvěrů – SFinance.* [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-18]. Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/hypotecni-uvery/srovnani/>>
- [42] *Srovnání kontokorentních úvěrů – Finance.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/kontokorentni-uver/srovnani/> >
- [43] *Srovnání kreditních karet – Finance.* [on-line]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: < <http://www.sfinance.cz/osobni-finance/kreditni-karty/srovnani/> >
- [44] *Statistika rodinných účtů | ČSÚ.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-03-29]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty>
- [45] *Státní fond rozvoje bydlení.* [on-line]. [s.l]. [s.n]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <http://www.sfrb.cz/>
- [46] *Stavební spoření - řádné úvěry, poplatky, úroky - Finance.cz.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/stavebni-sporeni/srovnani-radnych-uveru/>>
- [47] *Tisk - Finance.cz.* [on-line]. 2009, [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/popupmoduly/tisk/>>, upraveno autor
- [48] *Úvěr 300, Státní fond rozvoje bydlení.* [on-line]. [s.l]. [s.n]. 2010, [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/uver-300>>
- [49] *ZÁSTAVNÍ PRÁVO - Sociální zabezpečení, Zdravotní pojištění – Sagit.* [on-line]. 2009, [cit.2010-04-03]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=154&typ=r&levelid=oc_574.htm >

OSTATNÍ

[50] Interní data nejmenované makléřské společnosti

Seznam zkratek

a.s.	- akciová společnost
BÚ	- běžný účet
CBCB	- Czech Banking Credit Bureau
COICOP	- Classification of Individual Consumption by Purpose
ČLFA	- Česká leasingová a finanční asociace
ČMSS	- Českomoravská stavební spořitelna
ČNB	- Česká národní banka
ČR	- Česká republika
ČSOB	- Československá obchodní banka
ČSÚ	- Český statistický úřad
ČSÚ	- Český statistický úřad
DPH	- daň z přidané hodnoty
EA	- ekonomiky aktivní
EU	- Evropská Unie
HDP	- hrubý domácí produkt
Kč	- korun českých
LIBOR	- London Interbank Offered Rate
mil.	- miliony
mld.	- miliardy
NISD	- neziskové instituce sloužící domácnostem
OSVČ	- osoba výdělečně činná
p.a.	- per annum, ročně
PRIBOR	- Prague Interbank Offered Rate
PÚSS	- překlenovací úvěr ze stavebního spoření
RPSN	- roční procentní sazba nákladů
ŘÚSS	- řádný úvěr ze stavebního spoření
s.r.o.	- společnost s ručením omezeným
SFRB	- Státní fond rozvoje bydlení

SOLUS	- Sdružení na Ochranu Leasingu a Úvěrů Spotřebitelům
SRÚ	- statistika rodinných účtů
SS	- stavební spoření
SSČS	- Stavební spořitelna České spořitelny
tis.	- tisíce
USA	- Spojené státy americké

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Průměrná spotřeba na osobu v Kč za měsíc v roce 2010	14
Tabulka 2 - Druhy zajištění úvěru	27
Tabulka 3 - Srovnání úrokových sazeb u kontokorentních úvěrů (upraveno dle).....	31
Tabulka 4 - Vývoj kontokorentních úvěrů v letech 2001 až 2010 v mil. Kč	32
Tabulka 5 - Přehled základních parametrů kreditních karet nabízenými vybranými společnostmi	33
Tabulka 6 - Vývoj pohledávek z kreditních karet v letech 2002 až 2010 v mil. Kč	33
Tabulka 7 - Vývoj pohledávek ze spotřebitelských úvěrů účelových v letech 2001 až 2010 v mil. Kč.....	34
Tabulka 8 - Pohledávky z neúčelových spotřebitelských úvěrů v letech 2002 až 2010 v mil. Kč.....	35
Tabulka 9 - Vývoj pohledávek z poskytnutých leasingových obchodů českým domácnostem v letech 2001 až 2010 v mil. Kč	37
Tabulka 10 - Přehled úrokových sazeb u jednotlivých druhů hypoték v % p.a.	39
Tabulka 11 – Srovnání řádných úvěrů u stavebních spořitelen.....	43
Tabulka 12 - Vývoj úvěrů ze stavebního spoření v letech 2002 až 2010 v mil. Kč	43
Tabulka 13 - Srovnání překlenovacích úvěrů u stavebních spořitelen	45
Tabulka 14 - Vývoj překlenovacích úvěrů poskytnutých domácnostem v letech 2002 až 2010 v mil. Kč (zdroj: ČNB, vlastní zpracování).....	46
Tabulka 15 - Přehled úvěrů dle jednotlivých kritérií (vytvořeno autorem).....	50
Tabulka 16 - Výhody a nevýhody úvěrů na bydlení (vytvořeno autorem)	51
Tabulka 17 - Výhody a nevýhody neúčelových úvěrů (vytvořeno autorem)	52
Tabulka 18- Úvěry domácnostem v roce 2001 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	54
Tabulka 19- Úvěry domácnostem v roce 2002 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	56
Tabulka 20 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2002 v mil. Kč.....	58
Tabulka 21 - Úvěry domácnostem v roce 2003 v mil. Kč.....	60

Tabulka 22 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2003 v mil. Kč.....	61
Tabulka 23 - Úvěry domácnostem v roce 2004 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	62
Tabulka 24 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2004 v mil. Kč.....	64
Tabulka 25 - Úvěry domácnostem v roce 2005 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	65
Tabulka 26 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2005 v mil. Kč.....	66
Tabulka 27 - Úvěry domácnostem v roce 2006 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	68
Tabulka 28 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2006 v mil. Kč.....	69
Tabulka 29 - Úvěry domácnostem v roce 2007 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	71
Tabulka 30 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2007 v mil. Kč.....	72
Tabulka 31 - Úvěry domácnostem v roce 2008 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	74
Tabulka 32 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2008 v mil. Kč.....	75
Tabulka 33 - Úvěry domácnostem v roce 2009 v mil. Kč (zdroj ČNB, ČLFA)	77
Tabulka 34 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2009 v mil. Kč.....	78
Tabulka 35 - Struktura úvěrů v roce 2010 v mil. Kč	80
Tabulka 36 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2010 v mil. Kč.....	81
Tabulka 37 - Seznam parametrů sledovaných u jednotlivých domácností	84
Tabulka 38 - Úvěry domácností v tis. Kč	85
Tabulka 39 - Spotřebitelské úvěry domácností v tis. Kč	86

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Průměrná měsíční spotřeba na osobu ve 4. čtvrtletí v roce 2010	13
Obrázek 2 - Struktura průměrných měsíčních výdajů na osobu u různých domácností	15
Obrázek 3 - Princip kontokorentního úvěru	31
Obrázek 4 - Porovnání úrokových sazeb vybraných bank (% p.a.); (vlastní zpracování dle).....	40
Obrázek 5 - Mechanismus překlenovacího úvěru	44
Obrázek 6 - Struktura úvěrů domácností v roce 2001	55
Obrázek 7 - Struktura úvěrů domácností v roce 2002	57
Obrázek 8 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2002	58
Obrázek 9 - Struktura úvěrů domácností v roce 2003	60
Obrázek 10 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2003	61
Obrázek 11 – Struktura úvěrů domácností v roce 2004	63
Obrázek 12 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2004	64
Obrázek 13 - Struktura úvěrů domácností v roce 2005	66
Obrázek 14 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2005	67
Obrázek 15 - Struktura úvěrů domácností v roce 2006	68
Obrázek 16 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2006	70
Obrázek 17 - Struktura úvěrů domácností v roce 2007	72
Obrázek 18 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2007	73
Obrázek 19 - Struktura úvěrů domácností v roce 2008	74
Obrázek 20 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2008	76
Obrázek 21 - Struktura úvěrů domácností v roce 2009	78
Obrázek 22 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2009	79
Obrázek 23 - Struktura úvěrů domácností v roce 2010	80
Obrázek 24 - Struktura spotřebitelských úvěrů v roce 2010	81

Obrázek 25 - Vývoj účelových a neúčelových úvěrů v letech 2001 až 2010.....	82
Obrázek 26 - Poměr účelových a neúčelových úvěrů v roce 2010	82
Obrázek 27 - Úvěrové portfolio domácností v roce 2010	83
Obrázek 28 - Struktura úvěrových nástrojů domácností	85
Obrázek 29 - Struktura spotřebitelských úvěrů domácností.....	86
Obrázek 30 - Poměr spotřeby a úspor domácností	87
Obrázek 31 - Měsíční splátky domácností	87
Obrázek 32 - Struktura domácností dle počtu členů domácnosti	88
Obrázek 33 - Věková struktura domácností	88
Obrázek 34 - Poměr účelových a neúčelových úvěrů	90